

T.C.

ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

**OKUL YÖNETİCİLERİNİN AFET, ACİL DURUM VE KRİZ ANINI
YÖNETME DURUMLARININ İNCELENMESİ (GAZİPAŞA İLÇESİ ÖRNEĞİ)**

Yüksek Lisans Tezi

Yüksel YILDIRIM

Prof. Dr. Kamile DEMİR

ALANYA

2025

T.C.
ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

OKUL YÖNETİCİLERİNİN AFET, ACİL DURUM VE KRİZ ANINI
YÖNETME DURUMLARININ İNCELENMESİ (GAZİPAŞA İLÇESİ ÖRNEĞİ)

Yüksek Lisans Tezi

Yüksel YILDIRIM
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Eğitim Yönetimi

Danışman
Prof. Dr. Kamile DEMİR

ALANYA
2025

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Yüksel YILDIRIM'ın "Okul yöneticilerinin afet, acil durum ve kriz anına hazır olma durumlarının incelenmesi (Gazipaşa İlçesi Örneği)." başlıklı tezi 08/04/2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

	Unvanı-Adı Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı) :	Prof. Dr. Kamile Demir
Üye	: Prof. Dr. Ali SABANCI
Üye	: Doç. Dr. Ahmet ŞAHİN
Üye	:
Üye	:

.....

Prof. Dr. Kemal VATANSEVER
Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilemeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

.....

Yüksel YILDIRIM

TEŞEKKÜR SAYFASI

Yüksek lisans eğitimi sürecinde deneyimi ve bilgi birikimiyle bana yol gösteren ve yürüdüğüm bu yola ışık olan değerli tez danışmanım Prof. Dr. Kamile DEMİR'e teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca desteklerini esirgemeyen, bu noktaya ulaşmamda büyük katkısı olan değerli hocam Doç. Dr. Ahmet ŞAHİN'e teşekkürlerimi sunarım.

Büyük fedakârlık ve özveriyle çıktığım bu yolda en büyük destekçim olan eşim Gamze GÖK YILDIRIM'a ve istemeden de olsa bu süreçte ihmal etmek zorunda kaldığım oğlum Batın Alp YILDIRIM'a ayrıca teşekkür ediyorum.

ÖZET

OKUL YÖNETİCİLERİNİN AFET, ACİL DURUM VE KRİZ ANINI YÖNETME DURUMLARININ İNCELENMESİ (GAZİPAŞA İLÇESİ ÖRNEĞİ)

Yüksel YILDIRIM

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,

Temmuz, 2025 (133 Sayfa)

Bu araştırmanın amacı, okul müdürü ve müdür yardımcılarının görüşlerine dayalı olarak, okul yöneticilerinin afet, acil durum ve kriz anlarını yönetme durumlarını ve hazırlıklarını incelemektir. Nitel araştırma modelindeki araştırmanın katılımcıları Antalya İli Gazipaşa İlçesi'nde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı 9 okulda görevli 19 okul yöneticisidir. Araştırmada okul yöneticilerinin, tehlike durumlarına yönelik hazırlık çalışmaları, yönetici ve liderlik algıları, mevzuatlar ve yönetmelikler hakkındaki görüşleri, kurumlarla iş birliği, güvenlik ekipman ve materyalleri, düzenledikleri eğitim-tatbikat faaliyetleri ve okulların fiziki durumlarına yönelik yaptıkları çalışmalar yarı yapılandırılmış görüşme formu ile öğrenilmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler tema, kategori ve kodlar bazında betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir.

Araştırmanın sonucunda okul yöneticilerinin afet, acil durum ve krizlere yönelik çalışmalarda planlamalar yaptıkları, belirli kriterlere göre müdahale ekipleri kurdukları, okul üyelerini çoğunlukla çalışmalara dahil ettikleri görülmüştür. Okul yöneticileri krizle mücadelede soğukkanlılığın, hızlı ve doğru karar almanın temel yönetici özelliklerinden olduğunu belirtmişlerdir. Mevzuatın, okul yöneticilerinin sorumluluklarını arttırdığı ancak bütçe ve kaynak yaratma konusunda iyileştirilmesi gerekliliği görülmüştür. Okul yöneticilerinin belediyeler başta olmak üzere güvenlik, sağlık ve sivil toplum kuruluşları gibi çeşitli kurumlarla iş birliği yaptıkları belirlenmiştir. Okullarda yaşanması muhtemel tehlikelere karşı yapılan çalışmaların krize müdahale ağırlıklı olduğu, zarar azaltma çalışmalarının kısmen uygulandığı çalışmada ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: Afet, Acil durum, Kriz yönetimi, Okul yöneticisi

ABSTRACT

AN EXAMINATION OF SCHOOL ADMINISTRATORS' DISASTER, EMERGENCY, AND CRISIS MANAGEMENT PRACTICES: (A CASE STUDY OF GAZIPASA DISTRICT)

Yüksel YILDIRIM

Department of Educational Science Graduate School of Alanya Alaaddin

Keykubat University,

July, 2025 (133 pages)

The purpose of this study is to examine the management and preparedness of school administrators in handling disasters, emergencies, and crisis situations based on the opinions of school principals and assistant principals. The participants of this qualitative research model consisted of 19 school administrators working in 9 schools affiliated with the Ministry of National Education in Gazipaşa district of Antalya province. The study aimed to investigate school administrators' views on preparedness efforts for hazard situations, their perceptions of administration and leadership, relevant legislation and regulations, cooperation with institutions, security equipment and materials, training and drill activities they organized, and the physical conditions of the schools, using a semi-structured interview form. The collected data were analyzed descriptively based on themes, categories, and codes.

The results showed that school administrators made plans for disaster, emergency, and crisis-related efforts, established intervention teams according to specific criteria, and generally involved school members in these activities. School administrators stated that calmness and the ability to make quick and accurate decisions are essential managerial qualities in crisis management. It was also observed that legislation increases the responsibilities of school administrators, but improvements are needed in budget and resource allocation. Moreover, school administrators were found to collaborate with various organizations, primarily municipalities, as well as security, health, and non-governmental organizations. The study revealed that the activities conducted in schools mainly focused on crisis response, while hazard mitigation efforts were only partly implemented.

Keywords: Disaster, Emergency, Crisis management, School administrator

İÇİNDEKİLER

İÇ KAPAK SAYFASI	
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	iii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	iv
TEŞEKKÜR SAYFASI.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER Listesi	xiii
SİMGELER VE KISALTMALAR	xiv
Kısaltmalar	xiv
BÖLÜM I	1
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı/Hipotez	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Sınırlılıklar	5
1.5. Tanımlar	5
BÖLÜM II.....	6
ALAN YAZIN	6
2.1. Kriz, Acil Durum, Afet Kavramları ve Birbirleriyle İlişkileri.....	6
2.1.1. Kriz.....	6
2.1.1.1. Kriz Yönetimi ve Liderlik	8
2.1.2. Acil Durum	9
2.1.3. Afet.....	10

2.2.	Türkiye’de Klasik Afet Yönetiminden Bütünleşik Afet Yönetimine Geçiş	11
2.3.	Okullarda Afet ve Acil Durum Mevzuatı.....	14
2.4.	Güvenli Okul.....	16
2.5.	Okullar İçin Afet, Acil Durum ve Krizlere Müdahale Çalışmaları.	18
2.5.1.	Okullarda Afet, Acil Durum ve Krize Müdahale Planlaması.....	19
2.5.1.1.	Okul Afet ve Acil Durum Yönetim Kurulu	22
2.5.1.2.	Risk Analizi ve Risk Yönetimi	24
2.5.2.	Zarar Azaltma.....	26
2.5.2.1.	Yapısal Riskler ile İlgili Zarar Azaltma	27
2.5.2.2.	Yapısal Olmayan Riskler ile İlgili Zarar Azaltma	28
2.5.2.3.	Altyapı Güvenlik Önlemleri	28
2.5.2.4.	Çevresel Koruma Önlemleri.....	29
2.5.3.	Hazırlık.....	29
2.5.4.	Müdahale.....	30
2.5.5.	Olay Komuta Sistemi ve Servisler	31
2.5.6.	Okullarda Yaşanabilecek Acil Durum Türleri.....	36
2.5.7.	Acil Durum Prosedürleri	36
2.5.7.1.	Bina Tahliyesi ve Toplanma Prosedürleri.....	39
2.5.7.2.	Öğrenci Teslim Prosedürü	39
2.5.7.3.	Yerinde Sığınma Prosedürü	39
2.5.7.4.	Kilitlen/Tecrit Prosedürü	40
2.5.8.	Tehlikeye Özel Prosedürler	40
2.5.8.1.	Tıbbi Acil Durum	40
2.5.8.2.	Okul Binasında Şüpheli ve Yabancı Kişiler	41
2.5.8.3.	Deprem ve Yangın Prosedürü	41
2.5.8.4.	Tehlikeli Maddeler	42

2.5.8.5. Sel.....	42
2.5.8.6. Fırtına	43
2.5.9. Şiddet Tehditleri.....	43
2.5.9.1. Kavga ve Çatışmalar	44
2.5.9.2. Silahlı Saldırgan ve Bomba Tehdidi.....	44
2.5.9.3. İntihar	44
2.5.10. Prosedür Envanterleri.....	45
2.5.11. Eğitim ve Tatbikatlar	46
BÖLÜM III	49
YÖNTEM.....	49
3.1. Araştırma Modeli ve Deseni	49
3.2. Çalışma Grubu	49
3.3. Veri Toplama Araçları	50
3.4. Geçerlilik ve Güvenirlilik	52
3.5. Verilerin Analizi.....	53
BÖLÜM IV	54
BULGULAR.....	54
4.1. Okul Yöneticilerinin Afet, Acil Durum ve Kriz Anlarına Hazırlık Çalışmalarına İlişkin Bulgular.....	54
4.2. Afet, Acil Durum ve Kriz Bağlamında Okul Yöneticilerinin Yönetici ve Liderlik Özelliklerine İlişkin Bulgular	62
4.3. Afet, Acil Durum ve Krizlere Hazırlık Mevzuatı İçin Okul Yöneticilerinin Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	67
4.4. Afet, Acil Durum ve Kriz Anlarında Okul Yöneticilerinin Diğer Kurum ve Kuruluşlar ile İş Birliklerine İlişkin Bulgular.....	72
4.5. Afet, Acil Durum ve Krizler ile İlgili Okulda Kullanılan Müdahale Ekipmanları, Envanterler, Materyaller ve Levhalar ile İlgili Bulgular	76

4.6. Afet, Acil Durum ve Krizlere Müdahale Çalışmaları Kapsamında Okulda Planlanan Eğitimlere Yönelik Okul Yöneticilerinden Alınan Cevaplara İlişkin Bulgular	81
4.7. Afet, Acil Durum ve Krizlere Müdahale Amacıyla Okulda Planlanan Tatbikatlara Yönelik Okul Yöneticilerinden Alınan Cevaplara İlişkin Bulgular	86
4.8. Okulların Afet, Acil Durum ve Krizlerle İlgili Okul Binalarının Yapısal ve Yapısal Olmayan Önlemler Hakkında Okul Yöneticilerinin Çalışmalarına İlişkin Bulgular	91
5.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	104
KAYNAKÇA	105
10. EKLER.....	113
EK-1 Etik Kurul İzni	113
EK-2 Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) İzin Belgesi.....	116
EK-3 Nitel Veri Toplama Aracı	119
EK-4 İntihal Raporu	122
11. ÖZGEÇMİŞ	123

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3 1 Katılımcıların Demografik Yapısı	50
Tablo 4 1 Okul yöneticilerinin sene başı hazırlık çalışmalarına ilişkin katılımcı görüşleri	56
Tablo 4 2 Afet, acil durum ve kriz bağlamında okul müdürlerinin yönetici ve liderlik özelliklerine ilişkin cevaplar	63
Tablo 4 3 Afet, acil durum ve kriz anlarına yönelik okul müdürlerinin mevzuat hakkındaki cevapları	68
Tablo 4 4 Afet, acil durum ve kriz anlarında okul müdürlerinin diğer kurum ve kuruluşlar ile iş birliklerine geçebileceğine ilişkin cevapları	73
Tablo 4 5 Afet, acil durum ve krizler ile ilgili okulda kullanılan müdahale ekipmanları, envanterler, materyaller ve levhalar ile ilgili okul yöneticilerinin cevapları	77
Tablo 4 6 Afet, acil durum ve krizlere müdahale amacıyla okulda planlanan eğitimlere yönelik okul yöneticilerinden alınan cevaplar	82
Tablo 4 7 Afet, acil durum ve krizlere müdahale amacıyla okulda planlanan tatbikatlara yönelik okul yöneticilerinden alınan cevaplar	87
Tablo 4 8 Afet, acil durum ve krizlerle alakalı okul binalarında yapısal ve yapısal olmayan güvenlik önlemleri çalışmalarını hakkındaki okul yöneticilerinin cevapları	92

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2. 3 Okullarda afet ve acil durumlara müdahale planları adımları	22
Şekil 2. 4 Zarar azaltma envanteri	29
Şekil 2. 5 Okulda afet, acil durum ve krizlere müdahale ekipleri oluşum şeması	32
Şekil 2. 6 Okullarda görülebilecek tehlike çeşitleri	36
Şekil 2. 7 Okullarda temel acil durum prosedürleri.....	38
Şekil 2. 8 Okullarda kullanılan evrensel güvenlik prosedürleri.....	38
Şekil 3. 1 Görüşme formuna ait temalar	53
Şekil 4. 1 Sene başı hazırlık çalışmalarına ilişkin tema, kategori ve kodlar.....	55
Şekil 4. 2 Afet, acil durum ve kriz bağlamında okul yöneticilerinin yönetici ve liderlik özelliklerine ilişkin tema, kategori ve kodlar	62
Şekil 4. 3 Afet, acil durum ve kriz anlarında okul yöneticilerinin mevzuat hakkında görüşlerine ilişkin oluşturulan tema, kategoriler ve kodlar.....	67
Şekil 4. 4 Afet, acil durum ve kriz anlarında okul yöneticilerinin diğer kurum ve kuruluşlara iş birliğine ilişkin oluşturulan tema, kategori ve kodlar	72
Şekil 4. 5 Afet, acil durum ve kriz anlarına müdahale ve hazırlıklarda okulda kullanılan müdahale ekipmanları, envanterler, materyaller ve levhalar ve ilgili oluşturulan tema, kategori ve kodlar.....	76
Şekil 4. 6 Afet, acil durum ve krizlere müdahale amacıyla okulda planlanan eğitime yönelik oluşturulan tema, kategori ve kodlar	81
Şekil 4. 7 Afet, acil durum ve krizlere müdahale amacıyla okulda planlanan eğitime yönelik oluşturulan tema, kategori ve kodlar	86
Şekil 4. 8 Afet, acil durum ve krizlere müdahale amacıyla okulda planlanan tatbikatlara yönelik oluşturulan tema, kategori ve kodlar.....	91

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar

AFAD	Afet Acil Durum Yönetim Başkanlığı
AKUB	Arama ve Kurtarma Birimi
AKUT	Arama ve Kurtarma Derneği
İSG	İş Sağlığı ve Güvenliği
JAK	Jandarma Komando Arama Kurtarma Timleri
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEM	Milli Eğitim Müdürlüğü
RAM	Rehberlik Araştırma Merkezi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TDK	Türk Dil Kurumu

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Çalışma ve gündelik hayatın rutinlerini oluşturan aktiviteler ve eylemler bir amaç dahilinde gerçekleşmektedir. Eylem ve aktivitenin başarısı yani amacın gerçekleşme durumu önceden kestirilebilen ya da karşılaşılabilecek hatalardan arınıklığı ile yakından ilişkilidir. Ancak eylemlerin gerçekleştirilmesinde karşılaşılabilecek engeller her zaman hesaplanmayabilmektedir. Bu durum farklı alanlarda faaliyet gösteren her örgüt için genel geçer bir durum sayılmaktadır. Uzaya araçlar göndermek suretiyle çalışmalar yürüten bir şirket, sağlık şirketi, teknoloji ve yazılım şirketi, savaş araç gereçleri üreten bir savunma şirketi, kamu hizmeti veren herhangi bir kurum ya da müşterilerine finansal hizmet veren bir şirket hedeflerini gerçekleştirmek için belirli riskleri, hata paylarını, saha ya da teknik unsurlarının durumlarını dikkate almak tabir yerindeyse “iyi yönetmek” durumundadır. Sözü edilen her örgüt ve yapı farklı nitelikte de olsa yaptıkları çalışmalar gereği bazı risklere ve olumsuzluklara açık vaziyette bulunabilmektedir. Ancak bazı durumlar vardır ki her türlü plan ve programdan ya da öngörü ve tahminden bağımsız bir şekilde meydana gelebilmektedir. Bu durumlar aniden gelip sistem ve düzeni bozabilmekte, unsurları hazırlıksız yakalamakta, örgütü yönetilemez hale getirip hedeflerinden uzaklaştırmaktadır. “Kriz” olarak adlandırılan ve örgütü hazırlıksız yakalayan bu kavram olağan yönetim durumlarıyla değil kendine has, özel planlanmış yönetim durumlarıyla ele alınmalıdır. TDK’ye göre, kriz kelimesi Fransızca kökenli olup “bir ülkede veya ülkeler arasında, toplumun veya bir kuruluşun yaşamında görülen güç dönem; bunalım, buhran” anlamındadır.

1.1. Problem Durumu

Çalışma hayatında her örgüt karşılaştacağı olası güçlükler nedeniyle çalışmaların sektöre uğramaması için bazı önlemler almak durumundadır. Bu güçlükler, örgütlerin amaçlarının gerçekleşmesini engelleyebilmekte veya örgütü -örgütün unsurlarının hepsini ya da bir kısmının işleyişini bozmak suretiyle- kısmen ya da tamamen işlevsiz hale getirebilmektedir. Örgüt yöneticileri tarafından bu durum çoğu zaman öngörülemediğinden, yıkıcı durum ortaya çıkmadan önce gerekli müdahaleleri içeren planlar ya hiç oluşturulmamış olmakta ya da eksiksiz bir şekilde oluşturulmamaktadır.

Krizlere, afet- acil durumlara müdahale, planlama ve operasyonel çalışmaları, bilgi birikimini, cesaret, sorumluluk ve işbirlikçi çalışmayı gerektirmektedir.

Kriz ve acil durum gündelik hayatta birbirlerinin yerlerine kullanılabilen ve anlamca birbirine oldukça yakın kavramlardır. Özdikmen (2019), acil durum için “Bir yapı ya da bölge içerisinde personelin güvenliğini tehdit eden ve acilen müdahalede bulunulması gerektiren bir durum”; Tutar (2021) ise kriz için “Bir işin, bir olayın geçtiği karışık safha, içinden çıkılması zor durum, birdenbire meydana gelen kötüye gidiş, tehlikeli ve kararsızlık anıdır” şeklinde tanımlamalar yapmışlardır. Daha somut bir ifade ile her acil durum, krize sebep olabilirken her kriz, acil durum sayılmayabilir.

Çalışkan (2020), kriz için örgüt yöneticilerinin öngöremedikleri ya da ummadıkları durumların örgütün amaçlarını zedeleyen, ortaya çıktığı anda mevcut durum ile amaçlanan durum arasında istenilmeyen şekilde bir farkın ortaya çıkmasına neden olan olgu ya da olaylar bütünü şeklinde bir betimleme yapmıştır. Bu durumlar krizin ortaya çıkmadan önceki durumu, kriz durumu ve kriz ardında oluşan durum gibi belli bir süreç ile kendini gösterirken, kaynak olarak da ekonomik nedenli, doğal afet nedenli ve insan(bireysel) nedenli krizler şeklinde genel başlıklarla gruplandırılmaktadır (Deveci & Aksu, 2009). Krizin bir anda ortaya çıktığı ancak meydana gelmeden önce belirli işaretler verdiği bu duruma da “potansiyel kriz durumları” denmektedir. Potansiyel kriz durumlarında gerekli önlemler ve müdahaleler gerçekleşmezse bir sonraki safha olan “kriz durumu” ortaya çıkar. Sözü edilen sinyallerin krize dönüştüğü durum “akut” dönemidir. Akut döneminde insanlarda gerilim meydana gelir. Bu dönemler insanlar üzerinde ağır ve uzun soluklu etkiler bırakır (Gezer, 2020). İyi bir lider krizi getiren işaretleri iyi analiz etmeli ve karar verme süreçlerini kullanıp ilk tepkiyi ustaca vermeli, krizi atlatacak yolları inşa etmeli, güven ortamını sağlamalı ve mümkün olan en az hasarla kriz durumunu aşmalıdır. Tüm bu durumları da analiz, planlama ve örgütleme becerilerini ustaca ve ahenkle kullanarak sağlamalıdır (Sağlam & Özsezer, 2015).

Kriz durumlarının okul bağlamında gerçekleşmesi sık karşılaşılan ve genel anlamda hazırlıksız olunan bir durum olabilmektedir. Okul gibi açık bir sistemin her an çeşitli şekillerde kısmen ya da tamamen doğal ve beşerî unsurlarla tehdit edilebileceği, gerginlik ve kaos durumlarının buralarda egemen olabileceği olasıdır. İnandı & Karakuş (2018)’a göre doğal afet durumları, cinsel taciz vakaları, silahlı eylemler, vandalizm, yangınlar, bombalı saldırılar ve terör eylemleri gibi durumlarda kurumlarda ani gerginlik ve buhran ortaya çıkabilmektedir. Hele ki okul gibi farklı yaşta öğrencilerin beraber bulunduğu kalabalık yapılar söz konusu olduğunda kriz ve acil durum anlarında ortaya

çıkabilecek karmaşa ve maddi-manevi zararın tahmin edilmesi çok zor olabilmektedir. Bu tehditler okulun ve okulun unsurlarının dengesini ani şekilde bozmakta, aşılması zor sorunlara neden olabilmektedir

Literatüre bakıldığında kriz anları ve acil durumlar ile ilgili belli başlı çalışmalar öne çıkmaktadır. Ocak (2006), Edirne İlinde bulunan orta dereceli okullarda okul yöneticileri ve öğretmenlerin katılımıyla betimleyici model kullanarak yaptığı çalışmada okullardaki olası krizlere müdahale durumlarını, okuldaki krize müdahale ekiplerinin etkinliğini incelemiştir. Sayın (2008), İstanbul İlinde 603 okul yöneticisiyle yaptığı ve ilişkisel tarama modelini kullandığı çalışmasında geliştirdiği ölçek yardımıyla yöneticilerin bilgi eksikliğini, fiziki imkanların darlığını, ayrıca kriz durumlarına müdahale durumlarının okul kademeleri ve mesleki deneyime göre farklılaştığını belirtmiştir. Yine aynı yıl İnandı (2008), Mersin İlinin 4 büyük merkez ilçesinde bulunan resmi okullarda görevli 735 öğretmen ve 149 okul yöneticisiyle yaptığı betimsel çalışmada okul yöneticilerinin kriz yönetme becerilerini incelemiştir. Deveci & Aksu (2009), “İlköğretim okul müdürlerinin kriz yönetimi becerileri” adlı çalışmalarında kriz öncesi, kriz esnası ve kriz sonrası aşamalarını temel alan bir ölçek geliştirmişler. Mete Otlu & Aysan (2017), okul psikolojik danışmanlarının krize müdahalede kullandıkları başa çıkma stratejilerinin çeşitli değişkenlere göre durumlarını inceledikleri çalışmada İzmir ilinde 320 psikolojik danışmanı örneklem olarak seçmişlerdir. Çalışkan (2020), eğitim, sağlık ve sanayi sektörlerinden kullanılmak üzere “Kriz yönetim ölçeği” geliştirmiştir. Odabaş & Cengiz (2021), Gümüşhane İlinde 6 ilçeden 124 okul yöneticisiyle kriz anında afet ve acil durumlara yönelik yeterlikler ile ilgili çalışmalarında kullanmak üzere “Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Formu” oluşturmuşlardır. Öztürk (2023), Mardin Artuklu Üniversitesinde Covid-19 tedbirleri konusunda nicel kısım için 781 üniversite yöneticisi, akademisyen ve idari sınıf personelin görüşlerine ve ayrıca nitel kısım için yönetici, akademik ve idari sınıfa ek olarak öğrencilerden 40 kişinin görüşüne başvurarak yaptığı karma araştırmada krizin yönetilmesinde çeşitli değişkenlerin rolünü incelemiştir.

Alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde çalışmaların çok azının kriz ve acil durum anlarını eğitim kurumlarına özgü bir biçimde ele aldığı ya da çalışmaların okuldaki kriz ve acil duruma müdahale durumlarını ortaya koyma bağlamında araştırmalara ihtiyaç olduğu görülmüştür. Ayrıca okul yöneticilerinin, mevzuat temelinde afet, acil durum anını yönetme ve kriz anına hazır olma durumlarının derinlemesine analiz edilmesi suretiyle

onlara yol gösterecek ve tüm süreci sağlıklı, kayıpsız ve etkin yürütecek bir çalışmanın gerekliliği hissedilmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı/Hipotez

Bu araştırmada Antalya İli Gazipaşa İlçesinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okullardaki yöneticilerin afet, acil durumları yönetme ve kriz anına hazır olma durumlarının okul yöneticilerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara da cevap aranması amaçlanmaktadır.

1. Okul yöneticilerinin okullarındaki afet, acil durum ve krizlere hazırlık çalışmalarına ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Okul yöneticilerinin afet, acil durum ve krizlere hazırlıklarda okul yöneticiliği ve liderlik özelliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Okul yöneticilerinin afet, acil durum ve krizlere hazırlıklarına ilişkin Millî Eğitim Bakanlığı'nın mevzuatı hakkındaki görüşleri nelerdir?
4. Okul yöneticilerinin okullarındaki afet, acil durum ve krizlere hazırlıklarda diğer kurum ve kuruluşlarla kurabilecekler iş birliği ile ilgili görüşleri nelerdir?
5. Okul yöneticilerinin okullarda tehlike esnasında müdahale ekipmanları, envanterler, planlar, yönergeler ve çeşitli acil durum ekipmanlarının önemi hakkındaki görüşleri nelerdir?
6. Okul yöneticilerinin okullarındaki afet, acil durum ve krizlere hazırlık eğitimlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
7. Okul yöneticilerinin okullarındaki afet, acil durum ve krizlere hazırlık tatbikatlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
8. Okul yöneticilerinin okulların fiziki durumlarına ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Alan yazın incelendiğinde çalışmaların çok azının eğitim kurumlar için yapıldığı ve bu çalışmaların da afet, acil durum ve kriz yönetimini mevzuat açısından çok genel bir çerçevede ele alan araştırmalar olduğu, kriz ve acil durumlarının ortaya çıkışı ve müdahaleyi spesifik bir biçimde ele alan çalışmaların yeterli olmadığı görülmüştür. Bu araştırma ile alan yazındaki söz konusu boşluğun doldurulması hedeflenmektedir. Ayrıca bu çalışma, kriz ve acil durumların ortaya çıkış anlarını ve bu durumların gerektirdiği müdahaleleri eğitim kurumlarına özgü bir şekilde ele alarak okullarda karşılaşılan

herhangi bir kriz ve acil durum anında hazırlık, planlama, koordinasyon ve iletişim süreçlerinin usule uygun, sağlıklı ve ivedi yürütülmesi için okul yöneticilerine yol göstereceği ve eğitim kurumlarının karşılaştıkları afet, acil durum ve kriz anlarını daha etkili yönetmelerini sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma Antalya İli Gazipaşa İlçesinde 2024-2025 Eğitim-Öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarından ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarıyla sınırlı tutulmuştur.

1.5. Tanımlar

Acil durum: İlk ve ortaöğretim okullarında ivedi müdahale ya da reaksiyon gerektiren, beklenmeyen ciddi olay ya da durum.

Afet: İlk ve ortaöğretim okullarına çeşitli zarar verebilecek, yerel imkanlarla müdahale edilemeyecek büyüklükte meydana gelen olay ya da durum.

Kriz: İlk ve ortaöğretim okullarında aniden oluşan kötüye gidiş, tehlikeli ve kararsızlık anı.

Kriz yönetimi: ilk ve ortaöğretim okullarında acil durum öncesinde, acil durum sırasında ya da acil durum sonrasında yapılması gereken çalışmaları kapsayan yönetim biçimi.

Okul yöneticisi: İlk ve orta dereceli devlet okullarında görev yapmakta olan okul müdürü ve müdür yardımcıları.

BÖLÜM II

ALAN YAZIN

2.1. Kriz, Acil Durum, Afet Kavramları ve Birbirleriyle İlişkileri

20. yüzyılın ortalarına kadar yıkıcı olaylarla mücadeleyi sivil toplum kuruluşları üstlenmekteydi. Ancak bilimsel gelişmeler ve yapılan çalışmalar, karşı karşıya kalınan bu yıkıcı olaylara karşı koymanın bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerekliliğini ortaya koymuştur.

Afet, acil durum ve krizler terim olarak son 20-30 yılda dünyada önemsenmeye başlanmıştır. Türkiye, bu kavramlarla ciddi manada Marmara Depremi'yle yüz yüze gelmiş olup birtakım profesyonel çalışmalar yapmak ve önlemler almak durumunda kalmıştır. Olayların uzman bir yaklaşımla ele alınması için kavramların daha yakında incelenmesi, benzerlik ve farklarının kavranması gerekmektedir (Koca, 2023).

2.1.1. Kriz

Geçmişten bugüne bakıldığında kriz ilk olarak Yunan tıp, teoloji ve hukuk alanlarında belirgin bir şekilde kullanılmıştır. Yunan filozoflara göre kriz basit bir şekilde var olmak ile yok olma arasından birini seçmeye sebep olan olay ve durumlar olarak görülmekteydi. 17. Yüzyıla gelindiğinde kriz, sözü edilen alanlardan yeni alanlara doğru transfer edilen bir kavram olmuştur. Temel bir terim olarak tehdit, gaiplik ve aciliyet durumlarını içerisinde barındırmayı ve örgütlerin faaliyetlerini sekteye uğratabilmeyi ifade etmektedir. Hatta sebep olduğu belirsizlikler yüzünden örgüt -herhangi bir çevresel destek almazsa- tamamen ortadan kalkabilmektedir (Düzgün, 2022). Demirtaş (2000) krizi, bir tehlikenin örgütün amaçlarını ve varlığını -ivedilikle tepki verilmezse- kısmen ya da tamamen durdurması, işlerliğini bozması olarak tanımlamaktadır. Aksu (2009), daha önceden sezilemeyen bir durumun örgütün haberleşmesini kesmesi, hedeflerini ve faaliyetlerini stres altına sokması hatta örgütün varlığını tehdit altına alması olarak tanımlamaktadır. Sayın (2009), krizin bir hastalık olarak görülmesi gerektiğini, ortaya çıktığı örgütte dengesizlik ve baskı ortamı oluşturduğunu, ortaya çıkışının bazen ivedilikle bazen de zamana yayılarak gerçekleştiğini ancak her zaman felaketle

sonuçlanmayabileceğini belirtmiştir. Aykaç (2001), örgütün tüm değerlerinin tehdit altına olması, tehdidin ani olarak gelişmesi ve öngörülememesi, halihazırdaki önlemlerin bu tehlike karşısında işe yaramamasının, örgütün bir kriz içinde olduğunu gösterebileceğini belirtmektedir.

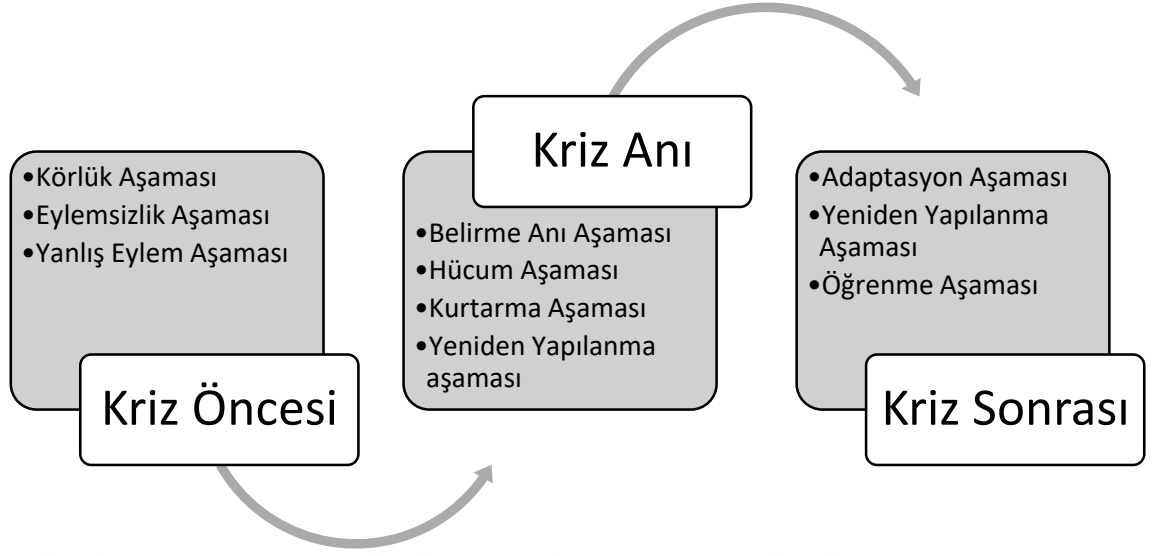
Alan yazında kriz için birtakım tanımlamaların altı çizilmiştir; Çince de krizin iki anlamı bulunmaktadır, “*tehlike*” ve “*fırsat*”; Yunancada ise “*ayrılmak*” ve “*bir hastalıkta dönüm noktası*” anlamları krizi tanımlamaktadır. Herodot ise krizi “*karar*” ve “*yargılama*” şeklinde belirtirken; George Nagy (Harvard Üniversitesi) “*krinein*” kelimesinden türetilen birtakım kelimelere (krisis, kriterion, kritikos) dikkat çekerek, bunların günlük hayatımızda yer ettiklerini belirtilmiştir (Öztürk, 2019).

Dünya genelinde ülkelerin eğitim kurumları incelendiğinde kriz ve krizin yönetimi bazı basit olaylar ve bu olaylara verilecek tepkiler olarak bakılmaktaydı. Ancak artık gaz ve elektrik kaçakları yerini biyolojik ve kimyasal saldırılara, öğrenciler arası basit kavga ve yaralanmalar yerini kitleye yönelik bıçaklı ve silahlı okul saldırılarına bıraktığı görülmektedir. Ayrıca geçen zaman içinde krizin etkilerine müdahale artık yerini risk yönetimi ve kriz öncesi hazırlık süreçlerine bırakmış durumdadır. (İçen & Sezgin, 2024).

Kriz durumları için bir grupta yapılsa üç çeşit krizden söz edilebilir (Yaman, 2021);

- a) Birden oluşan krizler.
- b) Ön uyarıcılarıyla gelişimini belli eden krizler.
- c) Birden ya da ön uyarıcı oluşmasına bakılmaksızın ortaya çıkan ancak etkisi süren krizler.

Birden meydana gelen krizler, afet ve acil durumlar sonucunda oluşan krizlere örnek olarak verilebilir. Ancak krizlerin hepsinin ortak özelliği ortaya çıktığı kurumun hedeflerini tehdit etmek, yönetim mekanizmasını bozmak ve tüm çalışanlar üzerinde baskı ve stres yaratmaktır.

Şekil 2. 1 Krizin oluşum evresi (Çelik, 2007)

Şekil 2. 1’de görüldüğü gibi krizler belli bir süreç içinde karakteristik özellikler göstererek ipuçları verir, gerçekleşir ve söner. Bir okul yöneticisinin hangi kriz çeşidi yaşanırsa yaşansın krize müdahale operasyonlarının benzer süreçlerle ilerlediğinin farkında olması önemlidir.

2.1.1.1. Kriz Yönetimi ve Liderlik

Kriz yönetimi bir beceri meselesi olarak görülmektedir. Bu becerilerin varlığı ya da yokluğu, kurumun karşılaştığı tehlikelerin getirdiği stresle beraber anlaşılmaktadır. Yönetici, krizin ilk dakikalarında yolunda gitmeyen durumları ipuçlarıyla beraber sezmeli, kendini nelerin beklediğini hesaplamalıdır. Kriz öncesinde okul yöneticisi, kurumunun güvenliğini tüm yapacağı müdahalelerin hedefine yerleştirmelidir. Okul yöneticisi ani tercihlerin kararlılıkla verilmesini davranış haline getirmeli, fikir ve aksiyonlarındaki kesinliğini personellerine yansıtmalıdır. Yönetici tarafından benimsenen bu tavır, personellerin krizlere verecekleri reaksiyonlarının yönünü belirleyici etkide bulunmaktadır. Personel, yöneticisine ne kadar inanırsa operasyonlar o kadar başarılı olabilmektedir. Yönetici, kurumundaki personellerden krize müdahale ekipleri kurmalı ve ekipleri oluştururken personellerini çok iyi tanımalıdır. İletişim, koordinasyon, planlılık ve eğitim bir yöneticinin hem kendinin hem de kurduğu krize müdahale ekiplerinin edinmesi zorunlu becerilerin temelindeki unsurlar olmalıdır (Düzgün, 2022).

2.1.2. Acil Durum

Bir topluluğun başına gelerek topluluğun tamamına ya da bir kısmına maddi, manevi ve sosyal açıdan zarar verebilecek doğal, beşerî ve teknoloji kaynaklı olaylara acil durum denir. Acil durumlarla afetler birbirine karıştırılabilmektedir. Afetler, kurumlararası müdahale gerektirmekteyken acil durum, çoğunlukla olayın olduğu bölgedeki kurumların imkanları ve iş birliği ile çözülebilmektedir. Trafik kazaları, ev ve işyeri yangınları, kamuda karşılaşılabilecek kazalar ve küçük çapta olaylar acil durumlara örnek olarak verilebilir (Altun, 2018).

İşyerinde acil durum ise, kurumda olumsuz yönde meydana gelen ve personelde, fiziki yapı birimlerinde ya da araç-gereçte -geçici veyahut sürekli olması fark etmeksizin-zarara ya da kayba sebep olmak suretiyle faaliyetleri aksatan bütün olaylardır (Özdikmen, 2017). Acil durumlar şiddetine göre yeşil, mavi ve kırmızı olarak üç seviye şeklinde gruplandırılmıştır (Şekil 2.2).

Şekil 2. 2 Acil durum şiddet kodları (Çelik, 2007)

Yaman (2021)'a göre, kriz terimi afet ve acil durumlar açısından ele alındığında genel olarak acil durum ile karıştırılmaktadır. Acil durumların ortaya çıkması fiziksel risklere yol açmakta ve bu da kriz olarak görülmektedir. Bu görüş yanlış olmamakla beraber eksik bir ifadedir. Çünkü kriz durumları sadece fiziki yıkımlar getirmeyebilmekte

ve fiziki zararların giderilmesiyle kriz ortadan kalkmayabilmektedir. Bu nedenle kriz ile mücadele çok boyutlu ve topyekûn yapılmalıdır.

2013 yılında 28681 sayılı resmî gazetede yayınlanan İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik'te acil durum “İşyerinin tamamında veya bir kısmında meydana gelebilecek yangın, patlama, tehlikeli kimyasal maddelerden kaynaklanan yayılım, doğal afet gibi acil müdahale, mücadele, ilkyardım veya tahliye gerektiren olayları ifade eder” şeklinde tanımlanmıştır.

Altınır (2012), afet ve acil durumun da birbiriyle karıştırıldığını, acil durumlar ile ortaya çıkan daha küçük çapta tehlike durumlarının (hane yangını, trafik kazaları gibi) yerel imkanlarla kontrol altına alınabileceğini; afet ile ortaya çıkan olumsuz durumların ise yerel imkanlar ile üstesinden gelinemeyeceğin belirtmektedir.

2.1.3. Afet

Dünya'da son yıllarda yaşanan doğal afetlerin ve bundan etkilenen insanların sayılarındaki artışlar düşünüldüğünde bu durum gelecekte olabilecek afetler için referans kabul edilebilmektedir. Örneğin 2000-2009 yılları arasında yaşanan doğal afetlerde 226 bini aşkın insan hayatını kaybetmiş ve toplamda 600 milyar doları geçkin maddi hasar oluşmuştur. Bunların yanında geride kalıp afetleri yaşayan insanların psikolojik vaziyetlerini de hesaplayınca ortaya çıkan tablo daha kötümser bir hal almaktadır. Toplu yaşamın sürdürüldüğü eğitim kurumlarının tehditlerle yüz yüze gelmesi tabloyu daha da kötümser bir hale getirebilmektedir. Özellikle okul öncesi çağındaki çocukların yaşayacakları afetler –etkilerini kavrayacak düzeyde olmadıkları için- çeşitli psikolojik etkiler bırakabilmektedir (Sapsağlam, 2019).

Türkiye'de ve dünyada afet, anlam içeriği bakımından yanlış kullanılan bir kavramdır. Afetin sadece doğal kaynaklı olabileceği yönünde yanıltıcı bir kanı hakimdir. Ancak afetler doğal, insan ve teknoloji kaynaklı olarak üç unsur üzerine oturmaktadır. Afet, toplulukların günlük faaliyetlerini kısmen ya da tamamen engelleyen ve içine düşülen tehlikelerden kendi çabalarıyla çıkamayacağı durumları anlatır. Çoğunlukla ivedi cereyan etmekte, ciddi oranda can ve mal kaybına sebep olmaktadır. Ayrıca bir afet başka afetlerin de meydana gelmesine neden olabilmektedir. Depremlerin yangına, elektrik kaçağına ve gaz sızıntısına, tsunaminin nükleer santrale zarar vererek radyoaktif sızıntıya sebep olması örnek olarak gösterilebilir. Afetler, acil durumlara göre daha büyük çaptadır ve toplumun önemli kesimini tehdit etmektedir. Yol açtığı yıkımlar uzun süre tamir edilmeyebilmektedir (Altun, 2018).

İngilizceye Latince'den geçmiş olan “dis” ve “astra” kelimelerinin birleşimiyle oluşmuş “disaster” kelimesinin Türkçe karşılığı olan afet, Birleşmiş Milletler Risk Azaltma Komitesi'nce “tehlikeli olaylardan etkilenen, maruziyet, kırılganlık ve kapasite ile etkileşime giren bir veya birden fazla topluluğun işleyişinin ciddi şekilde bozulmasına yol açan insan, maddi, çevresel ve ekonomik kayıplar ve etkiler” olarak tanımlanmıştır (Yaman, 2021). Etki alanları ve şiddeti açısından bakıldığında afetlere müdahale kapasitesi yerel unsurları aşmakta; verdikleri zarar bakımından ise yaşandığı bölgede uzun yıllar yaşam rutini normale dönememektedir (Mullaoğlu, 2024).

Altınar (2012), afeti doğadan kaynaklanan olguların beşerin yaşadığı yerlerdeki etkileri olarak tanımlarken bu etkilerin engellenemeyeceğini ancak ortaya çıkardığı neticelerin kontrol altına alınabileceğini belirtmektedir. Yaman'a göre (2021) afet hem dış kaynaklı hem de beşerî kaynaklı olarak meydana gelen ve maruz kalan topluluğun dışarıdan yardım almadan baş edemeyeceği ivedi gelişen, düzeni bozan, olaylar serisidir. Ülkelerin gelişmişlik seviyeleriyle paralel olarak gelişmiş ülkelerde insan kaybı az, maddi kayıp çok; az gelişmiş ülkelerde insan kaybı çok, maddi kayıp az olabilmektedir. Dış kaynakları doğal ve teknolojik ya da endüstriyel kaynaklı olaylar oluşturuyorken bu olaylarla maruz kalan toplumun tek başına baş edememesi durumu da ortaya çıkmalıdır.

Erkal & Değerliyurt (2009), afeti herhangi bir örgütte ya da toplumda aktivitelerin durmasına sebep olan doğal, beşerî ve teknolojik kaynaklı can veya mal kayıplarına yol açan tehlikeli olaylar olarak tanımlamaktadır.

2.2. Türkiye’de Klasik Afet Yönetiminden Bütünleşik Afet Yönetimine Geçiş

İmkanlar ve mücadele gücü bakımından birbirlerinden farklı olsalar da her toplum karşılaştığı tehditlere karşı gerekli önlemler almaya gayret göstermek durumundadır. Tüm toplumlar afet ve acil durumlara önlemler almakta, ürettikleri önlemleri diğer toplumlarla paylaşarak deneyimlerinden faydalanmalarını sağlamaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de tarihsel süreç incelendiğinde acil durumlar, afetler ve kriz anlarına hazırlıkta spesifik dönemler belirginleşmiş, yöneticiler zaman zaman krizlerle mücadele yöntemlerinde farklı anlayışlar benimsemişlerdir.

Dünyada afet, acil durum ve kriz anlarına müdahale çalışmaları yirminci yüzyılda sivil toplum faaliyetleri olarak görülmekteyken; o günlerden yirmi birinci yüzyıla doğru ilerleyen süreçte çalışmalar risk azaltma faaliyetleri olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu da tehlike ortaya çıkmadan tüm hazırlıkların yapılması ve kayıpları

henüz tehlike meydana gelmeden minimize etmeye yönelik bir planın benimsenmesi anlamına gelmektedir (Koca, 2023). Krize müdahale yöntemlerini benimseyerek yaklaşan geleneksel müdahale yöntemlerine risk yönetiminin eklenmesiyle oluşturulan modern afet yönetimi “Bütünleşik Afet Yönetimi” olarak değerlendirilmektedir. Böylece bilimsel gelişmelerle ortaya çıkan modern afet yönetiminin risk analiz yöntemleri ile afet sonrası oluşan yıkımların olumsuz etkisinin azaltılması amaçlanmaktadır (Öksüz, 2023).

Dünyanın yaşadığı iki büyük savaşta askeri kayıplardan çok sivil kayıplar yaşandığı için “sivil savunma” ve “pasif koruma” kavramları doğmuştur. Bu iki kavram günümüz afet, acil durum ve krizlere hazırlık çalışmalarının ilk modelleridir. Türkiye’de 1928 yılında çıkarılan Talimatname ile başlayan süreç, 586 sayılı “Sivil Savunma Kanunu” ile devam etmiştir. Devamında gerçekleşen iki dünya savaşı ve ardından gelen kitle imha silah tehditleri sivillerin müdafaasını amaçlayan kanunlar çıkarılmasına yol açmıştır. Ardından Birleşmiş Milletlerin doksanlı yılların başından iki binli yılların başına değin afet zararlarının azaltılması çalışmaları, bilimsel araştırmaların da etkisiyle modern bir anlayışa dönüşerek risk analizi ve zarar görebilirliğin azaltılması şeklinde devinimsel karaktere bürünmüştür. Bu mücadele biçimi en küçük kurumdan en büyük idari organa uzanan dört ana birimden meydana gelmektedir. Bunlar;

- a) Hazırlık,
- b) Zarar azaltma,
- c) Müdahale,
- d) İyileştirme.

Bu dört evre birbirinin içine geçmiş devinimsel ve esnek bir yapı ile -ilk ikisi risk yönetimi, diğer ikisi kriz yönetimi olacak şekilde- kendi içlerinde planlama, eğitim ve uygulama çalışmalarını barındırmaktadır (Yaman, 2021).

Türkiye’de, Osmanlı Devleti’nden bu yana birçok yıkıcı deprem yaşamış ancak 1999 Marmara Depremi’nde zarar azaltmaya yönelik radikal kurallar içeren kanun ve yönetmelik hazırlanmamıştır. Bu sebeple Türkiye’de mevzuat bağlamında afet, acil durum ve kriz anlarına yönelik çalışmalar temel olarak 1999 öncesi ve sonrası olarak ikiye ayrılmaktadır (Kepenek & Gençel, 2016).

1944 yılında bir dizi yıkıcı depremden sonra çıkarılan “Yer Sarsıntıları Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun” daha çok meydana gelen afetler ve oluşan yıkıcı durumlar kaynaklı zararlar ve kayıpların giderilmesine yönelik müdahale anlayışını yansıtmaktadır. Bu dönemde önleyici tedbirlerden ziyade zararların bertarafı ve

kayıpların yerlerinin doldurulması hedeflenmiştir (Küpelioğlu & Coşkun, 2023). 1940'lı yıllara kadar “Kızılay” tehlikelere karşı müdahalelerde yetkili kurum olarak görevlendirilmiştir (Sarı, 2023).

1944-1958 yılları arası afet yönetiminde yetkililerin tutumları, kriz ve acil durumlara müdahale için yapılan planların ve eylemlerin sağlıklı işlemesi için tedbirler alınmasını öngörmekteydi. Bu doğrultuda “İmar Kanunu” ve “Sivil Savunma” kanunları çıkarılmıştır (Küpelioğlu & Coşkun, 2018).

1944 yılından sonra doğal afetlerin meydana gelmeden önce zararları minimize etme çalışmaları yapılmaya başlanmıştır. “Yer Sarsıntılarında Evvel Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun” ve yaklaşık on yıl sonra da “İmar Kanunu” düzenlenmiş ve “İmar ve İskân Bakanlığı” oluşturularak ardı ardına modern anlamda gelişmeler yaşanmıştır. 1958'den 1999 depremine kadar ise dünyadaki gelişmelere paralel olarak afet ve acil durumlar hakkında bir dizi önlem niteliğinde kanunlar çıkarılmıştır. 1958'de “Sivil Savunma Kanunu”, 1959'da “Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun” ve bununla ilintili olarak “Afet Fonu” düzenlenmiştir (Sarı, 2023).

1958 sonrası dönemde “Sivil Savunma Kanunu” çıkarılarak afet ev acil durum esnasında ve sonrasında belirlenen müdahale ve çalışmalara odaklanılmıştır. 1959 yılında çok önemli bir adım atılarak 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun çıkarılmış ve böylece tüm krize müdahale süreçleri birleştirilerek afet fonu oluşturulmuştur. Ayrıca 7126 sayılı “Sivil Savunma Kanunu” ile afet öncesi çalışmalara yoğunlaşmıştır. Marmara depreminden sonra 442 sayılı “Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi İçin Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Yasası” çıkarılarak yaşanan durumlar sonrası iyileştirme ve yardım faaliyetlerinin önündeki hukuki tıkanıklıkları açmak ve süreçleri hızlandırmak için Bakanlar Kuruluna “KHK” çıkarma yetkisi verilmiştir.

Marmara Depremi, Türkiye için bir milat olmuştur. Yaşanan yıkıcı durum sonrası personellerin niceliğinde artışa gidilmiş ve niteliğinde iyileştirmeler yapılmış; araç- gereç temini sağlanmış, ilgili kurumların çalışma prensipleri ve planlamalarında yenilik ve iyileştirmelere gidilmiştir. Bunlardan ayrı haberleşme, koordinasyon ve müdahale kabiliyetleri arttırılan birimlerin kapsamı güncellenerek sadece deprem değil diğer doğal ve beşerî kaynaklı acil durum ve krizlere müdahalelerin etkin yönetilmesi durumları sağlanmıştır.

Türkiye’de 2009 yılından önce acil durum ve afetlere müdahale iş ve işlemleri Bayındırlık ve İskân Bakanlığına bağlı birimlerce yürütülmüştür. Ancak Marmara depremi ile kurumsal anlamda bütünleşik ve koordinasyon becerisine sahip bir otorite eksikliği hissedilmiş olup karar alma ve uygulama için sorunluluk alanı sadece afet ve acil durum olan kurumsal yapı gerekliliği görülmüştür. 2009’da Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ile farklı kurumların bünyesinde olup acil durumlara müdahale ve kriz anlarına hazırlıklı merkezi bir yapı oluşturulmuştur. AFAD Başkanlığı ile hem beşerî ve hem de doğal yollarla meydana gelen kazalar ve acil durumlara koordineli ve etkin müdahaleler geliştirmek amaçlanmıştır. AFAD Başbakanlık bünyesinde faaliyet göstermiştir. 2018 yılında AFAD ile kurulan Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu ve Deprem Danışma Kurulu kaldırılarak yerine Cumhurbaşkanlığına bağlı Afet ve Acil Durum Danışma Kurulu oluşturulmuştur (Küpelioglu & Coşkun, 2018).

2.3. Okullarda Afet ve Acil Durum Mevzuatı

Türkiye’de eğitim kurumları işyerleri gibi değerlendirilmekte, kamu kurumlarının ya da özel işletmelerin tabii olduğu kanunlar ile okul müdürlerine işveren vekili olarak görev ve sorumluluklar yüklenmiştir. 28339 sayılı ve 2012 yılına ait “İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu” işverenin sorumluluklarına değinmektedir. 2. Bölüm Madde 10’da risk değerlendirmesi, Madde 11’de ilkyardım, acil durum planı, yangınla mücadele hakkındaki sorumlulukları, Madde 12’de tahliye, Madde 17’de çalışanların eğitimi, Madde 18’de çalışanların katılımı ve görüşleri, Madde 19’da ise çalışanların yükümlülükleri hakkında tanımlamalar bulunmaktadır.

İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği’ne (2012) göre; teknik ve mesleki liseler, çıraklık eğitimi, ticari sertifika veren havacılık, gemicilik, yelkencilik vb. yerler tehlikeli; bunların haricinde kamu hizmeti veren eğitim kurumları az tehlikeli statüye alınmıştır.

İşyerlerinde Acil Durum Hakkında Yönetmelik (2013) kapsamında İkinci Bölüm 5. Maddede “işveren” şeklinde bahsedilen okul müdürünün yükümlülükleri (acil durum planının yapılması, eğitimlerin düzenlenmesi, malzeme temini, tatbikatların yapılması, ekiplerin oluşturulması gibi çalışmaları düzenlenmesi), Madde 6’da çalışanların yükümlülükleri Madde 11’de acil durum ekip ve görevleri (söndürme, koruma, kurtarma, ilkyardım) bulunmaktadır. Bu yönetmeliğin diğer maddeleri acil durum planı, alınacak tedbirler, tehlikeye müdahale ve tahliye yöntemleri, görevlilerin belirlenmesi, evraklar,

tatbikatlar, çalışan eğitimi ve bilgilendirmesi gibi çok önemli kısımlara açıklık getirmektedir.

Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Yönergesi'ne (2019) göre MEB'in hem merkezi hem de taşra teşkilatlarının görevleri açıkça tanımlamıştır. Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Genel Müdürlüğü, ulusal düzeyde cereyan eden krizlerde koordinasyon, iş birliği, denetim ve izleme görevlerini üstlenerek ilgili kurumlarla iletişim ve iş birliğini sağlamaktadır. İllerdeki kuruluşlara her türlü travma mücadele için destek ve eğitimleri vermektedir. İl milli eğitim müdürlükleri, her eğitim öğretim yılı başından bir ay sonra bir ekip kurarak yılda üç kez toplanmalarını sağlar ve kriz durumunda gerekli görevlendirmeleri yaparak ekibe ulaşım, iletişim ve eğitsel araç-gereç desteği sunar. Ayrıca İl müdürlükleri ilçelerde yaşanan travmatik durumlara karşı psikososyal ve rehberlik hizmetleri vermek üzere ekip kurup göndermekle, olaylarla ilgili rapor ve evrak trafiğini bu ekip üzerinden takip etmekle görevlidir. İlçe müdürlükleri il müdürlüklerinin verdiği psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetlerinin benzerlerini ilçede yapmakla yükümlüdür. Bu hizmetlerini yerine getirirken il müdürlüklerine bağlı hareket eder. Tüm bu tanımlamalardan başka aynı yönergenin 2. bölümünde bulunan Madde 8 okul müdürünün, Madde 9 rehberlik servisinin, Madde 10 öğretmenlerin; Üçüncü Bölüm il, ilçe ve okullarda kurulan psikososyal destek ve krize müdahale ekiplerinin yetki ve yükümlülüklerini tanımlamaktadır (MEB, 2019).

Millî Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü Afet ve Acil Durum Yönetimi Yönergesi 'ne (2021) göre okullarda acil durum ve afetlere karşı risk analizi, tedbir, müdahale ve tehlike sonrası iyileştirme çalışmalarını detaylı bir şekilde vurgulamaktadır. Yine aynı genelgede "Arama Kurtarma Ekiplerinin (AKUB)" ne olduğu ve nasıl oluşturulması gerektiği, okullardaki kulüp çalışmalarının içerikleri, psiko-sosyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetleri, tatbikatların tertip edilmesi ve raporlanması gibi çok önemli başlıklar açıklanmış ve daha anlaşılır hale getirilmiştir.

2.3.1. İş Sağlığı Hizmetleri Yönetmeliği

Okullar iş sağlığı ve güvenliği iş ve işlemlerinin uygulandığı kurumlar şeklinde örgütlenmişlerdir. İş sağlığı ve güvenliği çalışmaları sadece çalışanların değil öğrencilerin de güvenliğini sağlamayı hedeflemektedir. Okul müdürü işveren vekili olarak okullarda iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınması, iş kazaları ve meslek hastalıklarının

önlenmesi gibi koruyucu önlemler almakla, güvenlik için her türlü planlamayı yapmakla, araç ve gereci temin etmekle, çalışanlar arasında koordinasyonu sağlamakla yükümlüdür.

Okul üyeleri okullarında güvenliklerini tehdit edebilecek durumların giderilmesi için okul müdüründen talepte bulunabilirler. Okullarda 12 metrekareden az olmamak kaydıyla ilkyardım ve acil müdahale odası bulundurulmalıdır. 50 ve üzeri çalışanı bulunan okullar işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanının da dahil olduğu iş sağlığı ve güvenliği kurulunu kurmak zorundadır. Okullarda iş sağlığı ve güvenliğini yürüten kurul acil çıkışlar, tahliyeler, bilgilendirmeler, periyodik bakımlar ve hijyen önlemlerini almakla yükümlüdür (İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği, 2012).

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (2012)'na göre; okullarda işveren vekilleri risk değerlendirmeleri yapar, yangınla mücadele ve ilkyardım önlemlerini alır, tahliye çalışmalarını organize eder ve tehlike geçmeden çalışanların işlerine ara vermesini sağlayarak güvenliklerini tahsis eder, iş kazalarını ve meslek hastalıklarını kayda alır ve bildirir, okul üyelerine çalışma ortamlarına dair riskleri ve bu risklere karşı alınan önlemleri bildirir, okul üyelerine işyeri sağlığı ve güvenliği eğitimlerini aldırır.

2.4. Güvenli Okul

Güvenli okul, stres, şiddet, zorbalık, doğal ve beşerî tehlikelerin önlemlerinin alındığı, her türlü saldırganlık, taciz, cinsel istismar davranışlarının görülmediği ya da minimize edildiği, okulu oluşturan beşerî unsurların aitlik ve bağlılık duygularının yüksek olduğu eğitim öğretim ortamlarının genel niteliği olarak değerlendirilebilir. Okul için güvenlik ise okul iklimi kavramı ile yakın ilişkilidir. Okul iklimi öğrenci, öğretmen, personel ve velilerin okulu kabul etme, benimseme ve sahiplenme seviyesini gösterdiği için olumlu iklime sahip bir okul aynı anda güvenli okul olarak da değerlendirilebilir (Çalık ve ark., 2016).

Okullarda risk ve güvensizlik ne kadar artarsa, okulun beşerî paydaları kendini ne kadar çok tehlikede hissederse okulla kurulan bağ ve okula duyulan sahiplik hissi azalmakta, o okul güvensiz bir eğitim kurumu olarak anılabilmektedir. Risk algısını iyi kurmayan ve tehlikelere karşı müdahale planlarını tam ve sürekli işletemeyen okullar okul ikliminin yarattığı olumlu havadan yararlanamamakta ve dolayısıyla güvenli okul algısını sağlıklı bir şekilde kurmayabilmektedir (Aksoy ve ark., 2013).

Millî Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 2018 yılında yayınladığı “Okullarda Güvenlik Önlemlerinin Alınması” genelgesinde okul yöneticilerine bazı önemli güvenlik uyarıları yapılmıştır. Okul bahçesinde ve bahçelerin

sokağa açılan kısımlarında meydana gelebilecek kazalar için alınacak önlemler, okul gelen ziyaretçilerin takibi, okul bina ve eklentilerinin sabotaj planlarının hazırlanması ve bu yapıların güvenliği bozabilecek kısımlarının yenilenmesi, okul bahçesindeki her türlü araç ve gerecin, oyun alanındaki ekipmanların tertip ve düzeni, okul bahçesi içindeki elektrik devre ekipmanlarının (trafo, elektrik kablosu, aydınlatıcılar) kontrol edilmesi, terör, şiddet olayı ve genel vaziyeti bozabilecek kişi ve unsurların takibi, ilkyardım dolabı, ilkyardım çantası ve yangın tüplerinin güncel tutulması, okul teknolojik araçlarının maksadının dışında yasadışı ya da bozucu faaliyetler için kullanılmasının önüne geçilmesi, kurum binalarına güvenlik sağlayıcı sistemlerin (kamera, uyarı cihazları vb.) asgari düzeyde kurulması bu uyarılardan bazılarıdır.

Okulları daha güvenli hale getirecek çalışmalardan biri de okul yöneticileri, öğretmen ve diğer yardımcı personellere ilk yardım eğitimlerinin verilmesidir. İlk yardım eğitimleriyle ilgili Millî Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü İlk Yardım Eğitimi Hizmetleri Genelgesi (2020) yayınlarak okulların daha güvenli yerler olmalarını sağlayacak önemli bir adım atmıştır. Bu genelgeye göre “İlkyardım bilincinin toplumda geliştirilmesi için öğretmen, öğrenci, veli, okul servis şoförleri, servis rehber personeli, okul kantin çalışanları, okul güvenlik görevlilerine ve diğer tüm okul paydaşlarına yönelik ilk yardım eğitim kurslarının olmadığı dönemlerde "İlkyardım Farkındalık Semineri düzenlenmesi uygun görülmüştür.” ibaresinin açıkça belirttiği şekilde eğitimlerin verilmesi gerekmektedir.

Eğitim ve öğretim süreçlerinin yürütüldüğü binalar öğrenci, öğretmen ve yardımcı personellerin bir arada bulunduğu yerlerdir. Kalabalık binalar afet ve acil durumlar ve kriz anlarında can kaybının yaşanabileceği riskli yerlerdir. Bu sebeple okul binaları için “kapsamlı okul güvenliği” kavramı ortaya atılmıştır. Güvenliği sağlanmış okulların üç temel özelliği vardır; bina içindeki beşerî unsurların korunması, eğitim ve öğretimsel faaliyetlerin devamlılığı ve okulda bulunan beşerî unsurlar için güvenlik kültürü farkındalığının oluşturulmuş olmasıdır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2010).

2014 yılında yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün İş Sağlığı ve Güvenliği Genelgesi'ne (2014) göre okullarda alınacak tüm iş sağlığı ve güvenliği (İSG) iş ve işlemleri, merkezi ve taşra teşkilatlarının sorumlulukları ayrıntılandırılmıştır. Bu genelgede dikkat çeken kısımlardan biri okul yöneticilerinin STK'lar ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının birimleri ile maddi ortaklık kurmadan gönüllü girişimlerle her türlü farkındalık çalışması yapılabileceğidir. Okulların bina ve eklentileri ile ilgili denetimleri Merkez İnşaat Emlak Daire Başkanlığı ve taşrada

valiliklerce yürütüleceği ayrıca eğitim kurumunda tüm iş ekipmanlarının kontrollerinin ilgili alanın mühendisi ve teknik öğretmenlerce ve mahalli imkanlarca yapılacağı ve tüm işlemlerin raporlanıp kurumda saklanacağı belirtilmektedir.

2.5. Okullar İçin Afet, Acil Durum ve Krizlere Müdahale Çalışmaları

Eğitim kurumları -diğer kurumlarda olduğu gibi- doğal, beşerî ve teknolojik gelişmeler sonucu oluşabilecek kayıplarını ve zararlarını kontrol altında tutarak eğitsel faaliyetlerini devam ettirmek ve tüm birim- unsurlarını korumak durumundadır. Tehlikeler can ve mal güvenliği tehdidi oluşturduğunda okul yöneticilerinin riskleri algılayıp hazırlık yapmaları ve zamanında gerekli adımları atarak kayıpları minimize etmeye çalışmak önem arz etmektedir.

Uzun yıllar boyunca Türkiye’de afet ve acil durum için yapılan çalışmalar “afet sonrası müdahale” kapsamında ele alınmış ve yasalar kriz sonrası müdahaleye göre düzenlenmiştir. Krize müdahale olarak da adlandırılan bu süreç zarar azaltmayı amaçlamadığı için hem çözüm üretememekte hem de insanlarda tehlike anında güven duygusu oluşturamamaktadır. Buna karşın risk yönetimi olarak adlandırılan uygulamalar bütününe dayalı acil durum, afet ve kriz öncesi prosedürleri son yıllarda gündeme alınmaya başlanmıştır (Kadıoğlu, 2009).

Koca (2023), tehlike ortaya çıkmadan önce yapılan çalışmaları risk analizi; tehlike ortaya çıktıktan sonra yapılan çalışmaları ise kriz yönetimi ya da krize müdahale olarak değerlendirmektedir. Risk yönetimi, afeti tanımlama, kayıp ve zararların azaltılması, hazırlık, tahmin ve erken uyarı gibi evreleri kapsamaktadır. Afetten sonra yapılan çalışmalar ise “kriz yönetimi” olarak değerlendirilmektedir. Eğitim-öğretim hizmetlerinin sürekliliği için eğitim kurumlarının acil durum planlamaları kriz yönetiminden risk yönetimine kaydırılmalıdır. Bu noktada tehlikelere karşı gerekli hazırlıkların yapılmasında risk azaltma işlemlerinin yetki ve sorumluluklarının paylaşılmasının, kitle eğitimlerinin ve müdahale ekipman desteğinin verilmesinin önemine inanılmaktadır.

Özmen (2023)’e göre, Türkiye’de tehlike anına hazırlıksız yakalanmanın en büyük sebebi afet, acil durum ve kriz anına hazırlıkta planlamaya yeterince inanılmaması, eğitim ve riskleri minimize etmede gerekli özenin gösterilmemesidir. Eğitim yöneticileri de afet müdahale planlamaları için okul güvenliğinin sağlanmasındaki imkanlarının çoğunluğunu risk analizlerine ve öğretmen, öğrenci, veli ve yardımcı personelin eğitimlerine yönlendirmelidirler. Çünkü eğitim kurumları, tehlike anına müdahale

edebilecek kapasiteye kendini eriftirmelidir. Olay anında kuruma dışarıdan yardım geleceğini ummak ve bu yardımı beklemek zaman kaybı olarak görülebilmekte bu durum can ve mal kayıplarını artırıcı etki yapabilmektedir (Altınar, 2012).

Afet ve Acil durum yönetimi, eğitim kurumunda herhangi bir tehlikelerin neden olacağı olumsuz durumların engellenmesi ve oluşabilecek her türlü kaybın azaltılması için tehlike ortaya çıkmadan önce, tehlike anında ve tehlike sonrasında yapılması gereken tüm operasyonların planlanması, imkanların desteklenmesi, yönlendirilmesi ve bu sürece her türlü olanaklarıyla tüm, kurum ve paydaşların dahil edilmesidir. Okullarda afet ve acil durumların yönetimi dört temel safhada planlanmalıdır; hazırlık, müdahale, iyileştirme ve zarar azaltma. Bu safhalar birbirinden bağımsız değildir, aksine bir safhada yapılan çalışmalar diğer safhaların başarısını etkilemektedir (AFAD, 2013).

Okullarda afet, acil durum ve kriz anlarına hazırlık süreci MEB (2010)'a göre altı basamaktan oluşmaktadır;

- a) Okul afet ve acil durum yönetim kurulunun kurulması veya yetkilendirilmesi.
- b) Güvenlik ve eğitim-öğretimin sürekliliği için risk değerlendirmesi ve eylem planı geliştirilmesi.
- c) Fiziksel koruma önlemlerinin alınması
- d) Müdahale kapasitesi ve kaynaklarının geliştirilmesi.
- e) Planın duyurulması ve test edilmesi.

2.5.1. Okullarda Afet, Acil Durum ve Krize Müdahale Planlaması

Kurumlar kendine has olası tehlikeleri, planlarına uygun risk analizi yaparak, imkanlarını istenmeyen durumların bertarafı için yapılacak çalışmalara yönelterek uygun reaksiyonları almak durumundadır. Planlama bir yol haritası olarak da değerlendirilebilmektedir. Başta öğrenciler olmak üzere öğretmen, veli ve hizmet personellerinin güvenliği okul müdürünün sorumluluğundadır. Okul müdür kendi kurumundaki tüm paydaşların afet ve acil durumlar hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamalıdır. Tahliye, afet-acil durum eğitimi, yardım kuruluşlarıyla iletişim kurulması, fiziki risk unsurlarının minimize edilmesi gibi durumlar okul yöneticisinin sorumluluğu sayılmaktadır. Zaten planlama süreci genel manada bu durumları içeren bir dizi önlemden oluşmaktadır (Kadioğlu, 2009). Özmen (2023)'e göre planlama yapmanın asıl hedefi eğitim faaliyetlerinin devamı, okulun hedeflerine sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi

için yetkili makamlarca belirlenen kanun ve kurallar ışığında tüm çalışmaların yürütülmesi olmalıdır.

Planlama, basitçe önceden belirlenen amaçlara hangi yolları izleyerek, hangi uygulamaları yaparak ulaşılabileceğinin belirlenmesi süreci denebilir. Afet, acil durum ve kriz anlarında planlamalar yaparken personel ve malzeme kaynakları, okulun bulunduğu bölge, okulun ana bina ve ek binalarının fiziki vaziyeti önem arz etmektedir. Okul afet kurulunun her sene başında hazırladığı okul afet ve acil durum yönetim planı, hazırlık, risk yönetimi, müdahale çalışmaları, lojistik destek çalışmalarını içeren ve okulun afet ve acil durumlarına karşı genel algısını, tutumunu yansıtan bir yol haritası olarak değerlendirilebilir. Hazırlanan bu planlar yılda en az bir kez sene başında güncellenmelidir. Çünkü okulun öğrenci mevcudu, okul binasındaki fiziksel değişimler, personel değişimleri bile planların güncellenmesi için birer sebep sayılabilmektedir. Okul afet ve acil durum eylem planından ayrı olarak yıllık eylem planlarının hazırlanması da önem arz etmektedir. Yıllık planların dayanağı afet ve acil durum yönetim planı olup zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme çalışmaları için bu planlar ayrı ayrı hazırlanmalıdır. Ayrıca yıllık planlar “planla, uygula, kontrol et ve eksikleri gider” şeklinde tasarlanmış yıllık faaliyetlerin döngüsüne göre yenilenebilmektedir. Bununla beraber eğitimler, tatbikatlar, çevreyle kurulan iletişim bağları ve okulun fiziki durumunun iyileştirilmesi için ayrı ayrı faaliyet planları yapılabilmektedir. Yıllık planlarda hedef, zamansal dilim, varsa maliyet çıktısı, alanında yetki ve sorumluluk sahibi kişiler ve yıllık planların alt başlığı şeklinde uygulanması düşünülen faaliyetler içerik olarak bulunmalıdır. Planlarda belirsizliklere yer verilmemelidir; görevler ve sorumluluklar net bir şekilde kişiler arasında dağıtılmalı, iletişim kopukluklarına fırsat verilmemeli ve emir komuta zinciri sağlam kurulmalıdır. (AFAD, 2013).

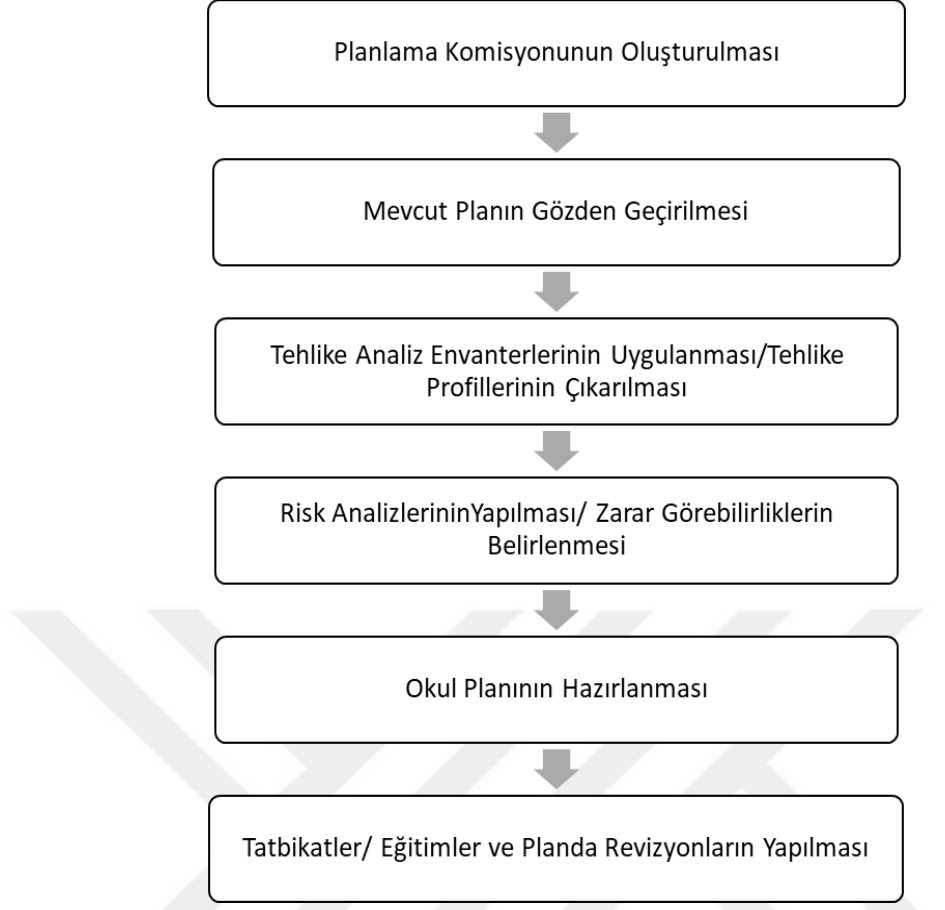
Altınır (2012)’ e göre, afet ve acil durumlara yönelik yapılan planlamanın amacı okuldaki beşerî unsurların canını ve malını, okulun tüm eşya, demirbaş ve malzemesinin korunması ve bunlarla birlikte eğitimin sürekliliğinin sağlanmasıdır; AFAD (2013)’ın okullar için hazırladığı kılavuzda, bu planlamaların temel amacının insanların fiziksel ve psikolojik sağlığının korunması ve buldukları ortamların emniyetinin sağlanması olduğunun altı çizilmektedir.

Acil durum planlarında zaman zaman güncellemelerin yapılması önemlidir. Kurum çalışanlarında ya da yöneticilerinde, kurumun faaliyet ve hedeflerinde, kurumun fiziki değişikliklerinde, tehlike ve risk analizlerinin farklılaştığı zamanlarda planın ilgili

kısımlarında değişiklik yapılabilmektedir. Bu değişiklikler tatbikat ve eğitimlerle öğrencilere, öğretmenlere ve diğer personellere aktarılmalıdır (Özdikmen, 2017).

Planlama yapmak için öncelikle eğitim-öğretim yönetsel faaliyetleri ve afet-acil durum yönetimi iş ve işlemlerini düzenleyen yasal zeminin iyi kavranması gerekmektedir. MEB 1999 yılında “*Afetlerde Uygulanacak Rehberlik ve Psikolojik Danışma Yönergesini*” 222, 1739, 3797, 4306 ve 4123 sayılı kanunları dayanak göstererek hazırlamıştır. Okulda, okul müdürü başkanlığında kurulan planlama komitesi, iş ve işlemlerini yukarıda belirtilen kanun ve yönetmelikleri dayanak göstererek öğretmen ve yöneticilerin katılımı ile yürütmelidir. Komite tarafından yapılacak olan bu plan, acil durum anında hangi davranışların gösterileceğini belirler. Planlar, paydaşlara afet-acil durum ve kriz anlarının baş edilebilir olduğunu gösterip paydaşların kendine güven duymasını sağlamaktadır. Planlara bir nevi zihinsel hazırlık da denebilir. Planlama komitesi, planlamaya başlarken eğitim kurumunda görülebilecek olası tehlike durumları saptayıp önemine göre sıralaması gerekmektedir. Bu işlem eğitim kurumunun ikliminde afete karşı direnci daha belirgin hale getirmektedir. Bunun yanında planlama bir dizi alt kısımları kapsamaktadır. Bunlar; müdahale ekiplerinin oluşturulması, risk taramalarının yapılması, risklere bağlı zarar azaltma çalışmalarının yapılması, olaylara müdahale servislerinin oluşturulması, müdahale prosedürleri ve operasyonlarının belirlenmesi, eğitim ve tatbikatlar süresi ve içeriği, ünite-unsurlar arasında iletişim ve operasyonlarda kullanılacak ekipmanlardır. Afet ve acil durum planının tüm paydaşlar tarafından benimsenmesi için yıl içinde en az iki defa hazırlanan büyük senaryolarla canlandırılarak benimsenmesi sağlanmalıdır. Yapılan her tatbikatın ardından değerlendirme raporları hazırlanmalı, planın uygulanmasındaki eksiklikler ortaya konmalıdır. Afet ve acil durum planının uygulama zamanı okul yönetimi tarafından belirlenmelidir. Her yılın ocak ayında bir önceki yılın afet ve acil durum planları kurul tarafından gözden geçirilmelidir. Değerlendirme ve raporların incelenmesinin ardından afet ve acil durumlara ayrılacak bir bütçe hazırlanmalı ve okul aile birliğine gider olarak sunulmalıdır (Kadıoğlu, 2009).

Okul afet, acil durum ve krizlere müdahale planlama adımları Şekil 2. 3'teki gibidir.

Şekil 2. 1 Okullarda afet ve acil durumlara müdahale planları adımları

Akarsu (2010)'ya göre, okul afet ve acil durum planları her yılın başında yenilenmesinin yanında, okulda herhangi bir personel değişikliğinde ve personellerin acil durumlara ilgili aldıkları eğitimlerin sayısı arttıkça da güncellenebilir.

2.5.1.1. Okul Afet ve Acil Durum Yönetim Kurulu

Afet, acil durumlar ve kriz anlarını yönetmek gelişigüzel yapılacak bir çalışma olarak görülmemelidir. Bu çalışmalar bir tertip ve düzen içinde okul müdürü başkanlığında öğretmenlerden oluşan bir ekip ile yürütülmelidir. Ancak kurul üyeleri afet, acil durumlar ve kriz anlarında resmi yükümlülük altına girmek istemeyebilir. Bu sebeple okul afet ve acil durum yönetim kurulunun görev sınırları kurul üyelerine doğru bir şekilde izah edilmelidir (MEB,2010).

Okul afet yönetim kurulu okul müdürü önderliğinde müdür yardımcısı, öğretmenler, hizmetli veya yardımcı personeller, okul öğrenci temsilcisi, muhtar, veliler ve okul çevresindeki kamu ya da özel örgütsel birimlerin katılımlarıyla oluşturulur.

Eğitim ğretim yılının başladığı eylül ayı içinde toplantı yaparak yıl boyunca yapılacak çalışmaları karara bağlayan kurul, ayrıca eğitim kurumunun risk algısına göre okul afet planını oluşturacak bir ekip görevlendirir. Hazırlanan okul afet planının hedefleri bir anda kazandırılması mümkün olmayacağından sene boyunca düzenlenen eğitim ve tatbikatlarla okulun tüm paydaşlarına aktarılmalıdır (AFAD, 2013).

Sene başında kurulan okul afet komisyonu aylık düzenlenen toplantılarla bir araya gelerek kararlar almakta, planlar oluşturmakta, güncellemeler ve analizler yapmakta, tatbikatları düzenlemektedir. yeleri okul yöneticileri, öğretmenler, yardımcı personeller, veliler, dış kaynaklardan kişilerdir. Yapılan tüm çalışmalar için okulun en uygun yerine afet ve acil durum ile ilgili pano oluşturularak yapılan çalışmalar sergilenmelidir (MEB, 2010).

Okul afet kurulu okullarda afet planlaması yaparken eğitim kurumunun bulunduğu bölgenin risklerini iyi bilmeli; velileri, çevrede bulunan ilgili kuruluşlardan yetkilileri hatta bölgenin afet geçmişi hakkında bilgisine başvurulabilecek kişileri de planlama toplantılarına dahil ederek esnek ve açık fikirli bir görüş benimsemelidir (MEB ğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 2019).

Her eğitim ğretim yılının başında çalışmalara başlayarak aylık olarak oturumlar düzenleyen bu kurul görev tanımı olarak risk, zarar azaltma, afet-acil durumlar ve kriz anlarına hazırlıkları içeren bir dizi çalışmaları yürütmektir. Kurul iş ve işlemlerini afet öncesi, afet anı ve afet sonrası olarak üç tümleşik bölümde icra eder. Bunun yanında kurul öncelikle mevzuatı incelemeli ve risk analizi yaparak hazırladığı afet, acil durum planı doğrultusunda gerekli malzeme teminini gerçekleştirmeli, rehberlik– eğitim hizmetleri ve personeline uygun görevlendirmeler hazırlayarak sorumlu makama sunmalıdır. Çalışmaların koordinasyonunun sağlanması ve yerleşim merkezinde afet, acil durum ve kriz anları alanında yetkili kurumlarla iş birliği kurulması bu kurulca sağlanmalıdır. Tehlike esnasında müdahalelerin isabetli olup olmadığını tespit etmek; afet sonrasında ise yeniden toparlanma çalışmalarını yönetmek ve kayıpları raporlamak, eksikleri tamamlanmak ve denetimsel sorumluluğu üstlenmek kurulun işidir (MEB, 2010).

Okul Müdürü başkanlığında oluşturulan afet hazırlık kurulunun yapacağı işlerin ilki okuldaki tüm çalışanlar için “kişisel bilgi ve beceri anketi” uygulamaktır. Bu anket ile personelin genel manada kişisel bilgileri, ilgileri ve becerileri tespit edilirken aynı anda okul afet kurulu tarafından ileride oluşturulacak servis ve ekipler için genel memnuniyetin gözetilmesi ilkesi sağlanmış olur (Altınar, 2012).

Okul afet kurulu başlıca dört temel grubu ve bu gruplara bağlı ekipleri yönetmektedir. Kurul kendine bağlı operasyonel gruplar vasıtasıyla okul güvenliği, bünyesindeki ekiplerin operasyon yönetimi, eğitimler ve tatbikatlar, müdahale ekipmanları ve evrak-belgelerin temini, çevre kuruluşlarla iletişim ve lojistik bağ, risk azaltma gibi hayati görevleri yerine getirmektedir (Özmen, 2023).

2.5.1.2. Risk Analizi ve Risk Yönetimi

Risk analizi kavramını ele almadan önce riskin ne olduğuna değinmek gerekmektedir. Risk, “zarara uğrama tehlikesi” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, t.y.). Altun (2018), risk için bir toplulukta zarar verebilecek bir olayın doğurabileceği tahmini kayıplar şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Yaman (2021), riskin Arapça “rızk”, Latince “risicum” ifadelerinden geldiğini Türkçe karşılığının da zarara, kırıma uğrama ya da kaybolma ihtimali olduğunu ifade etmektedir.

Kriz anı, afet ve acil durumlara hazırlık iki temel olgu ile ele alınmalıdır. Bunlar risklerin ne olduğu ve bu risklerinin sebep olabileceği sonuçlardır. Risk değerlendirmesi ise üç temel soru üzerine oturtulmaktadır. Bunlar kurumlardaki hangi sorunların ortaya çıkabileceği, bu sorunların ortaya çıkma olasılığı ve öngörülen durumlar gerçekleşirse sonuçların neler olabileceğidir. (Altınar, 2012).

5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun risk yönetimini: “Ülke, bölge, kent ölçeğinde ve yerel ölçekte risk türleri ve düzeylerini tespit etme, azaltma ve paylaşma çalışmaları ile bu alandaki planlama esasları” şeklinde tanımlamaktadır.

Acil durumlar, kriz anları ve afetler bazen önceden birtakım sinyaller verebilirken bazense hiç işaret vermeden birdenbire gelişebilir ve gerekli tedbirlerin alınmasına fırsat tanımayabilirler. Bu sebeple henüz hiçbir şey olmamışken yapılacak bir risk analizi belki çok büyük yıkımların ve ani kayıpların önüne geçebilecektir. Öncelikle yapılacak işlem kurum risk haritasını çıkarmak, okulda yaşanabilecek tüm olumsuz durumları en yüksek ihtimalden en düşük ihtimale değin kaydetmektir. Bu kayıt işleminde dikkat edilecek husus, ortaya çıkabilecek olumsuz durumların kurumda düzenlenen her türlü faaliyeti bozması ya da kesintiye uğratması ihtimalidir. Risk analizi bir nevi olabilecekleri öngörme olduğu için tespit edilen risklere karşı kullanılacak kaynakların tespitini yapmak önemlilik arz etmektedir. Okul afet kurulu üyelerinden oluşan bir ekip okulun

afet, acil durum ve kriz anında kullanabileceği kaynakları (personel, malzeme, teşkilatlanma ve birimler) belirlemelidir. Kullanılacak kaynakların seçimi tehlikenin çeşidine göre değişebilmektedir. Bu tehlikelerden bazıları; deprem, gaz kaçağı, yangın, yıldırım, terör, komşu kurum ve kuruluşların etkileri, olumsuz hava koşulları, toprak kayması ve heyelan, iletişim – haberleşme aksaklıkları, acil sağlık durumları, tehlikeli maddeler, ulaşım- servis kazaları, savaş hali, adli vakalar, kazan patlaması vb. olarak belirlenmiştir. Tüm bu tehlikeler için ayrı ayrı “tehlike analizi” ve “tehlike profili” oluşturularak tehlikenin şiddeti, oluşabileceği yerleri, süresi, etkileyebileceği birimleri, ortaya çıkma hızı, ortaya çıkmadan önce işaretçileri tespit edilmiş olur. Bu noktada riskle bağlantılı “hasar görülebilirlik” ve “yönete bilirlik” kavramları ortaya çıkmaktadır. Hasar görülebilirlik, okulda bulunan herhangi bir unsurun tehlike sebebiyle tamamen ya da kısmen zarar görmesi ya da işleyişinde aksaklıkların ortaya çıkması iken; yönete bilirlik, tehlikeden etkilenen topluluğun uğradığı zararlarının en aza indirilebilmesi durumudur (Kadioğlu, 2009).

Riskler belirli etmenlerden oluşabilmektedir. Bunlar binanın kendisine ait taşıyıcı riskler, binanın fiziki durumuna ait olmayıp bina içinde bulunan araç gereç, kapı, pencere, çeşitli tesisat ve sistemler, dolaplar şeklinde örneklendirilebilecek malzemeler; çeşitli altyapı sistemlerine dahil olan elektrik, doğalgaz, su gibi unsurlar ve son olarak da çevresel kaynaklı tehditler olarak bahsedilebilecek hava olayları, deprem, kimyasal sızıntılar şeklinde değerlendirilebilir. Ayrıca risk değerlendirmesi yaparken bazı envanterler kullanılmaktadır. Risk matris formları tehlikeleri öncelik sırasına göre derecelendirirken; Risk kaynak haritaları mevcut tehlikeleri belirlemede kullanılmaktadır. Bunlardan başka depremler için okul deprem tehlike avı envanteri ve yapısal risklere ait emniyet kontrol listesi oluşturmak risklerin analizinde kullanılmaktadır (MEB, 2010).

Bir eğitim kurumunun beşerî, fiziki ve örgütsel tüm paydaş ve faktörleri tehlike anında kayba uğruyor ya da örgütsel çalışmalarını duraksıyorsa bu okulun tehlikelere duyarlı olmadığı çıkarımı yapılabilmektedir. Eğer bir okul tehlikelere duyarlı değilse okul afet ve acil durum yönetimi ya tehlike analizini ya da çevre analizini isabetli yapamamış demektir. Yapılan risk analizi okullarda afet, acil durum ve kriz anlarıyla ilgili tatbikat ve eğitim faaliyetlerine, operasyonel müdahale yöntemlerine, kurulacak müdahale ekiplerine, seçilecek ekipmanlara, düzenlenecek bütçeye kadar her şeye şekil vermektedir. Kısacası risk analizi eğitim kurumlarında afet, acil durum ve kriz anlarıyla mücadelenin merkezindedir (AFAD, 2013).

2.5.2. Zarar Azaltma

5902 sayılı ve 2009 tarihli Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda zarar azaltma “afetlerde ve acil durumlarda meydana gelmesi muhtemel zararların yok edilmesi veya azaltılmasına yönelik risk yönetimi ve önleme tedbirleri” şeklinde tanımlanmaktadır.

Dünya çapında kabul edilen “Bütünleşik Afet Yönetim Çalışmaları” ile önem kazanan bu terim, afet, acil durum ve kriz yönetiminin tüm basamaklarını baştan sona kadar değiştirmiştir. Zarar azaltma, müdahale, hazırlık ve iyileştirme çalışmalarının keşişiminde konularak risk yönetimi çalışmaları ile tehlike ortaya çıkmadan durdurulabilmektedir (Yaman, 2021).

Okullarda Afet, acil durum ve kriz anlarına müdahale planlaması teknik olarak zarar azaltma çalışmaları ile başlamakta olup üç şekilde yürütülmektedir. İlk uygulama, okul binasının riskli bölgelerinde fiziki restorasyon çalışmaları ve basit düzenlemeler yaparak zararın oluşumuna mâni olmaktır. İkinci uygulama ise tehlike durumunun kaçınılmaz olduğu durumlarda riskin etkisini hafifletme çalışmalarıdır: fırtına engellenebilir bir risk durumu olmamakla beraber kapı, pencere ve bina kaplama malzemelerinde yapılacak çalışmalar ya da erken uyarı sistemleri kurarak görülebilecek zarar azaltılabilir. Son zarar azaltma çalışması ise zarar görme riski bulunan bölge ve kısımlara destek olarak zarar görme ihtimali daha düşük bölgelerden çeşitli destekler sağlayarak oluşabilecek kaybın yükünü daha geniş kitleye paylaştırarak bölgenin üzerindeki baskıyı azaltmaktır (Akarsu, 2010).

Risk analiz çalışmalarını da kapsayan basamak zarar azaltma basamağıdır. Bu çalışmalar yine tehlike ortaya çıkmadan önce hazırlanan “Zarar Azaltma Planı” çerçevesinde yapılacak çalışmaları kapsamaktadır. Risk analizinde tespit edilen tüm tehlike unsurlarına karşı uzun soluklu bir şekilde ve tehlike henüz ortaya çıkmadan eğitim kurumunda izlenecek yolları ve yapılacak işleri bir plan dahilinde uygun personel ve malzemeyle yapmak gerekmektedir. Zarar azaltma önlemlerini daha iyi anlamak için birkaç örnek vermek gerekirse okuldaki tüm kapıların dışarıya açılacak şekilde tekrar tertiplenmesi, pencere camlarının patlama ihtimaline karşı sınıftaki oturma planının düzenlenmesi, aydınlatma ekipmanları için tehlike anında yere düşmeyecek şekilde önlemler alınması, asılı nesnelerin ya da duvara dayalı her çeşit dolap ve ekipmanın duvara sıkıca montelenmesi, kapaklı eşyaların kapaklarının tehlike durumunda

açılmayacak şekilde tekrardan elden geçirilmesi ve benzeri zarar azaltma eylemlerinden tüm çalışanların haberdar olmasıdır (Kadıoğlu, 2009).

Güngör (2023), afetlere hazırlık çalışmalarının dört ana unsurundan olan zarar azaltma çalışmalarını -tehlike ortaya çıkmadan kayıplardan kaçınabilmeyi sağladığı için- diğer unsurlardan ayrı tutmaktadır.

Zarar azaltma çalışmaları, tehlike hangi evrede olursa olsun kayıpların yaşanmaması, yaşansa bile minimize edilmesi anlamına gelmektedir. Okullarda zararı azaltmak için öncelikle risklerin ne olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. Okulda meydana gelebilecek tehlikelerin ne tür kayıplara yol açabileceği, başka hangi tehlikeleri tetikleyebileceği, okul yönetimine maliyeti, hangi emek ve kaynaklarla bertaraf edilebileceği gibi çeşitli analizlerin yapılması zarar azaltma çalışmalarının bel kemiğini oluşturmaktadır. Zarar azaltma süreci bir nevi “başımıza neler gelebilir?” sorusunun cevabını aramaktır (AFAD, 2013).

Okulların fiziksel güvenliği yapısal zarar azaltma, yapısal olmayan zarar azaltma, altyapı ve çevresel koruma zarar azaltma çalışmaları olarak dört başlıktan oluşmaktadır (MEB, 2010).

2.5.2.1. Yapısal Riskler ile İlgili Zarar Azaltma

Yapısal tehlikeler: okulu binasını taşıyan duvarlar, kolonlar ve zeminin durumu yapısal tehlike potansiyeli taşıyan fiziksel kısımlardır. Özellikle deprem esnasında binanın yapı elemanları tehlikenin etkisinin azalmasında ya da artmasında çok önemli rol oynamaktadır (AFAD, 2013). Taşıyıcı elemanların sebep olabileceği riskler genel olarak yapı inşaatı sırasında standartlara ya da yasal düzenlemelere uyulmadığı için ortaya çıkabilmektedir. Yapısal riskleri azaltmak için güçlendirme ve yıkım kararı sonrası yeniden inşa çalışmaları yapmak yapısal riskleri azaltmak için alınan önlemlerdendir (Kadıoğlu, 2009). 2023 yılında yaşanan 6 Şubat Depremi sonrası Türkiye genelinde birçok okul güçlendirme veya yıkılıp yeniden yapıma sürecine girmiştir. Okullarla ilgili yapılan bu çalışma yapısal risklerin belirlenmesi çalışmalarına örnektir.

Eğitim Kurumları mimarlardan ya da inşaat mühendislerinden afet ve acil durum hazırlık süreçlerinde yardım almalıdır. Okul müdürü, çevrede bulunan gönüllü bir inşaat mühendisi ya da mimarı okula davet ederek ondan yapısal anlamda eksiklikleri ve bunlara karşı alınabilecek önlemleri tespit etmesini istemelidir (Altınar, 2012).

2.5.2.2. Yapısal Olmayan Riskler ile İlgili Zarar Azaltma

Bir binada taşıyıcı elemanların dışında kalan ve yapısal unsurlara sabitlenmesi gereken tüm parçalara yapısal olmayan elemanlar denir. Tehlike anında yapısal olmayan elemanlar ani bir şekilde hareket ederek okulun içerisinde bulunan öğrenci ve çalışanlara zarar verebilmektedir. Bu gibi durumların önüne geçmek için sabitleme, destekleme ve izole etme çalışmaları yapılmalı, okuldaki beşerî unsurlara bahsi geçen tehlikelerle ilgili bilgilendirme eğitimi verilmelidir. Ayrıca farklı zamanlarda da yapısal olmayan elemanlar için tehlike avı çalışmaları yapılarak gerekli önlemler alınmalıdır. Okulun her katına uygun acil çıkış levhaları düzenlenmelidir. Acil çıkış levhaları, okul tahliye ve itfaiye müdahale planları doğrultusunda hazırlanmış ve okuldaki beşerî unsurlara tehlike anında hızlı bilgi sunan güvenlik elemanlarıdır. Giriş ve çıkışlar, sığınaklar, toplanma alanları, tehlikeli ve parlayıcı maddelerin bulunduğu yerler, su depoları ve kazanlar gibi önemli bölüm ve düzenek bulunduran kısımlar levhalarla gösterilmelidir (Kadioğlu, 2009).

Okul bina ve eklerini oluşturan derslikler, kütüphaneler, laboratuvarlar, idari bölümler, sığınaklar, depolar, atölyeler, öğretmen odaları, yemekhaneler, kapalı ya da açık spor salonları gibi bölümlerin içinde bulunan sıva, cam, dolap, levha, pano, kapı, pencere, sınıf tahtası, sıra, masa, sandalye vb. üniteler yapısal olmayan unsurlara örnek gösterilebilir. Türkiye’de yapısal olmayan riskler, devrilme ya da çıkış yollarını kapatmak suretiyle tehlike esnasında yaralanmaların yüzde 50’sine, can kayıplarının ise yüzde 4’üne sebep oldukları saptanmıştır (AFAD, 2013).

2.5.2.3. Altyapı Güvenlik Önlemleri

Okullarda altyapılar elektrik, su, doğalgaz, havalandırma, haberleşme ve ulaşım gibi unsurları kapsamaktadır. Okul binalarına kadar uzanan altyapıların kurulması ve bakımı belediye ve özel şirketlerin sorumluluğunda olduğu için okul yönetiminin ilgili alanlarla altyapı bakım ve kurulum için irtibat kurması çok önemlidir. Bu sistemlerin tahliyeyi zorlaştırıcı bir şekilde okul içinde konumlandırılmaması gerekmektedir. Ayrıca sistemlere ait kontrol panellerinin tehlike anında rahatlıkla ulaşılabilir yerlerde olması sağlanmalıdır. Doğalgaz kaçağı, elektrik kaçağı, su patlakları acil durumlarda tehlike arz edebileceğinden ilgili operasyonu uygulayan personelin panellere erişimi rahatça sağlayabilmesi hayati önem arz edebilmektedir (MEB, 2010).

2.5.2.4. Çevresel Koruma Önlemleri

Okulun bulunduğu bölgeden kaynaklı risklerin en aza indirilmesi amacıyla düzenlenen önleyici tedbirler kapsamaktadır. Belirlenen bu önlemler sınıfına kaynakların tasarrufu, atıkların sınıflandırılması ve düzenli toplanması ya da okulun bulunduğu bölgeye göre taşıdığı risklerin (erozyon, toprak kayması, sel, yıldırım düşmesi) tespit edilmesi girmektedir (MEB, 2010).

Zarar azaltma çalışmalarıyla ilgili diğer bir husus da Şekil 2. 4'te görülen zarar azaltma envanterleridir.

Şekil 2. 2 Zarar azaltma envanteri

2.5.3. Hazırlık

Çelik (2007), hazırlıkları okulda tehlike ortaya çıktığında hangi operasyonların yapılacağını ve operasyonlar sırasında hangi malzemelerin kullanılacağını önceden planlamak ve bu plan dahilinde çalışmak olarak değerlendirmektedir.

Dölek (2021), hazırlık aşamasının özellikle tatbikat ve eğitimlerle yakında ilgili olduğunu söyleyerek “insani kaygıların” etik gerekçelerin merkezine konmasıyla tüm çalışmaların yürütülmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Bir kurumda afet, acil durum ve kriz anları ortaya çıkmadan önce yapılan görevlendirme, yetki paylaşımı, eğitimler, tatbikatlar, bina içinde ve dışında yapılacak fiziki düzenlemeler, envanterler ve malzeme temini, tahliye rotalarının oluşturulması, bekleme alanlarının ve güvenli bölgelerin belirlenmesi, operasyon prosedürlerinin gerekli yerlere asılması şeklinde sayılabilecek birtakım önlemler dizisidir (Akarsu, 2010).

2.5.4. Müdahale

Müdahale, afet, acil durum ve kriz anlarının yönetiminde tehlikeden önce, tehlike esnasında ve tehlike sonrasında okul afet planı dahilinde yapılan tüm operasyon ve hizmetleri anlatmaktadır. Olay komuta sistemi müdahaleden sorumlu birimlerden oluşmaktadır (Çelik, 2007).

Müdahale çalışmaları, tehlikenin ortaya çıkmasıyla başlayıp tehlikenin niteliğine göre 2 ayı bulacak şekilde uzayabilir. Tahliye, arama kurtarma, telefon zinciri, yaralıların taşınması, velilerin ve gerekli kurumların bilgilendirilmesi, yiyecek-içecek, ısınma ve hatta barınma benzeri hayati ihtiyaçların karşılanması ve psikososyal yardım çalışmaları gibi kritik operasyonel çalışmaları kapsamaktadır (AFAD, 2013).

Özellikle okulda olabilecek adli vakalar, okulu ve çevresini tehdit eden bir olay, çalışanların moral ve sosyal vaziyetlerinde kötüye gidiş, okul örgütünün herhangi bir hukuki yaptırım ya da mali kayıpla karşı karşıya kalınması gibi durumlarda okul yöneticisi sakinliğini koruyarak, içinde bulunulan durumu tespit etmeli ve ardından uygun birimleri harekete geçirip müdahalede bulunmalıdır. Müdahale sonrası ise operasyonların etkinliğini değerlendirip içinde bulunulan durumu bertaraf edilip edilmediğini ve mevcut krizin başka krizlere neden olmaması için devinimsel bir tavırla yeni kararlar almalıdır (Öztürk, 2023).

Aksoy & Aksoy (2003), müdahalelerde okul yöneticilerinin spesifik özelliklerinin ortaya çıkması gerektiğini belirtmektedir. Bazı krizlerin ortaya çıkmadan önce işaret verdiğini ve yöneticinin ipuçlarını iyi okuması gerektiğine değinerek olay komuta merkezini ve prosedürleri uygun zamanda aktifleştirmesi gerektiğini söylemektedir.

Okullarda acil durum, afet ve kriz anları için müdahale operasyonları için üç seviye belirlenmiştir. İlk seviye okuldaki imkanlarla baş edilebilecek basit olaylardır.

Kaynaklarda yaşanan kesintiler, öğrenciler arası kavga ve zorbalık, ilk yardım gerektiren yaralanmalar basit olaylara örnek olarak verilebilir. Okul yönetiminin imkanlarıyla bertaraf edilemeyen, 112 acil çağrı merkezine bağlı profesyonel insanların yardımıyla üstesinden gelinebilecek yangın, ateşli silah saldırıları, servis kazaları, elektrik kaynağı arızası ve doğalgaz sızıntıları gibi acil durum prosedürlerinin uygulanması gereken durumlar ikinci seviye olarak değerlendirilmektedir. Son seviye olan afetler için bütünleşik afet yönetim planlamaları doğrultusunda topyekûn çalışmalar gerektiren deprem, bombalı saldırı, kitle imha silahlarıyla yapılan saldırılar, büyük çapta yangınlar, fırtına, sel, tsunami örnek olarak verilebilir (Altınar, 2012).

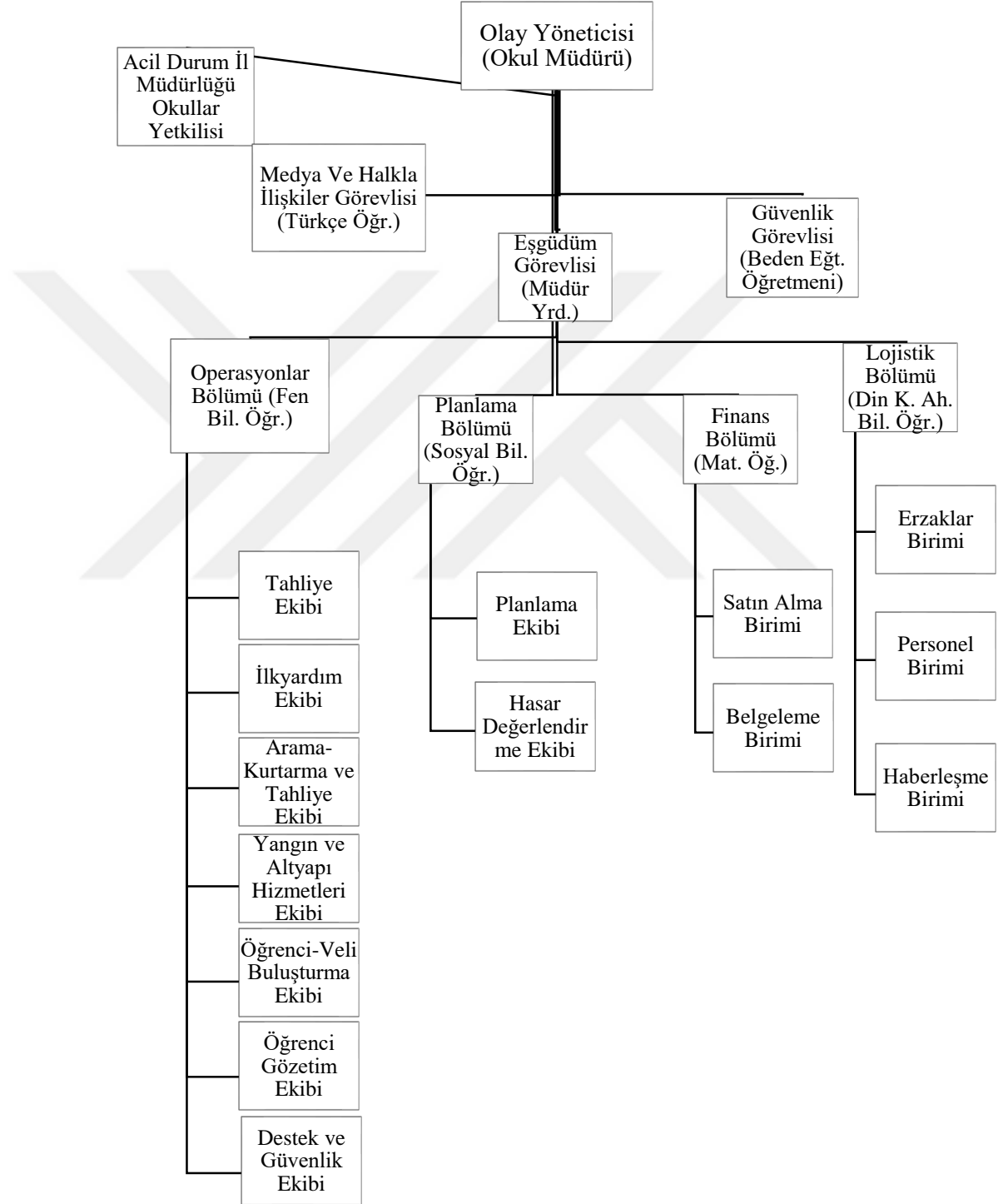
2.5.5. Olay Komuta Sistemi ve Servisler

Eğitim kurumlarında olay komuta sistemi, okul müdürü ya da müdür yardımcılarının müdahale personellerini tespit edip okul afet planına eklemesiyle kurulur. Olay komuta sisteminde görevli personellerin bilgileri her yıl sene başında güncellenerek okul afet planına eklenmelidir. Okul afet kurulu, olay komuta sisteminde görev yapacak alt gruptaki personelleri bilgi ve becerilerine göre tespit etmek için bir anket yaparak görevlendirmeleri gerçekleştirir. Görevlendirmeler ile personellere ait bilgi formları doldurularak dosyalanır (Kadıoğlu, 2009).

Okulda yaşanan her tehlike durumuna “olay komuta sistemi” denen örgütlü yapı ile okul yöneticilerinden birinin liderliğinde müdahale sağlanır (Şekil 2 5). Bu yapıda, bir kişi diğer kurumlarla temas kurmakla, bir kişi tehlike anında güvenliği sağlamakla, bir kişi olayla ilgili bilgileri toplayıp basın ve yanıyla hangi bilgilerin paylaşılıp hangi bilgilerin paylaşılmayacağını belirlemekle, bir kişi olay komutanına planlamalar dahilinde neler yapılıp neler yapılmayacağı hakkında yönlendirmeler yapmak ve olayın başlangıcından bitimine kadar tüm kayıtları raporlaştırmakla görevlidir. Bunların yanında tehlikeye müdahale amacıyla kurulan operasyon bölümü olay komutanının gözetiminde ve plan ile sınır ve yetkisi çizilmiş olarak müdahalelerde bulunabilmektedir. Ayrıca bu ekip okula gelen kurum dışı ekiplere rehberlik ve yönlendirme yapmaktan da sorumludur. Lojistik bölümü, iletişim, operasyon ekiplerine malzeme temini, olay komuta sistemi içinde görevli tüm personele her türlü ekipman yiyecek-içecek desteği gibi hayati sayılabilecek ikmalleri sağlamakla ve dağıtmakla görevlidir. Son olarak lojistik bölümüyle koordineli çalışan finans ekibi de tüm harcamaları gerçekleştirerek giderlerin

faturalarını, diğer ekiplerden gelen raporların ve her türlü evrakların kaydını tutmakla ve saklamakla sorumludur (Çelik, 2007).

Okullarda tehlike durumlarına müdahaleye yönelik oluşturulan dört temel ekip vardır. Ekipler okul mevcuduna göre oluşturulmaktadır. Ekip üyeleri MEBBİS iş sağlığı modülüne kaydedilmelidir. (Azer Eraltan, 2024).

Şekil 2. 3 Okulda afet, acil durum ve krizlere müdahale ekipleri oluşum şeması

Eğitim kurumunda olay komuta sisteminde görevli personeller arasında ya da gerekli grldğinde kurum dışında herhangi bir birime (jandarma, ambulans, polis, itfaiye) tehlike anında ihtiyaç duyulursa birimler harası iletişimi sağlamak ve hızlı tepki vermek için ‘‘Acil Telefon Zinciri’’ şeması oluşturulur. Telefon zinciri şeması hem veliler hem de okul personelleri için ayrı ayrı hazırlanarak tehlike durumlarında zaman kaybının ve olay komuta sistemi personellerinin meşgul duruma düşme ihtimallerinin önüne geçilir. Her birim ve görevli personel cep telefonu ya da ağrı cihazı kullanarak diğer birimlerle tehlike anında iletişim kurmalıdır. Birimler acil durum çağrısı alır almaz toplanma alanlarına ya da alternatif toplanma noktalarına gelmelidirler. Telefon zinciri, birimdeki personellerin birbirini haberdar etmesi ile kurulur ve birimler iletiyi alır almaz dönütünü bir üstüne bildirmelidir (Kadıoğlu, 2009).

Acil durum yöneticisi, acil durumlarla ilgili eğitimi bulunan gönüllü, motivasyonu yüksek, dinamik öğretmene verilen bir unvandır. Bu ğretmen okuldaki beşerî faktörlere her türlü eğitim ve psikolojik hizmeti sunmakta yetkilidir. Hatta görev yaptığı okuldan ayrı başka eğitim kurumlarında da acil durumlarla ilgili görev alabilmektedir.

Altınır (2012), çalışmasında afet, acil durum ve kriz anına ilişkin operasyonları yürütebilecek okul ekiplerini aşağıda sıralamıştır.

Olay komutanı, Okul müdür adına acil durum ve afet yönetimi ile ilgili tüm operasyonel işlemleri gerçekleştiren kişidir. Tatbikatların gerçekleştirilmesi, ilgili ekiplerin hareket ve koordinasyonu, tüm görevlilerin ve kurumların teftiş edilmesi ile ilgili yetkilere sahiptir.

Güvenlik sorumlusu, hasarın oluştuğu bölgelerde gerekli güvenlik tedbirlerini alan, tatbikatların denetimini, işlerliğini sağlayan yetkilidir.

İletişim sorumlusu, Eğitim kurumunda tehlike anında ya da sonrasında iletişimin kurulması, iletişim aletlerinin kullanılmasından sorumludur. Ayrıca diğer kurumlara sunmak üzere hazırlanan kayıplar, hasarlar ve genel zararlara ilişkin hazırlanan raporların diğer kurumlara sunulması ile ilgili yetkisi bulunmaktadır.

Tahliye birimi, eğitim kurumundan tahliye biriminde sorumlu kişi müdür yardımcısıdır. Tahliyeler hem okulun içine hem de okulun dışına doğru yapılabilir. Eğitim kurumuna bağlı her bina için ve eğitim kurumunun mevcuduna göre sayısı değişecek Şekilde tahliye birimlerinin sayısı artabilir.

Lojistik servis amiri, birimlerin kaynaklarının oluşturulmasından sorumludur. Bunun yanında yiyecek içecek temini, tatbikatlar, afet sonrası yaşam alanlarının sağlanması gibi çok önemli görevleri bulunmaktadır.

Ulaşım ekip şefi, eğitim kurumunda tehlike anında ya da sonrasında ulaşımın sağlanacağı yolları açmak ve bunların güvenliğini sağlamakla sorumludur.

Hasar tespit ekip şefi, eğitim kurumunda her bina için ayrı raporlar düzenleyerek binaların hasar durumuna göre güvenli olup olmadığını planlama birimine ulaştırmakla görevli kişidir.

İlkyardım ekip şefi, Operasyon biriminin içinde olup toplanma bölgelerinde triyaj, ilkyardım uygulamaları, sağlık ekiplerinin rahat çalışması gibi önemli görevleri üstlenmektedir. Bunlardan ayrı ilkyardım malzemelerinin temini, saklanması ve güncelliğinin sağlanması gibi vazifeleri de bulunmaktadır.

Arama ekip şefi, tehlike anında ve sonrasında operasyon birimiyle koordineli bir şekilde bina ya da eklerinde arama kurtarma çalışmalarını beraber çalıştığı ekibin güvenliğini tehlikeye atmayacak şekilde gerçekleştirmekle yetkilendirilmiştir.

Psiko- sosyal destek ekip şefi, eğitim kurumunu oluşturan beşerî faktörlerin toplanma yerlerinde tehlike anında ya da sonrasında psiko-destek hizmeti almasını sağlamakla görevlidir.

Söndürme ekip şefi, eğitim kurumunda meydana gelebilecek yangın tehlikesine karşı araç gereç bulundurulması, güncel tutulması, yangın eğitimi ve denetleme gibi vazifeleri üstlenmiştir.

Tesisat ekip şefi, lojistik servisine bağlı çalışarak ekibindeki elemanlarla eğitim kurumundaki çeşitli tesisatların tehlike teşkil etmeyecek duruma getirilmesi için tedbirler almaya yetkilidir. Ayrıca gerekli malzemenin temini ve güncelliğinden ve eğitimlerin düzenlemesi de vazifeleri arasında sayılmaktadır.

Buluşurma ekip şefi, Operasyon servisine bağlı çalışmaktadır. Toplanma yerlerinde öğrencilerin aileleriyle bir araya getirilmesi için gerekli tedbirleri alıp işlemleri yürütmekle görevlidir. Kayıp ve yaralıların listesini hazırlamak, ailelere öğrencilerin teslim edildiğine dair teslim tutanaklarını nasıl dolduracakları ile ilgili rehberlik etmek vazifeleri arasında sayılmaktadır.

Finansman servis amiri, sadece afet durumlarında kurulan bu servis tehlike anında ve sonrasında maddi girdi ve çıktıların hesaplarından sorumludur.

Her okul, acil, afet durum ve kriz anlarını yönetmek için mevzuat gereğince olay komuta servisi kurup bina içinde bu servis için çalışma alanı oluşturmalıdır. Çalışanların

arasından bir komutan seçilir. Bu komutan acil durum görevlileri müdahale için hazır bulunana kadar tüm iş ve işlemleri yürütüp tüm servisleri aktif hale getirir. Olay komuta sisteminin işlerliği için öncelikle olay komuta sisteminin güvenliğini sağlayacak bir güvenlik görevlisini, kamuoyu bilgilendirmesi için bir basın sözcüsünü, diğer kurumlarla olan iletişimi sağlayacak kişi olarak da irtibat görevlisini ivedilikle atar. Olay komuta sistemi komutanı “İkaz alarm haberini” alıp yaymakla, Acil durum servislerinin koordinesini ve telefon zincirinin işlerliğini sağlamakla, afet müdahalesinde diğer kurumlarla iş birliği ve haberleşmeyi sağlamakla, kimyasal, biyolojik, nükleer ve radyolojik tehditlere karşı komşu kurum ve idareleri uyarmakla ilgili görevleri vardır. Tüm bu işlemleri yaparken olay komuta merkezinin tahsis edildiği yerin sağlıklı ve güvenli olması baskıdan uzak bir yönetim ve ivedi karar alma becerilerini sağlayacağı unutulmamalıdır (Kadioğlu, 2009).

Afet hazırlık kurulu, dört adet servis ve servislere bağlı ekiplerden oluşmaktadır. Servisler her kurumda standart kurulması gerekirken ekipler kurumun risk algısına göre değişiklik gösterebilmektedir. Kurumun büyüklüğünden bağımsız bir şekilde ekiplerin içinde takımlar oluşturulabilmektedir. Her servisin başında bir başkan ve yardımcısı; her ekibin başında da bir şef bulunmaktadır. Servis ve ekiplerde görevli kişiler birbirlerinin hangi işlerden sorumlu olduklarını iyi bilmeli hatta bu görevlerini belirtici yaka kartları ya da imgeler kullanmaları önerilmektedir (Altınar, 2012).

Çelik (2007)’e göre okulda yaşanabilecek her türlü tehlikeye organize bir yapı ile müdahale etmek başarılı olmanın anahtarıdır. Bu yapıya olay komuta sistemi denmektedir. Olay komuta sistemi daha önceden belirlenen tehlikelere karşı oluşturulan senaryolar ile en fazla yedi kişiden oluşması gerektiği tavsiye edilen bir ekip ile bir komutan liderliğinde ve ekipteki her insanın farklı işleri yaparak müdahale edeceği varsayımı ile çalışır. Aşağıda bazı servisler belirtilmiştir;

Olay komuta servisinin müdahale birimi, olay komutanının bilgilendirmesi dahilinde harekete geçer ve komutana, müdahaleler hakkında devamlı bilgi verir. Karşılaşılan tehlikenin niteliğine göre ek personel görevlendirmesi isteyebilir.

Olay komuta servisinin bilgi ve planlama birimi, acil, afet durumu ve kriz anlarına ilişkin tüm veri analizi ve bilgi toplama işlemlerini gerçekleştirmekten sorumludur. Topladığı bilgiler ışığında olaylara müdahalede bulunmak amacıyla eylem planları hazırlar. Tehlike sonrası süreçte ise iyileştirme eylem planlarını hazırlayarak -eğer uygunsa- eğitim-öğretim faaliyetlerini tekrardan başlatılmasını sağlar. Eğitim-öğretim faaliyetlerini tekrardan başlatmak için yeni dersliklerin kurulması, geçici personel

ataması ve farklı sınıflardan istihdam sağlanması ve her türlü iyileştirme ve destek faaliyetlerini başlatma ya da müdahale prosedürlerini uygulamak vazifeleri arasındadır.

Olay komuta servisinin lojistik birimi, tehlikelere müdahale için gerekli kaynak yaratımı, temiz su ve yiyeceğin sağlanması (en az 72 saat), malzeme alımı, güvenlik ve haberleşme ihtiyaçlarının karşılanması gibi konularla ilgilenmektedir. Hatta afet sonrası personel ihtiyacını belirleyip gerekli kurumlardan geçici ya da devamlı olarak personel temin etmek görevleri arasında sayılır.

Olay komuta servisinin finans ve yönetim birimi, meydana gelen tehlike durumu sonrasında eğitim kurumunda oluşan maddi kayıplarının hesaplanması, gerekli yerlere ödemelerin yapılması, personellerin vardiyaları vb. konularla ilgilenir.

2.5.6. Okullarda Yaşanabilecek Acil Durum Türleri

Şekil 2. 6’da sıralanan tehlikelerin her birinin profilleri birbirinden farklıdır. Okul yönetimi kendi okullarında görülebilecek tehlikelerin her biri için tek tek zarar görebilirlik çalışması yapmalı ve yol haritasını belirlemelidir.

AIDS/HIV Enfeksiyonu	Alerjik Reaksiyon	Bomba Tehlikesi	Deprem	Gaz sızıntısı
Hava İle İlgili Olaylar	İntihar	Çocuk Kaçırma	Kimyasal Madde Dökülmesi	Okuldaki Kazalar
Otobüs Kazası	Ölüm veya Ciddi Hastalık	Rehine Alma Durumu	Silahlı Olaylar	Şiddet Olayları
Tecavüz/Cinsel Taciz	Travma	Yangın	Zehirlenme	

Şekil 2. 4 Okullarda görülebilecek tehlike çeşitleri

2.5.7. Acil Durum Prosedürleri

Eğitim kurumlarında acil durum, afet ve kriz anlarında iş ve işlemleri belirlemek için hazırlanan acil afet durum planlarının pratikte nasıl uygulanacağını belirten, tehlike anında müdahalelerin hangi yollarla gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulayan, ayrıntılı

eylemlerin pratiğini çeşitli yollarla personele veren yönlendirme araçlarıdır. Prosedürler, tehlike anında bilinmesi ya da uygulanması gerekenleri daha açıklayıcı ve anlaşılır bir formata çevirerek personelin müdahale becerisini artıran materyallerdir. Prosedür envanterleri ya da yönergeler, bilgi kartları, kontrol listeleri, standartlaştırılmış operasyonel prosedürler, form ve tutanaklar olarak dört şekilde hazırlanır. Prosedürler yapılan planların nasıl uygulanacağını gösterir. Bu yönüyle de personel eğitiminin de bir parçası olarak rahatlıkla kullanılabilir. Prosedürlerin özellikle güncel olmaları çok önemlidir; materyalin üzerinde tarih bulunmalıdır. Kafa karıştırıcı şekiller, detaylar materyallerde bulunmamalıdır. Prosedürler acil durum planlarını yansıtacak içeriklere sahip olmalıdırlar. Personellerin neyi, ne zaman, nasıl ve nerede yapacağı vurgulanmalıdır (Kadioğlu, 2009).

Şiddet olayları, deprem ve yangın gibi tehlike durumları ani bir şekilde cereyan eder. 28681 sayılı ve 18.06.2013 Tarihli İşyerlerindeki Acil Durumları Düzenleyen Yönetmelik kapsamında alınacak önlemler, tahliyeler, müdahaleler, eğitim ve tatbikatlar çerçeve olarak belirlenmiştir.

Eğitim kurumlarında karşılaşılan bir tehlikeye karşı hangi prosedürün uygulanacağı okul afet planında bulunmalıdır. Prosedür, tehlikeli bölgeye giriş yapan ilk personel tarafından olay yöneticisi sıfatıyla uygulamaya konulur (Özmen, 2023).

Şekil 2. 7’de altı temel prosedürden bahsetmektedir;

Binayın Tahliyesi	• Okul Binasının İçi Tehlike Arz Ediyor.
Yerinde Sığın	• Sınıf ve Okul Bölümleri Tehlikeli Değilse.
Kilitlen/ Tecrit	
Dışarıda Toplan ve Barınak Oluştur	• Okul Binası Tehlike Arz Ediyor Ancak Bahçe Güvenli Olduğunda.
Güvenli Bir Yere Tahliye Yap	• Hem Sınıf ve Okulun Bölümleri Hem de Okulun Dışı Tehlike Arz Ediyorsa.
Öğrenci Teslim Prosedürü Uygula	• Velisine ya da Önceden Belirlenen Kişiyi Teslim Et.

Şekil 2. 5 Okullarda temel acil durum prosedürleri

Yukarıda belirtilen prosedürlere ek olarak Çelik (2007) bazı evrensel prosedürlerin okullarda kullanılabileceğini Şekil 2. 6’da belirtmiştir;

Erken Okul Kapatma Prosedürü	• Okulun kapanması öğrenciler açısından daha güvenli ise kullanılmalıdır. • Velilere haber verilmeli ve servisler okula çağırılmalıdır. • Velisine ulaşamayan öğrenci okulda bekletilmelidir.
Ziyaretçi Karşılama Prosedürü	• Okullara dışarıdan gelen ziyaretçilere uygulanan prosedürdür. • Ziyaretçilerin giriş-çıkışı, ziyaret nedeni kaydedilmelidir. • Ziyaretçi okulda bulunduğu süre boyunca tanıtıcı kart takmalıdır.
Güvenlik Kuvvetlerinin Okula Çağırılması Prosedürü	• Gerekli koşullar oluştuğunda polis ve jandarmanın okulun güvenliğini sağlamasında kullanılması gereken prosedürdür. • Okul operasyon birimi güvenliği sağlayamıyorsa uygulanacak prosedürdür. • Gerekli kayıtlar ve raporlar eksiksiz tutulmalıdır.

Şekil 2. 6 Okullarda kullanılan evrensel güvenlik prosedürleri

2.5.7.1. Bina Tahliyesi ve Toplanma Prosedürleri

Ortaya çıkan tehdit, okulun iç bölümlerini güvensizleştirdiğinde okul afet kurulunun hazırladığı plan doğrultusunda okul dışında seçilen iki bölgede öğrencilerin evlerine dönene kadar bekleyebilecekleri yere ulaştırılmalarını sağlayan prosedürdür. Okul bahçesi güvensiz ise okul dışında ancak okula uzak olmayan ikinci toplanma noktasına güvenli yollardan ulaşılmalıdır (Çelik, 2007).

Deprem ve yangın durumlarında tahliye prosedürü uygulanmaktadır. Tehlike esnasında sirenler çalışmakta olup operasyon birimi tarafından havalandırmalar, kapılar ve pencereler kapatılmalıdır. Sınıfa ait tahliye çantaları, yoklama ve iletişim numaralarının bulunduğu evraklar alınmak suretiyle tek sıra halinde -kalabalık sınıflar için ikişerli olmak üzere- tahliye planında belirlenen rotadan bir öğretmen önde ve başka bir öğretmen arkada olacak şekilde binadan çıkılmalıdır. Güvenli toplanma alanında ivedilikle yoklama alınmalı eksik ve yaralılar not edilmeli ve olay yönetim merkezine iletilmelidir. Tahliye olan sınıftaki öğrenciler öğretmenleri ile kalmalıdır (MEB, 2010).

Özmen (2023)'e göre okul binasından tahliye operasyonu gerçekleştirilirken öğretmenin sınıf ve öğrencilere ait acil durum çantalarını, öğrenci listesini, alması gerekmektedir. Bu envanterler çıkışa yakın ve kolayca alınabilecek yerlerde konumlandırılmalıdır. Tahliye esnasında öğretmenler tuvaletleri de yoklamalıdır.

2.5.7.2. Öğrenci Teslim Prosedürü

Öğrenciler, velilerin eğitim kurumlara emanetidir. Okul yönetiminin öğrencilerine eğitim-öğretim faaliyetlerinin yanında sağlıklı ve güvenli bir okul ortamı sağlanması görevi de vardır. Sınıf rehber öğretmeni toplanma bölgelerinde yanlarında bulunan tahliye çantasının içinde irtibat formlarını taşımaktadır. Bu formda yazan bilgilerle uyuşan veliye teslim formu karşılığında öğrencinin teslimi gerçekleştirilmektedir (MEB, 2010). Her eğitim öğretim yılının başında okul yönetimi velilere “afet ve acil durum irtibat formunu” doldurtur ve bir örneğini sınıfta bulunan tahliye çantasında bulunmasını sağlar. Bu formların güncel kalması büyük önem arz etmektedir (Özmen, 2023).

2.5.7.3. Yerinde Sığınma Prosedürü

Tahliyenin doğru bir operasyon olmadığı, okulun binasının dışında meydana gelen olaylarda içerde kalmak daha güvenli olabilmektedir. Operasyon birimi tüm kapı, pencere, havalandırma, ısıtma-soğutma sistemlerini kapatarak plan dahilinde sığınma

yerlerine öğretmenlerin rehberliğinde öğrencileri ve hizmet personellerini yönlendirmelidir. Öğretmenler yanlarında tahliye çantalarını almalı ve sığınak ya da toplanma noktalarında yoklama işlemleri tamamladıktan sonra olay yönetim birimine rapor vermelidir (MEB, 2010).

Dölek (2021)'e göre silahlı saldırılarda, kitle imha tehdidi uyarısı yapıldığında, kasırgalarda yerinde sığınma operasyonu gerçekleştirilmelidir. Hayvanlar da dahil okul bahçesindekiler içeri alınarak güvenli kısımlara yönlendirilmelidir. Kitle imha tehdidi sırasında sığınılan bölümlerin dışarı ile izolasyonu sağlanmalıdır. Sığınak seçimi yapılırken hava ile temasın kolayca kesilebileceği bölümler öncelikle tercih edilmelidir.

2.5.7.4. Kilitlen/Tecrit Prosedürü

Dölek (2021), ateşli ya da kesici-delici silahlarla olsun herhangi bir tehlike ortaya çıktığında kullanılması gereken prosedürün kilitlen ve tecrit operasyonu olması gerektiğini değerlendirmektedir.

Okul binasının içinde ya da dışında meydana gelen tehlikelerde ya da tahliyenin risk oluşturacağı durumlarda uygulanan bir prosedürdür. Okul binasında kilitlen/tecrit prosedürüne ait yüksek şiddette bir siren ve ardından gelen “kilitlen/tecrit” anonsu ile sınıf kapıları içerden kilitlenmeli, sıralar ve masalar tehdidin olduğu yöne doğru yan yatırılmalı, ses çıkaracak tüm cihazlar kapatılmalı, kapı ve pencerelerden uzak bir yerde hedef küçültmek suretiyle gizlenip sessizce emniyet unsurlarının gelmesi beklenmelidir. Tehdit esnasında perdeler kapatılmamalı, ışıklar söndürülmelidir (MEB, 2010).

2.5.8. Tehlikeye Özel Prosedürler

Tehlikeye özel prosedürler tehlikelerin sınıflanmasında yol gösterici prosedürlerdir. Doğal, beşerî ve teknolojik kaynaklı her türlü tehdidi içeren tehlikelere karşı müdahaleleri tarif eden bu prosedürler alt başlıklar şeklinde aşağıda sıralanmıştır.

2.5.8.1. Tıbbi Acil Durum

Yardıma ihtiyacı olan için yer belirtilecek şekilde acil durum görevlisi çağrısı yapılmalıdır. Tıbbi acil durum incelendikten sonra okul yönetimine haber verilip gerek görülüyorsa ambulans istenmelidir. Yapılan işlemler öğrenci velisine bildirilmeli ve tüm operasyon basamakları raporlanmalıdır (MEB, 2010).

2.5.8.2. Okul Binasında Şüpheli ve Yabancı Kişiler

Okul içinde ya da dışında izinsiz bulunan ve tehdit arz eden bir kişi varsa ilgili yönetim birimine bildirilmelidir. Olay müdahale lideri şüpheli kişiden -mesafesini korumak suretiyle- kendini tanıtmamasını ve ziyaretçi kartını takmasını istemelidir. Tehdit olasılığı görüldüğünde idari birimlere haber verilmeli ve polis aranmalıdır. Herhangi bir ani durum ya da saldırı anında yüksek sesle yardım istenmeli, öğrencilere “kilitlen/tecrit” uyarısı geçilmelidir. Yabancı kişilere müdahalede müdahale eden kişinin çokluğu caydırıcı olabileceğinden önem arz etmektedir (MEB, 2010).

2.5.8.3. Deprem ve Yangın Prosedürü

Deprem ve yangında bina tahliyesi prosedürü seçilmelidir. Depremde öğrencilere çok kapan tutun; yangında ise emekleyerek hareket yaptırılmalıdır. Ardından okul binası tahliye prosedürü uygulanmalıdır. Engelli öğrencilerin güvenliği sağlanarak yoklama listesiyle beraber acil durum çantaları alınarak bina tahliye edilmelidir. Deprem ve yangında okulun dışı güvenli ise toplanma alanlarına gidilmeli ve gerekli sayım yapıldıktan sonra öğrenciler velilere teslim edilmelidir. Ancak okulun dışı güvenli değilse güvenli alana tahliye prosedürü uygulanarak okul bahçesinden daha güvenli bir alana nakil için yardım istenmelidir.

Okul içinde veya dışında herhangi bir yangın tehlikesi gözlemlendiğinde 112 aranmalıdır. Bina içinde eğer yangın basit müdahalelerle sönecek büyüklükteyse yangın tüpü, kum ya da örtülerle müdahale edilebilir. Yangın alarmı çaldığında tahliye prosedürü uygulanmalıdır. Yangın esnasında kapalı kapılar açılmamalıdır. İçerde yoğun bir duman varsa diz üstünde ilerlenmeli, nefes derin alınıp olabildiğince tutulmalı, nemlendirilmiş kumaş parçalarıyla yüz kapatılmalıdır. Okul binası içinde bir sınıftan çıkılamayacağı durumlarda kapının açıklıkları duman girmeyecek şekilde kapatılmalı ve uzak bir köşede telefon ile 112 aranarak konum bildirim yapılmalıdır. Herhangi birinin giysisi yanmaya başladığında yere yatırılıp yuvarlanması sağlanmalı ve kişi, üzerindeki alevle oksijenin bağını kesecek şekilde kalın örtü ile sarılmalıdır (MEB, 2010).

Yangın anında ivedilikle okulun tahliye operasyonu uygulanması gerekmektedir. Tahliye rotası üzerindeki küçük yangınlara müdahale edilebilir ancak unutulmamalıdır ki öncelik binanın tahliye edilmesidir (Altınar, 2012).

Çeşitli şiddetlerde meydana gelen depremlerde yaşanan can kaybının asıl nedeni sağlam olmayan binalar ve binaların içindeki yapısal olmayan birimlerin prosedüre uygun

olmayacak şekilde monte edilmesidir. Deprem prosedürüne göre dersliklerde “çök, kapan, tutun”, koridorlarda ise sağlamlığına kanaat getirilen en yakın duvarın dibinde cenin pozisyonuna geçilmelidir. Kapıların açık olması, yaralıların bulunduğu sınıflara kırmızı etiketlerin yapıştırılması arama-kurtarma ya da ilk yardım ekipleri için kolaylık sağlayabilmektedir. Bina tahliye prosedürü en uygun zamanda uygulanmalıdır. Fen laboratuvarında deprem prosedürü ocağın kapatılmasını ve dolaplardaki tehlikeli maddelerden vücudun korunmasını belirtmektedir. Kütüphanelerde kitapların düşme ihtimaline karşı raflardan uzak yerlerde çök, kapan, tutun yapmak önerilmektedir (MEB, 2010).

Depremde öncelikli amaç tahliye operasyonunun uygulanması değil sarsıntı esnasında hareket etmeden çök- kapan- tutun yapmaktır. Ardından mümkünse tahliye prosedürünü uygulamak doğru olacağı değerlendirilmektedir. Deprem anında tahliye operasyonunu başlatmak can kaybına neden olabileceği unutulmamalıdır (Altınar, 2012).

2.5.8.4. Tehlikeli Maddeler

Okulun bulunduğu güzergâh tehlikeli madde sevkiyatı üzerinde olabilmekte veya okulda LPG hatlarında sızıntıdan kaynaklı acil durumlar oluşabilmektedir. Bu tehditler meydana geldiğinde tehlikenin gidişatına göre tahliye ya da yerinde sığınak prosedürleri uygulanmalıdır. Gaz sızıntılarında yangın alarmı çalıştırılmazken tehlikeli madde sızıntısında yangın alarmı çalıştırılmalıdır. Sözü edilen sızıntıların ardından patlama yaşanmışsa, ardından oluşan ve havada uçabilecek zehirli etkenlerden sakınmak amacıyla çök, kapan, tutun uygulanmalıdır (MEB, 2010).

Gaz kaçağı fark edildiğinde ivedilikle okul yöneticilerine haber verilmelidir. Gaz sızıntısı okul içerisindeyse derhal tahliye operasyonu başlatılmalı; gaz sızıntısı dışarıdaysa okulun içine girmeden dışarıda daha güvenli bir yere tahliye başlatılmalıdır (Çelik, 2007).

2.5.8.5. Sel

Türkiye’de meydana gelme ihtimali yüksek afetlerden biri de seldir. Diğer afetlerden farklı olarak bir anda olup bitmeyip zaman içinde şiddetinin artması bazı avantaj ve dezavantajları doğurmaktadır. Şiddetini zamanla artıran sellerde tahliye için zaman bulunabilmekteyken; barajda ya da su hattında meydana gelen patlamalar ani gelişebileceğinden tahliye mümkün olmayabilmektedir. Ani sel baskınlarında binanın üst

katlarına yerinde sığınma prosedürünü uygulamak daha güvenli olabilmektedir. Okulun bulunduğu bölge sel baskınlarının sıkça yaşandığı bir yer ise sene başında hazırlanan okul afet planında bu afet ile ilgili risk analizi titizlikle yapılmalıdır (MEB, 2010).

Seller için uygun operasyon prosedürü selin şiddetine göre yerinde sığınak ya da tahliye prosedürleri olarak uygulanabilmektedir (Altınır, 2012).

2.5.8.6. Fırtına

Fırtınalar kendi içinde nitelik bakımından çeşitlendirilebilmektedir ancak temelde okullarda kaynakların kesintiye uğratması ya da hayat şartlarını tehdit etmesi nedeniyle eğitim hizmetlerinin aksamasına ve durmasına sebep olabilmektedir. Elektrik kesintilerine, temiz su kıtlığına, okul binasında kısmi yıkımlar ve ulaşım-haberleşme sorunlarına sebep olacak şiddette kar, yağmur ile birleşen fırtınalar bazı bölgelerde yaşanabilmektedir (MEB, 2010). Şiddetli fırtına durumlarında okul binasında kalarak yerinde sığın prosedürünün uygulanması önerilmektedir. Çeşitli yıkımların ilk hissedileceği hassas bölgeler olan pencerelerden uzak durulması doğru görülen davranışlardandır (Altınır, 2012).

2.5.9. Şiddet Tehditleri

Okul sınırları içinde çoğunlukla aniden ortaya çıkarak ölüm, yaralanma ve psikolojik travma gibi kriz durumları doğuracak nitelikte kavga, terör tehdidi, bombalı saldırı, kaçırma, silahlı saldırı, cinsel nitelikli saldırılar vb. olaylar gelişebilmektedir. Bazen bu olaylara -güvenlik görevlilerinin intikalini beklemeden- uygun koşullarda müdahale etmek ölüm ve yaralanmayı önleyebilmektedir. Öğrencilere yönelik çok çeşitli şiddet tehditleri yaşansa da bunlara karşı uygulanacak bir dizi genel-geçer prosedürler bulunmaktadır. Şiddet olaylarında kilitlen ve tecrit prosedürü seçilmelidir. Tüm öğrenciler içeri alınmalı, tüm kapılar kapatılmalı, okul binasına tüm giriş-çıkışlar engellenmelidir. Öğrencilere “çök, kapan, saklan” yaptırılmalıdır. İletişim sorumlu gerekli yerlerle iletişime geçmelidir (MEB, 2010). Şiddet olaylarına yönelik oluşturulacak çeşitli senaryolar ile temel bir anlayışın oluşturulması önem arz etmektedir (Altınır, 2012).

2.5.9.1. Kavga ve çatışmalar

Kavgalarda tarafları ayırmak için araya girmek tehlikeli olabileceğinden bu müdahale önerilmemektedir. Bunun yerine taraflara ismiyle hitap ederek sözlü ve yüksek sesle uyarılarda bulunmak doğru davranış sayılmaktadır. Olaya müdahale eden lider, tehdidin gidişatını iyi takip etmeli ve diğer ekip üyelerinden yardım alarak olayla alakasız öğrencileri bölgeden uzaklaştırmalıdır. Tehdit yatıştığında olayı en ince ayrıntısına kadar raporlayarak okul yönetimine sunmalıdır (MEB, 2010).

2.5.9.2. Silahlı Saldırgan ve Bomba Tehdidi

Silahlı saldırılar barındırdıkları risk durumuna göre az, orta ve yüksek riskli şeklinde sınıflandırılabilir. Tehdit ile karşı karşıya kalan kişi öncelikle sakin kalmaya çalışmalı ve saldırganı kesinlikle kışkırtmamalıdır. Olayı gözlemleyen personellerden biri gördüğü durumu hızlı bir şekilde ayrıntılandırarak emniyet unsurlarına aktarmalıdır. Şiddet riski taşıyan unsur eğer ateşli silah taşıyorsa asla müdahalede bulunulmamalıdır. Bu gibi durumlarda ilk yapılacak uygulama güvenlik görevi icra eden kurumlardan yardım almaktır. Silahlı risk unsuru eğer bir öğrenci ise derhal yakınlarıyla iletişime geçilmeli ve onlardan gerekli bilgiler elde edilmeye çalışılmalıdır (Altınır, 2012).

Bomba tehdidinde bombayı taşıyan kişiyi sınırlendirecek davranışlardan kaçınılmalı, iletişimin sürekliliğini sağlayarak zaman kazanılmalıdır. Bomba taşıyan kişinin sözü asla kesilmemeli, yangın alarmı asla çalıştırılmamalıdır. Güvenlik görevlileriyle gizli bir şekilde iletişim kurulmalıdır (MEB, 2010).

2.5.9.3. İntihar

Okullarda intihar olayları üç başlıktan oluşmaktadır; bunlar fikren beliren intihar durumları, intihar teşebbüsleri ve gerçekleşmiş intiharlardır. Her üçünde de öğrenci mahremiyeti hiçe sayılarak öğrenci güvenliği ve yararı gözetilmelidir. Fikren beliren intiharlarda öğrenciye asla tedirginlik belli edilmemelidir. Öğrenciye intiharı düşünüp düşünmediği düşünüyorsa hangi yollar gerçekleştireceği sorulmalıdır. İntihar fikri olan öğrencinin mimik ve hareketlerine odaklanılmalı, her an müdahale edecekmiş gibi bir zihinsel hazır oluş benimsenmelidir. Öğrenci ile temas asla bırakılmamalı, ona güvende olduğunun hissinin izlenimi verilmelidir. İntihar girişimi oluşmuş fakat herhangi bir can kaybı henüz olmamış ise odaklanması gereken kısım intihar girişiminde bulunan öğrencinin fiziksel sağlığıdır. Bu yüzden ilk yardım prosedürü başlatılması en doğru

hareket olacaktır. 112 Acil çağrı merkezine olayın ayrıntısı anlatılarak yardım istenmeli, kriz sonrası toparlanma evresi aile ve danışman eşliğinde yürütülmelidir. İntihar girişimi sonucu ölüm gerçekleşmişse ölen öğrencinin velisinden olayın diğer öğrencilere açıklanması için izin istenmelidir. Ölüm vakası anlatılırken üzerinde fazla durulmamalı ancak okul topluluğunun acıyı yaşamalarına izin verilmelidir. Okulda yaşanan intihar, ilerleyen sürelerde hassas öğrencileri etkisi altına alabilmekte, aynı vakanın tekrar yaşanma ihtimalini artırabilmektedir. Bu sebeple tüm personel ve öğrencilere üst kurumların bilgisi ve yardımı ile profesyonel destek verilmelidir. Yaşanan kaybın üzerinde gereğinden fazla durulmamalıdır. Okul müdürü ölüm vakasını güvenlik görevlilerine ivedi bir şekilde bildirmelidir (Çelik, 2007). Ayrıca 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 15. Maddesine göre, kamu görevi icra eden öğretmen ve okul yöneticileri okullarında yaşanan başta intihar olmak üzere acil durum, afet ve krize müdahale çalışmalarını basınla ya da haber ajanslarıyla paylaşmamaktadır. Okullarında meydana gelen vakaların rapor ve evraklarını okul afet planı doğrultusunda görevlendirilmiş olan medya ve halkla ilişkiler görevlisi, okulun bağlı olduğu üst birimlere ve yardım amacı ile bağlantı kurulmuş kurumlara gerekli olduğu kadar paylaşmakla yetkilidir.

2.5.10. Prosedür Envanterleri

Evrensel prosedürleri eğitimler yoluyla öğrenen öğretmenler ve çalışanlar okul müdürü tarafından hangi prosedürün uygulanması gerektiği direktifini alır almaz otomatik bir şekilde harekete geçmelidir. Aşağıda bazı prosedürler verilmiştir (Kadıoğlu, 2009).

Kontrol Listeleri, kontrol listeleri bütün bir müdahale ya da bilgiyi oluşturan parçaları alt alta sıralayarak ve bu parçaların her adımına personeller tarafından uygulandıkça işaretleme yaparak kullanılan bir materyaldir. Liste üzerinde sıralanan maddeler personeller tarafından uygulandıkça yapıldı ya da yapılmadı şeklinde işaretleme yapılır.

Yönergeler, bu materyaller hangi müdahale ve uygulamaların tehlike anında kim tarafından ve hangi materyaller kullanılarak yapılacağını, personellere doğrudan talimatlar şeklinde hazırlanan materyallerdir. Yönergelerde hangi personellerin hangi işleri, ne zaman ve nasıl yapmaları gerektiği yazmaktadır. Yangın talimatı ya da ilkyardım talimatı gibi materyaller yönergelere örnek verilebilir.

Bilgi Kartları, tehlike anında aranması gereken kişiler ya da irtibat kurulması gerekli kurumlara ait telefonlar, kullanılacak alet ve materyallerin isimleri, müdahale gruplarının isimleri ve bunlar arasındaki bağlar, nöbet listesi gibi düzenli bir şekilde güncellenmesi gereken bilgi kümelerinin sunulduğu materyallerdir. Bilgi kartları, genel planların özüne inilerek diyagramlar, kavram haritaları ve renkli sunular şeklinde hazırlanır. Bilgi kartlarının yönergelerden en bariz farkı yönergeler talimatlar içerirken bilgi kartları düzenli güncellenecek numara, isim, grup ve bunlar arası ilişkileri şematik olarak içerir.

Standart Operasyon Prosedürleri, standart operasyon prosedürleri, tehlike anında yapılacak müdahalelerin personeller arasında nasıl bölüştürüleceği, hangi personelin neyi, ne zaman, nasıl ve nerde yapacağı ile ilgili hazırlanan, görevleri personelle eşleştiren bir materyaldir. Böylece yapılacak iş gelişigüzel değil standartlaşmış bir şekilde yapılmış olur.

Formlar ve Tutanaklar, genellikle tehlike anında ya da tehlike yaşanmadan önce toplanmış olan bilgilerin derlenip rapor ya da tutanak şeklinde dosyalanmasıyla oluşturulan evraklardır. Personel, öğrenci, veli listeleri ve bunlara ait telefon numaraları başta olmak üzere çeşitli bilgilerin bulunduğu evraklar. Yoklama, mesaj, ihbar formları; bildirimler, acil durum değerlendirme formları, binaya ait bilgiler bu materyallere örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca tutanak ve formlar tehlike anından önce, tehlike anında ve tehlikeden sonra doldurulmak üzere hem halihazırda bulundurulmalı hem de çoğaltılarak birkaç yerde muhafaza edilmelidir.

2.5.11. Eğitim ve Tatbikatlar

Tatbikat, tehlike anları meydana gelmeden önce tehlike için planlanmış operasyonların içerdiği eylemlerin, katılımcıların müdahale kapasitelerinin ve ekipmanların uygunluğunun gerçeğe yakın senaryolarla sınanması olarak tanımlanmaktadır. Önceden haber verilerek, yarı haberli, habersiz ve sadece tatbikatı yöneteceklerin zamanını bildiği tatbikatlar şeklinde yapılabilmektedir. (Demirkasımoğlu, 2018).

Tehlike esnasında insanlar panikleyerek yapması gereken iş ve işlemleri unutabilir ve karıştırabilir. Gerekli iş ve işlemler yapılmadığı zaman ise hem can hem de mal ortaya çıkabilmektedir. Tam da bu durumlarda okul yöneticilerinin yapması gereken personel, öğrenci ve velilere düzenli aralıklarla eğitimler vererek/verdirerek onların tehlike anına

hazır olmalarını sağlayabilir. Eğitim kurumunda yapılacak acil, afet durumları ve kriz anlarına hazırlık eğitimleri sayesinde tehlike anına alışılması, izlenecek müdahale yollarının kavranması, müdahale ekipmanların isabetli kullanımı, iş bölümü ve görev bilincinin benimsenmesi sağlanabilir. Okul afet kurulunun hazırladığı planlar okuldaki beşerî unsurlar tarafından bilinmiyorsa bu planlar tehlikeye müdahale bağlamında anlamsız kağıtlar olmaktan öteye gidemeyebilir.

Tüm eğitim süreci Okul Afet Müdahale Ekibinin temel müdahale ve hazırlık eğitimlerini almasıyla başlamaktadır. Bunlar ilkyardım eğitimi, yangın söndürme, arama kurtarma, çeşitli tatbikatlar, tahliye, gaz kaçağlarının giderilmesi, beşerî tehditler şeklinde örneklendirilebilir (Kadıoğlu, 2009).

Eğitim ve tatbikatlar her okulun risk algısına göre farklılık gösterebilir. Özellikle yangın ve deprem için yılda en az bir kere büyük çapta tatbikatlar yapılmalı ve bu tatbikatlar günün farklı saatlerine denk gelecek şekilde planlanmalıdır. Tatbikatlar gerçekmiş gibi ciddiye alınmalı ve değerlendirmeleri mutlaka yapılarak eksiklikler tespit edilmelidir (MEB, 2010).

Broward Country Republic Schools (2006)'un hazırladığı kılavuzda “okul sosyal hizmetler bölümü” kurulması gerektiğini belirtilerek bu departmanın;

- a) Öğrenci-çalışan ölümleri
- b) Doğal felaketler (daha çok kasırga olayları)
- c) İntihar olayları
- d) Okulu hedef alan şiddet olayları
- e) Bireysel terör saldırıları
- f) Savaş tehdidi

Durumlarının öncesinde, sırasında ve sonrasında öğretmen ve velilere davranışları hakkında bilgilendirme, eğitim ve çalışmalar yapma görevlerini yerine getirmesi gerektiğinin altı çizilmektedir.

Türkiye’de okullarda eğitim ve tatbikatlar birbirinden ayrı yapılmaması gereken uygulamalardır. İnsanlar kriz gibi ciddi bir durum ile yüz yüze geldiğinde okuduklarını ya da duyduklarını değil yaptıklarını hatırlamaktadırlar. Düzenli olarak tekrar edilen davranışlar bir müddet sonra otomatikleşmeye başlayacağı unutulmamalıdır.

Okul müdürü;

- a) Okulda her eğitim öğretim yılı başında afet, acil durum eğitim ve tatbikatların zamanını gösteren bir plan ve çizelge hazırlamalıdır.

- b) Afet ve acil durumlara yönelik bilinç ve farkındalık oluşturacak tüm görsel ve işitsel materyalleri temin etmeli, okul binasının uygun yerlerine yerleştirmeli ve materyallerin güncellenmesini sağlamalıdır.
- c) Öğretmenlerin ve diğer çalışanların tehlikelere müdahale becerilerini ya da tehlikelere karşı aldıkları eğitimlerini belirleyerek oluşturduğu müdahale ekipleri aracılığıyla tatbikatların etkililiğini artırarak kurum içinde ortak bir anlayış oluşturmalıdır.
- d) Çevre kuruluşlar ve okul dışında kalan her türlü unsur ile eğitim ve tatbikatların verimini artırmak için ilişkiler kurmalıdır.
- e) Tehlike öncesinde, anında ve sonrasında uygulanan tüm operasyonların kesintisiz ve başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesinin, tüm öğretmen ve çalışanların eğitim ve tatbikatlara inanç düzeyleriyle yakından alakalı olduğunun bilincinde olmalıdır. Düzenleyeceği eğitimlerde bu farkındalığa her zaman vurgu yapmalıdır (Kadıoğlu, 2009).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli ve deseni, katılımcılar, veri toplama araçları ve verilerin çözümlenmesi yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli ve Deseni

Bu çalışma nitel araştırma modelinde ve durum çalışması deseninde yürütülmüştür. Yıldırım & Şimşek (2021), nitel araştırma için “gözlem, görüşme ve belge analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlama yapmıştır. Nitel çalışmalar temelde istatistiki verilerin tamamen göz ardı edilmeden ve gözlemcinin empati yaparak katılımcının zihnindeki yapılarını sosyal bağlamıyla ele alarak betimlemesi sürecidir (Tankun, 2000). Olaylar, ait olduğu ortamında katılımcıların görüşleri aracılığıyla bir bütün halinde ve araştırmacının mümkün olduğu oranda yansız tutumuyla incelenir (Bayram, 2021). Durum çalışmaları, sınırları çizilmiş ve belirli bir zaman diliminde herhangi bir durumun veri toplama araçları kullanılarak ayrıntılı kodlamalarla anlamlandırıldığı nitel çalışmalara uygun bir yaklaşımdır. Araştırılmak istenen durum tektir ve kendine has unsurlarıyla boylamsal olarak ele alınmalıdır (Okumuş & Subaşı 2017).

3.2. Çalışma Grubu

Nitel araştırmalarda araştırılmak istenen olgu ve olaylarla ilgili kavramların hepsi incelenemeyeceği için araştırmanın içerik olarak niteliği daha önemli görülmekte, çalışmadan elde edilen verilerin sayısı değil zenginliği önem arz etmektedir. (Akçay & Koca, 2024). Bu doğrultuda amaca yönelik örnekleme çeşitlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme bu çalışmanın örnekleme yöntemi olarak belirlenmiştir. Araştırılmak istenen olgu ve durumların veri yönünden zengin olduğu düşünülen okul yöneticileriyle daha kolay keşfedilebilmesi ya da açıklanabilmesi düşüncesi ve çeşitlilik gösteren katılımcı görüşlerinde ortaklık ya da farklılık olup olmadığını rahatlıkla ortaya koyabilmek, deneyim ve görüş yelpazesini olabildiğince genişletmek örneklem seçiminde etkili olmuştur (Yıldırım & Şimşek, 2021).

Bu araştırmada Antalya İli Gazipaşa İlçesi'nde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı 2024-2025 eğitim oğretim yılında farklı kademe devlet okullarında görevli üç ilkokul, iki ortaokul, üç lise olmak üzere toplamda sekiz müdür ve aynı okullarda görevli on bir müdür yardımcısı olmak üzere on dokuz okul yöneticisi ile görüşme yapılmıştır. Çalışma yapılan okullardan üç tanesi ilçe merkezi dışında bir mahallede bulunmaktadır.

Hem okulların hem de okullarda görüşülecek yöneticilerin seçiminde derinlemesine ve yeterli veri toplanabilecek çeşitliliğe ulaşmak hedeflenmiştir. Bu doğrultuda görüşmeye katılan okul yöneticilerinin dağılımı Tablo 3 1'de sunulmuştur.

Tablo 3 1 Katılımcıların Demografik Yapısı

Değişken	Grup	f
Cinsiyet	Kadın	5
	Erkek	14
Yaş	30-40	3
	40-50	10
	50-60	6
Okul türü	İlkokul	3
	Ortaokul	4
	Lise	3
Görevi	Okul müdürü	8
	Müdür yardımcısı	11
Okulun konumu	Köy/mahalle	8
	Merkez	11

Katılımcılarla görüşmelerin her okul kademesinden üç okul ve her okuldan bir okul müdürü ve bir müdür yardımcısı şeklinde gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Ancak görüşmeye katılmak istemeyen okul yöneticileri sebebiyle 9 okul müdürü yerine 8 okul müdürü ve 9 müdür yardımcısı yerine 11 müdür yardımcısıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmecilerin sayısı belirlenirken veri doğgunluğu ilkesi gözetilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada araştırmanın modeli doğrultusunda veri toplama yöntemi olarak görüşme; görüşme çeşitlerinden ise yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Görüşme, karşıdaki kişinin penceresinden bakarak kavramları, olayları onun açısından değerlendirme, tutum ve algılarını görme imknı tanımaktadır. Görüşme çeşitlerinden yarı yapılandırılmış görüşmede farklı kişilerden benzer bilgilerin elde edilmesi amacıyla

kullanılan bir görüşme türüdür. Soruların belli bir sırayla sorulmasına gerek duyulmaz ve elde edilecek bilgileri ayrıntılandırmak için ek sorular sorabilme özgürlüğü vardır (Yıldırım & Şimşek, 2021).

Görüşme soruları hazırlanırken Baltacı'nın (2019) önerdiği temel kurallar dikkate alınmıştır;

- a) *Sorular açık olmalıdır; rahatça anlaşılmalıdır.*
- b) *Ne öğrenilmek isteniyorsa ona yönelik soru sorulmalıdır; katılımcıyı konu dışına çıkaracak sorulardan kaçınılmalıdır.*
- c) *Kavramları çok boyutlu bir şekilde ortaya çıkarmaya çalışan sorular kullanılmalıdır. Sorular derinlemesine olmalıdır ancak konu dışına sapmamaya yönelik önlemler alınmalıdır.*
- d) *Sorulan sorudan yeterli bilgi alınamadığı durumlarda ya da katılımcının bilgilerini tamamlamasını sağlayacak tarza ek sorular kullanılmalıdır.*
- e) *Görüşmenin geneli ve sorulan sorular belirli bir mantık çerçevesinde ilerletilmelidir. Görüşmecinin aklındaki bütünüün parçalarını sorulan sorularla ortaya çıkarmaya çalışmak amaçlanmalıdır.*

Görüşme formunun hazırlanırken, önce alanyazın taraması yapılarak sorular oluşturulmalıdır. Hazırlanan soruların araştırılmak istenen problemle uyumlu olup olmadığına bakılmalı ve bu konuda uzman kişilerden yardım alınmalıdır. Form uygulanmadan önce eksiklikleri gidermek için test görüşmeler yapılmalıdır (Akman ve ark., 2022).

Bu doğrultuda araştırmada öncelikle görüşme sorularını belirlemek için literatür taraması yapılarak amaçlar ve alt amaçlarla paralel bir soru havuzu oluşturulmuştur. Soru havuzundaki sorular araştırmanın ana problemi ve alt problemlerine yanıt arayacak şekilde yazılmıştır. Ardından en uygun sorular ve bunlara bağlı sondaj sorular uzman görüşü doğrultusunda seçilerek görüşme formuna dönüştürülmüştür. Pilot uygulamalarla görüşme formu güncellenmiştir. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda katılımcıların demografik bilgileri bulunmaktadır. İkinci kısımda sekiz soru ve bunlara ek yirmi altı sondaj soru bulunmaktadır.

Okul yöneticileriyle görüşmeler için öncelikle görüşme takvimi oluşturulmuştur. Görüşmeler okul yöneticilerinin çalıştıkları okullarda belirlenen saatte başlamış ve en kısa görüşme yirmi sekiz dakika en uzun görüşme de elli dört dakika olmak üzere ortalama kırk dakika sürmüştür. Okul yöneticilerinin hepsinden onam formu ve görüşme

formu için imzalı izin beyanları alınmıştır. Görüşmeler için kişisel bilgisayara görüntü ve ses kaydı alınmıştır.

Yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin desteklenmesi ve doğrulanması için gözlemlere de başvurulmuştur. Özellikle müdahale ekipmanları, envanterler, yönlendirme levhalarının okullarda bulunup bulunmadığına dair bilgiler okul binaları gözlemlenerek desteklenmiştir.

3.4. Geçerlilik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda geçerlilik yansızlığın sağlanmasıyla gerçekleşmektedir. Yansızlık ise, katılımcıların görüşleri, uzmanların sonuçları gözden geçirmesi, araştırmacının önyargısız olması, katılımcılardan alınan görüşlerin doğrudan verilerek verilerin desteklenmesi ve ayrıntılı raporlanması, bulguların önceki çalışmalarla uyumluluğu ve bulguların benzer olgulara genellenebiliyor olması gibi işlemlerle sağlanabilmektedir (Karasar, 2020). Nitel araştırmalarda güvenirlilik ise sonuçların kabul görmesini sağlamada önemlidir. Tüm güvenirlilik çalışmaları tutarlılık kavramı ekseninde olmaktadır. Araştırmacı yürüttüğü işlemleri şeffaf bir şekilde, kendi yorumunu katmadan anlatmalıdır. Araştırmacı başka araştırmacılardan çalışmanın sonuçları hakkında fikirler ve dönütler almalıdır. Diğer önemli bir yol ise katılımcılardan toplanan veriler hakkında teyitler almaktır (Yıldırım & Şimşek, 2021).

Çalışmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplandığı için öncelikle literatürden yararlanarak bir soru havuzu oluşturulmuştur. Soruların belirlenmesi aşamasında uzmanlardan görüş alınmıştır. Görüşme formu farklı iki katılımcıya uygulanarak test edilmiş ve gerekli güncellemeler yapılmıştır. Katılımcılarla belirlenen tarihlerde okullarda bir araya gelinerek ortalama kırk dakikalık görüşmeler halinde veriler toplanmıştır. Katılımcılardan, verdikleri cevaplarla alakalı teyitleri alınmıştır. Video kayıtlar yazılı metinlere çevrildikten sonra betimsel ilkelerine uygun bir şekilde analizler gerçekleştirilmiştir. Videolar, yazıya dökülmüş ve analiz süreci boyunca tekrar tekrar izlenmiştir. İç geçerlilik için analizlerin gerçekleştirilmesi sürecinde alanında uzman araştırmacılardan dönüt alınmış ve bulguların ifade edilmesinde açıklık gereği katılımcıların ifadelerinden doğrudan aktarmalar yapılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada nitel araştırma veri analiz yöntemlerinden betimsel analiz kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda tündengelim ve tümevarımcı olmak üzere iki çeşit analiz yöntemi vardır. Betimsel analiz tündengelimci analizi temel alan bir veri çözümlene yöntemidir. Betimsel analizde temalar ve kodlar büyük orandan netleşmiştir. Bu da verilerin betimlenmesini kolaylaştırmaktadır. Araştırmacı temalar ve kodlarla elde ettiği verileri karşılaştırarak ilişkiler kurar, değerlendirmelerde bulunur (Yıldırım & Şimşek, 2021). Bu araştırmada da veriler çözümlenirken oluşturulan tema, kategori ve kodlar katılımcılardan alınan cevaplar ile karşılaştırılmıştır. Katılımcı cevaplarından yapılan alıntılarla kategori, kod ve temalar vurgulanmıştır.

Aşağıda araştırmanın amacı ve alt soruları doğrultusunda belirlenen temalar Şekil 3.1 'de verilmiştir.

Şekil 3. 1 Görüşme formuna ait temalar

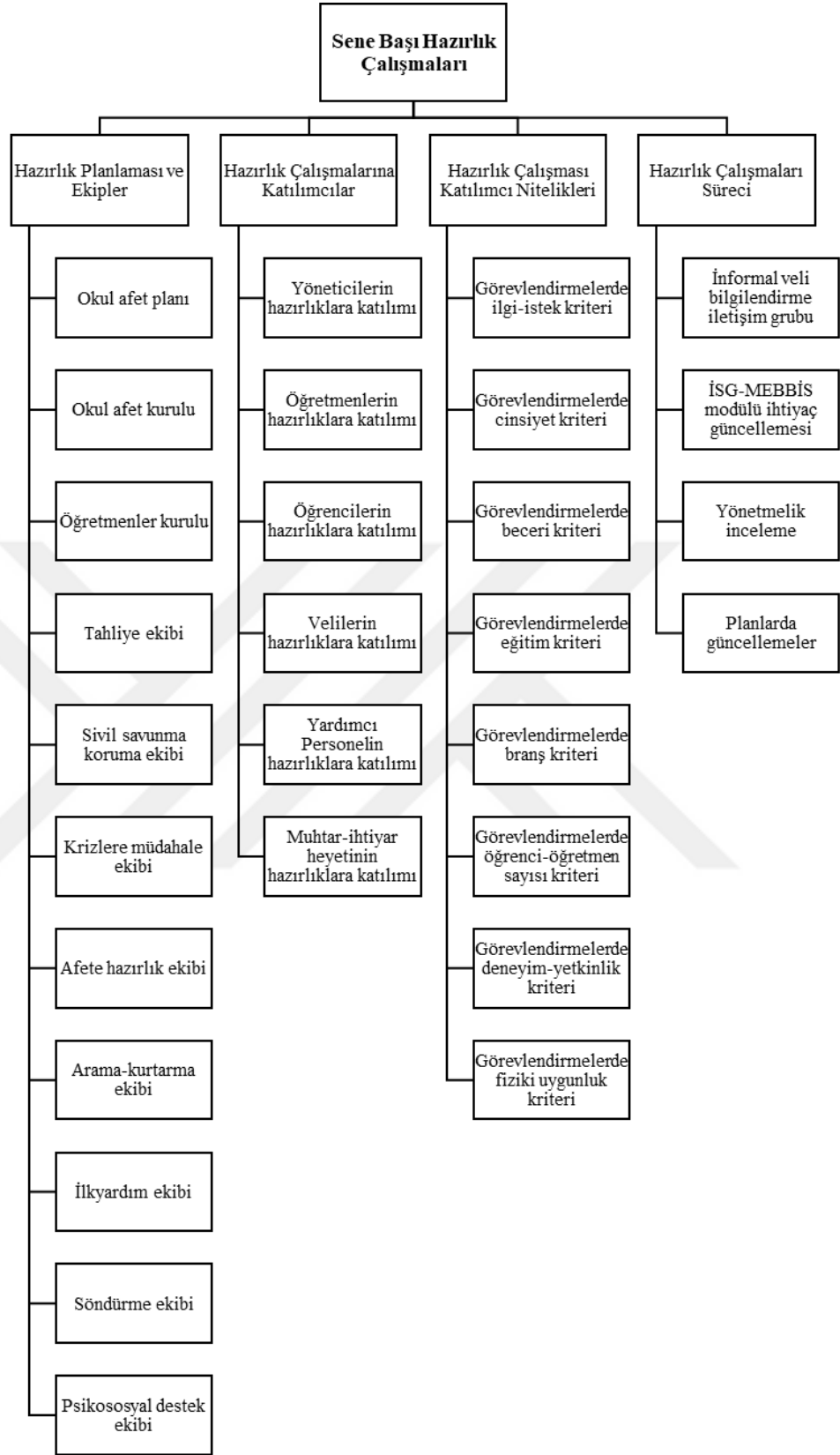
BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde katılımcılarla görüşmelerden elde edilmiş veriler sekiz tema ve yirmi dört kategori altında çözümlenmiştir. Bulgular, tablolar ve doğrudan alıntılar ile desteklenerek sunulmuştur.

4.1. Okul Yöneticilerinin Afet, Acil Durum ve Kriz Anlarına Hazırlık Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Okul yöneticilerinin afet, acil durum ve kriz anlarına hazırlık çalışmalarına ilişkin cevaplarının analizinde kullanılmak üzere hazırlanan tema, kategori ve kodlar Şekil 4. 1'de sunulmuştur.

Şekil 4. 1 Sene başı hazırlık çalışmalarına ilişkin tema, kategori ve kodlar

Okul yöneticilerine “Sene başında afet, acil durum kriz anları oluşmadan önce okulunuzda ne gibi hazırlıklar yaptınız?” sorusu sorulmuştur. Alınan cevaplara göre Tablo 4. 1 oluşturulmuştur.

Tablo 4 1 Okul yöneticilerinin sene başı hazırlık çalışmalarına ilişkin katılımcı görüşleri

TEMA	Kategori	Kod	N	Katılımcılar
Sene Başı Hazırlık Çalışmaları	Hazırlık Planlaması ve Ekipler	Okul afet planı	14	M1-M2-M4-M6-M7-M8- Y2-Y3-Y4-Y5-Y6-Y9-Y10-Y11
		Okul afet kurulu	11	M3-M4-M5-M6-M8- Y1-Y5-Y6-Y7-Y8-Y9
		Öğretmenler kurulu	4	M1-M3- Y7-Y11
		Tahliye ekibi	5	M2-M5- Y2-Y3-Y10
		Sivil savunma koruma ekibi	7	M2-M7-M8- Y2-Y3-Y4-Y6
		Krizlere müdahale ekibi	6	M2-M3- Y3-Y6-Y7-Y11
		Afete hazırlık ekibi	3	M2-Y3-Y7
		İrtibat ve İletişim ekibi	1	Y2
		Arama-kurtarma ekibi	8	M3-M7- Y2-Y3-Y6-Y8-Y9-Y11
		İlkyardım ekibi	12	M1-M3-M4-M6-M7-M8-Y1-Y3-Y4-Y7-Y8-Y9
		Söndürme ekibi	12	M1-M3-M4-M5-M6-M7-Y1-Y2-Y4-Y6-Y8-Y11
		Psikososyal destek ekibi	4	M3-Y6-Y9-Y10
		Risk analizi	1	Y4
	Hazırlık Çalışmalarına Katılımcılar	Yöneticilerin hazırlıklara katılımı	18	M1-M2-M3-M4-M5-M6-M7-M8- Y2-Y3-Y4-Y5-Y6-Y7-Y8-Y9-Y10-Y11
		Öğretmenlerin hazırlıklara katılımı	16	M1-M2-M3-M4-M5-M6-M7-M8- Y1-Y2-Y3-Y4-Y7-Y8-Y9-Y10
		Öğrencilerin hazırlıklara katılımı	9	M1-M2-M3- Y1-Y2-Y3-Y6-Y10-Y11
		Velilerin hazırlıklara katılımı	6	M4-M6- Y1-Y2-Y6-Y10
		Yardımcı Personelin hazırlıklara katılımı	6	M5-M6- Y1-Y2-Y4-Y9
		Muhtarlık-ihhtiyar heyetinin hazırlıklara katılımı	2	M5-M8
	Hazırlık Çalışması Katılımcı Nitelikleri	Görevlendirmelerde ilgi-istek kriteri	9	M2-M6-M7-M8-Y1-Y2-Y3-Y5-Y6
Görevlendirmelerde cinsiyet kriteri		10	M1-M4-M5-M6-M7-Y1-Y5-Y6-Y8-Y11	
Görevlendirmelerde beceri kriteri		7	M2-M5-M7-Y1-Y3-Y6-Y10	
Görevlendirmelerde eğitim kriteri		11	M4-M5-M6-M8- Y1-Y2-Y3-Y6-Y8-Y9-Y11	
Görevlendirmelerde branş kriteri		5	M2-M3-M4-Y4-Y10	
Görevlendirmelerde öğrenci-öğretmen sayısı kriteri		3	M5-M8- Y8	
Görevlendirmelerde kişilik özellikleri		3	Y3-Y6-Y11	
Görevlendirmelerde deneyim-yetkinlik kriteri		5	M2-M5- Y2-Y3-Y6	
Görevlendirmelerde fiziki uygunluk kriteri		10	M5-M6-M8- Y1-Y3-Y4-Y5-Y8-Y9-Y11	
Hazırlık Çalışmaları Süreci	İnformal veli bilgilendirme iletişim grubu	1	M4	
	İSG-MEBBİS modülü ihtiyaç güncellemesi	6	M1-M3-M6-M8-Y10-Y11	
	Yönetmelik inceleme	1	M8	
	Planlarda güncellemeler	10	M3-M4-M5-M8-Y1-Y6-Y7-Y8-Y9-Y10	
TOPLAM			209	

Tablo 4. 1’de görüldüğü gibi sene başı hazırlık çalışmaları kapsamında “Hazırlık Planlaması ve Ekipler” kategorisinde okul yöneticilerinden on dördü okul afet planı hazırladıklarını belirtmişlerdir (n=14). Yöneticiler bu durumu; “Afet, acil durum ekiplerini plana bakarak kurduk. Afet acil durum ekiplerinin kurulması mevzuatın emrettiği bir şey” (M1) ve “Sıkı bir afet planlaması yaptım, belki mal kaybının olabilir ama can kaybının telafisi yok” (M8),” Okul afet planı var ve afet kulübü, öğretmenler, öğrenciler katkı sağladı.” (Y3) ve “Bizim bir kere afet ve acil durum planımız oluyor. Okul yönetimi hazırlıyor.” (M7) şeklinde ifade etmişlerdir.

Okul Yöneticileri sene başı hazırlık çalışmalarında kurdukları ekipleri okul afet kurulu (n=11), öğretmenler kurulu (n=4), tahliye ekibi (n=5), sivil savunma koruma ekibi (n=7), krizlere müdahale ekibi (n=6), afete hazırlık ekibi (n=3), irtibat ve iletişim ekibi (n=1), arama-kurtarma ekibi (n=8), ilkyardım ekibi (n=12), söndürme ekibi (n=12), psikososyal destek ekibi (n=4) olarak belirtmişlerdir. Ekiplerden ayrı risk analizleri (n=1) de bu kategoride okul yöneticileri tarafından belirtilen çalışmalardandır.

Okul yöneticileri sene başı hazırlık çalışmaları kapsamında hangi kurulları oluşturduklarını yukarıda belirtilen sırayla ve şu cümlelerle ifade etmişlerdir; “Okulumuzda okul afet kurulu her yıl oluşturulur. Sene başında zaten yenilenir” (M5). Bir okul yöneticisi “Okul afet kurulu zaten mecbur. Önce de Sivil Savunma Kulübü diye geçerdi bu. Daha sonra bunun adı değişti” (Y7) ifadesini kullanmıştır. Başka bir okul yöneticisi “Sene başında öğretmenler kurulunda o yılın içinde bulunduğu bütün planlaması sene başı öğretmenler kurulunda planlanıp kararlaştırılıyor. Burada bütün komisyonlar kurulu oluşturuluyor. Bunun içinde afet kurulu da var, okul afet kurulu da var, bu da kuruluyor” (M3) demiştir. Bir okul yöneticisi “Bu çalışmaların içerisinde sene başı yaptığımız öğretmenler kurulu toplantısı da ele alınıyor. Orada görev dağılımı yapıyoruz kendimizce” (M1) ifadesini kullanırken diğeri “Sene başında öğretmenler kurulunda ekipler oluşturuldu” (Y11) ifadesini kullanmıştır. Diğer bir ifadede “Hocam hazırlık çalışmalarına sene başında öğretmenler kurulu oluyor. Burada bu konu ele alınıyor. Orada kurullar ve işleyişler belirleniyor” (Y7) şeklinde kayıt alınmıştır. Bir okul yöneticisi “Tahliye ekibi, sonra sivil savunma ekibimiz kurulmuş olduğu ekip faaliyetlerini yürüttü” (M2) ve başka bir yönetici “Müdahale ekipleri, işte tahliye ekipleri kuruluyor. Bunlar bizde mevzuat üzerinden gittiği için oraya işliyoruz” (Y10) cümlelerini kurmuşlardır. Tahliye ekibi için bir okul yöneticisi “Toplanma alanlarını kim organize edecek sanırım tahliye ekibi olabilir” (Y2) derken başka bir yönetici “Zaten okulun boşaltılması daha çok deprem ve yangınlarla bu iç içe olduğu için tahliye ekibi olmazsa

olmazdır. En önde gelen ekibimiz odur” (M5) şeklinde cevap vermiştir. Kurulan ekipler için diğer ifadelerden bazıları “Okul afet planını müdür yardımcılarımız ve Sivil Savunma ekibimiz hazırladı” (M7) ve “Diğerlerini birazcık daha koruma, ilk yardım ekipleri konusunda değerlendirdik” (M8) şeklinde kaydedilmiştir.

Krizlere müdahale ekibinin kurulmasına ilişkin okul yöneticilerinden üçü “Krizle müdahale ekibinde yer alan öğretmenleri gözlemlediğimiz yetenekli öğretmenleri seçtik” (M3). “Biz okulumuzda kurul da komisyonları kurduk bir defa, krize müdahale ekibi başlamak üzere” (M1). “Afete hazırlık ve krize müdahale ekipleri bunlar zaten kurulu olan, zorunlu olan, yönetmenlik gereği var olması gereken kurullar, bunlar kuruldu” (M2) ifadelerini kullanmışlardır. İrtibat ve iletişim ekibi çalışma prensibi için “İletişim ekibi kolluk kuvvetleri ve iş birliği kuracak. Hani kim arayacak kolluk kuvvetlerini? (Y2)” ifadesi bir okul yöneticisi tarafından belirtilmiştir. “Arama kurtarma ekibi” ve “Psikososyal destek ekibi” kurduğunu belirten bir okul yöneticisi ise, bu konuyu “İlk yardım ekibi var. Söndürme yani yangınla ilgili söndürme var. Kurtarma ekibi var. Psikososyal destek ekibi var” (M3), başka bir yönetici de “müdahale ekiplerimiz, ilk yardım ekibimiz var, yangına müdahale ekibi var” (Y4) olarak ifade etmişlerdir. Bir okul yöneticisi ise düşüncesini “Kurduğumuz ekipler kurtarma ekibi, söndürme ekibi, koruma ekibi ve ilk yardım ekipleri oluyor” (M7) olarak belirtmiştir. Ayrıca risk analizi çalışmalarına yönelik bir yönetici “Öncelikle tehlike oluşturabilecek yerleri tespit ettik. Risk analizi yaptık yani” (Y4) değerlendirmelerinde bulunulmuştur.

Sene başı hazırlık çalışmalarına katılımcılar kategorisinde afet, acil durum ve kriz anlarına yönelik yapılan hazırlık çalışmalarında öğretmenlerin ve okul yöneticilerin hazırlık süreçlerine dahil edilmesi, neredeyse tüm okul yöneticileri tarafından gerçekleştirilen bir uygulama olduğu (n=18), devamında öğretmenlerin hazırlıklara katılımları ise yüksek sıklıkla cevap olarak verildiği (n=16) görülmüştür. İki okul yöneticisi bu durumu “Daha çok okul idaresi ve öğretmenler dahil ederek bu işi yürütüyoruz” (M7) ve “Kurul var ve kurulu oluşturulurken kurumda görev alacak öğretmenler ve yöneticilerden yararlandık (Y5).” olarak açıklamıştır. Yine bu açıklamalara paralel olarak bazı okul yöneticilerinin yönetici ve öğretmen katılımlarıyla ilgili “Okul yöneticileri ekip başı” (Y2), “Tüm bu çalışmaları düşünün. Ekiplerin kurulması, planlamaların yapılması, A'dan Z'ye her şeyde bütün idarecilerimiz, öğretmenlerimiz görev aldı” (Y3), “Hazırlık çalışmaları idareciler ve öğretmenler diyelim. Hizmetliler dahil olmuyor” (Y8) cevapları kayda alınmıştır.

Ancak hazırlık çalışmalarına okul yöneticisi ve öğretmenler dışında katılım konusunda nispeten az sayıda okul yöneticisi dile getirmiştir. Bu okul yöneticileri öğrencilerin (n=9), velilerin (n=6), yardımcı personelin (n=6) ve muhtarlık-ihiyar heyetinin (n=2) hazırlık çalışmalarına katıldığını söylemişlerdir.

Bu okul yöneticileri öğrencilerin hazırlıklara katılımını “Öğretmenlerimiz, özellikle okuldaki ilgili kulüp çalışmalarını da ilgilendirdiği için sivil savunma kulübü öğrencileri katılır” (M2) ve “7. 8. sınıftaki öğrenciler dahil edildi” (Y11) cümleleriyle belirtmişlerdir. Velilerin hazırlıklara katılımı için bir okul yöneticisi “Gerçekten olaya inandığımı bildiğim birkaç tane veliyi de alarak bizim için kriz oluşturabilecek durumları ortaya koymaya çalıştık” (M4) ifadesini kullanırken başka bir yönetici “Hatta velilerin dahil olduğu bazı ekipler de var. Bu ekipleri oluşturuyoruz ve sisteme gerekli yerlere işliyoruz” (Y10) ifadesini kurmuştur. Bir okul yöneticisi “Velilerimizden alıyoruz ki bütün paydaşlara o sorumluluğu aşılalım” (M6) değerlendirmeleriyle, başka yöneticiler yardımcı personelin hazırlıklara katılımını “Okulumuzda bulunan yardımcı personeli de dahil ediyoruz” (M5), “Aşçımız var, aşçı yardımcılarımız var, destek personelimiz var, hizmetlimiz var” (Y2) ve “Müdür, müdür yardımcıları, öğretmenler işe başladıktan sonra okul personeli de dahil oldu” (Y9) ve muhtarlık-ihiyar heyetinin hazırlıklara katılımını “Haber verme noktasında özellikle muhtar ve ihiyar heyeti dahil edilir” (M5) olarak açıklamışlardır.

“Hazırlık çalışmalarına katılımcı nitelikleri” kategorisine çoğu okul yöneticisi (n=11) ekiplere yapılan görevlendirmelerde eğitim kriterini seçmişlerdir. “Görevlendirmelerde eğitim kriteri” ile alakalı olarak yöneticiler “Öğretmenlerin ilgi ve istekleri var. Bir de fiziksel durumlar. Ayrıca bu konuda almış olukları eğitime göre de... genelde erkek öğretmenlerimiz biraz daha sahada, diğerlerini birazcık daha koruma ve ilk yardım konusunda görevlendiriyoruz” (M8), “Müdahale ekiplerini genelde yetkin arkadaşlardan oluşturmaya gayret gösteriyoruz eğitim almış, aktif olarak çalışan” (Y3). İfadelerini kullanmışlardır. Cinsiyet (n=10) kriteri ikinci en yüksek tercih edilen kriter olurken okul yöneticileri cinsiyet için “Cinsiyet durumları biraz önemli olabiliyor. Şimdi erkek gücüyle kadın gücü aynı olmayabiliyor. Bir kere ona dikkat ediyoruz ve tabii öğretmenlerimize de bunu soruyoruz. Kendi becerilerinin uygun olan ekipler varsa onları bu ekiplere dahil ediyoruz” (M7), “Cinsiyet ve fiziki özellikler. Ve bu konuyla ilgili daha önce eğitim alanlara öncelik verdik” (Y11). İfadelerini kullanmışlardır. Aynı sayıda cevaplanan kriter ise fiziki uygunluk kriteri (n=10) olup okul yöneticileri fiziki uygunluk için “Fiziki işlerde güç gerektirecek olan arkadaşları” (M6). “Bir de mesela

kurtarma ekipleri oldu müdahale ekibimizin arasında; fiziksel olarak güç gerektiren bir ekip” (Y9). “Sene başında kurullar ve komisyonlar oluşturulurken bununla ilgili alanlara, öğretmenlerimizden ilgi alanlarına ve fiziksel özelliklerine, müdahale durumlarına göre uygun ekiplere isimlerini yazdık” (Y5). Değerlendirmelerinde bulunmuşlardır.

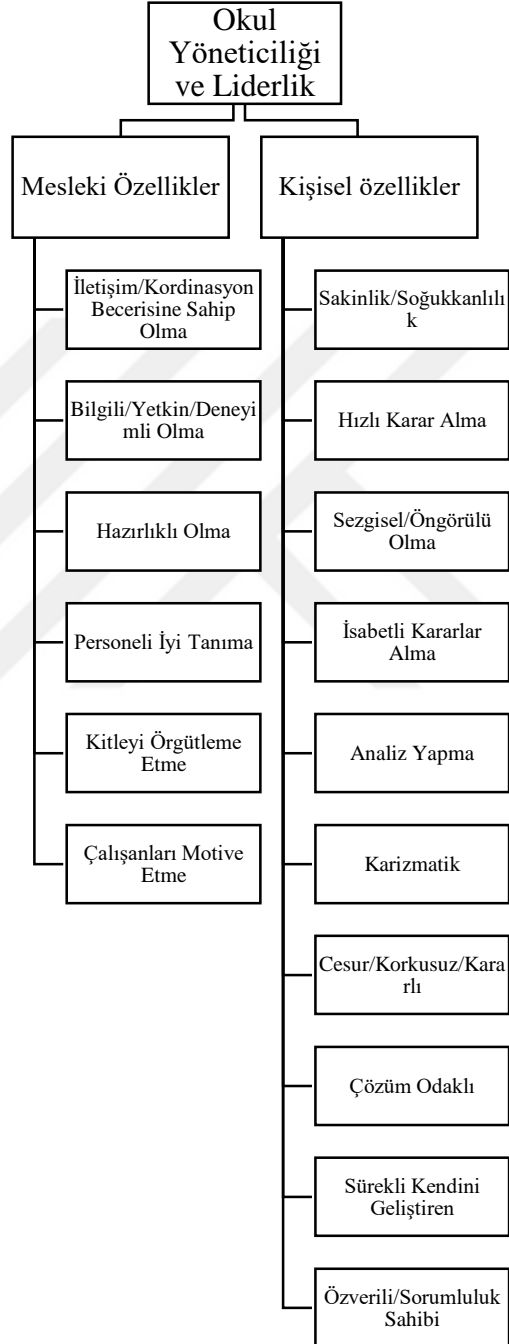
Katılımcı nitelikleri kategorisinin öğretmen görevlendirmelerine ait diğer kriterler ilgi istek kriteri (n=9), beceri kriteri (n=7), branş kriteri (n=5), öğrenci-öğretmen sayısı kriteri (n=3), kişilik özellikleri kriteri (n=3), deneyim ve yetkinlik kriteri (n=5) olarak belirlenmiştir. Okul yöneticileri çeşitli personel görevlendirmelerinde dikkat ettikleri kriterleri yukarıdaki sırayla ve şu cümlelerle ifade etmişlerdir; ilgi istek kriteri için “Öğretmenlerin cinsiyetine, bilgi-beceri, İlgi istek en önemlilerden biri. Bunlara bakarak kurulları oluşturuyoruz” (Y6) ve “Müdahale ekipleri oluştururken çalışanların ilgi alanlarına göre biz bunları düzenledik” (M2) ifadelerini kullanılmıştır. “İlgili ve alakalı, gönüllü hocalarımızdan mümkünse yapmaya çalıştık” (Y2). Beceri kriteri için kullanılan ifadeler; “Bu işi yapabilir mi? Becerisine” (Y6), “Rehber öğretmenleri ilk etapta düşündüm. Çünkü onlar bu konuda bize göre daha yetkinler. Sağlık bilgisi öğretmenimi düşündüm ki acil durum kriz anlarında bize büyük katkıları bulunuyor. Beden eğitim öğretmenlerini görevlendiriyorum” (M1), “Bilgi düzeyleri ve branşının uygun olmasına göre” (Y10). Kişilik özellikleri kriteri için bir yönetici “Kurulu oluştururken daha çok soğukkanlı, irade sahibi, kriz anında paniklemeyecek arkadaşların verilmesine dikkat ettik” (Y11) demiştir. Deneyim kriteri için “Deneyimli olan. Mesela en son yaşanan depremde görev almış mı, gitmiş mi, görmüş mü, ne kadar hâkim. Bir şey yaşamakla uzaktan bakmak aslında çok farklı” (Y2) ve “Bu konuda deneyim olan arkadaşlar özellikle yetenekli olan arkadaşlardan kim hangi alanda daha iyi bu işi yapacağına kanaatimiz varsa. Gruplar oluştururken şöyle okulun nüfus yapısına bakılır. Yani elimizdeki olan arkadaşları en iyi şekilde değerlendirmek adına hareket edilir” (M5) ifadeleri kullanılmıştır. Öğretmen ve öğrenci sayısı ile ilgili “Öğretmenin sayısına bakıyoruz. Biz elimizdeki mevcut sayı altı öğretmen. Biz ne yapıyoruz? Kurullara tüm öğretmenleri görevlendiriyoruz” (Y8) cevabı kaydedilmiştir.

“Hazırlık çalışmaları süreci” kategorisinde planlarda yapılan güncelleme çalışmaları on yöneticinin tercihiyle (n=10) dikkat çekmektedir. Okul yöneticileri yaptıkları planlamalar için; “Güncellemeleri Eylül'de yapıyoruz. Bir de 1 Mart 7 Mart arasında da 28 Şubat'ta da. Yaptığımız tatbikatları da MEBBİS sistemine işliyoruz” (M8). “Eylül ayının içinde güncelliyoruz çünkü sınıflar değişiyor, öğretmenler

değişiyor” (Y6), “Sene başında güncelleme yapıyoruz. Çünkü şöyle, değişen personel oluyor, öğretmenlerimiz değişiyor. Yeni gelenler oluyor” (Y1) ifadelerini kullanmışlardır. Planlarda yapılan güncellemelerinin yanında İSG-MEBBİS modülüne yapılan ihtiyaç talebi ve çeşitli güncellemeler okul yöneticilerince görece az seçilmiştir (n=6). İlgili cevap hakkında okul yöneticileri; “Okullara gelen iş sağlığı güvenliği uzmanları var. Bu uzmanlar MEBBİS iş sağlığı güvenliği modülüne de ekliyorlar. Okulumuzu inceleyip eksik gedik ne var ne yok çıkartıyorlar” (M1), “Biz de o planları MEBBİS, iş sağlığı ve güvenliği bölümünde, bu afet ve tehlikeli bölüm var. Oraya sisteme giriyoruz. O da mart ayında güncellenir” (M3), “Bu seçtiğimiz komisyonları aynı zamanda sistemimiz var, MEBBİS sistemi, oraya da acil durum ekipler işleniyor zaten. Oraları güncelliyoruz, yeni seçilenler ekliyoruz” (Y10) ifadeleriyle yapılan çalışmalara değinmişlerdir. Bir okul yöneticisi okullarında informal nitelikte veli bilgilendirme iletişim grubu kurduğunu “Mevzuatta olmayan ama işimizi kolaylaştıracak kendi oluşumlarımız var. Yani informal oluşumlarımız var. WhatsApp grupları daha etkili bilgi vermekte” (M4) İfadesiyle belirtirken başka bir okul yöneticisi Millî Eğitim Bakanlığının afet, acil durum ve krizlere müdahale iş ve işlemleri için hazırladığı resmi yazıları incelediğini “Öncelikle yönetmenlikleri bir inceledik” (M8) cevabında belirtmiştir.

4.2. Afet, Acil Durum ve Kriz Bağlamında Okul Yöneticilerinin Yönetici ve Liderlik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Afet, acil durum ve kriz bağlamında yöneticilerinin yönetici ve liderlik özelliklerine ilişkin oluşturulan tema, kategori ve kodları Şekil 4. 2’de verilmiştir.

Şekil 4. 2 Afet, acil durum ve kriz bağlamında okul yöneticilerinin yönetici ve liderlik özelliklerine ilişkin tema, kategori ve kodlar

Okul yöneticilerine “Tehlike durumlarında bir okul yöneticisinin yönetici ve liderlik özelliklerinden hangilerine sahip olması gerektiğini düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Alınan cevaplara göre Tablo 4. 2 oluşturulmuştur.

Tablo 4 2 Afet, acil durum ve kriz bağlamında okul müdürlerinin yönetici ve liderlik özelliklerine ilişkin cevaplar

Tema	Kategori	Kod	N	Katılımcılar	
Okul Yöneticiliği ve Liderlik	Kişisel Özellikler	Sakinlik/soğukkanlılık	18	M1-M3-M4-M5-M6-M7-M8-Y1-Y2-Y3-Y4-Y5-Y6-Y7-Y8-Y9-Y10-Y11	
		Hızlı karar alma	9	M1-M3-M4-Y2-Y3-Y4-Y5-Y6-Y11	
		Sezgisel/öngörülü olma	5	M2-M4-M8-Y1-Y6	
		İsabetli kararlar alma	3	M1-Y3-Y11	
		Analiz yapma	6	M2-M4-Y6-Y8-Y9-Y11	
		Karizmatik	7	M4-M5-M6-M7-Y3-Y5-Y6	
		Cesur/korkusuz/kararlı	7	M5-Y2-Y4-Y5-Y6-Y9-Y11	
		Çözüm odaklı	2	M5-Y7	
		Sürekli kendini geliştirme	1	M6	
		Özverili/sorumluluk sahibi	6	M6-M8-Y3-Y4-Y6-Y9	
	Mesleki Özellikler	İletişim/koordinasyon becerisine sahip olma	7	M3-M6-M7-M8-Y4 -Y6-Y9	
		Bilgili/yetkin/deneyimli olma	13	M2-M5-M6-M7-Y1-Y2-Y3-Y4-Y6-Y7-Y8-Y9-Y10	
		Hazırlıklı olma	4	M2-M3-M4- Y2	
		Personeli iyi tanıma	1	M2	
		Kitleyi örgütleme	13	M1-M2-M4-M5-M6-M7-M8-Y1-Y3-Y7-Y8-Y10-Y11	
		Çalışanları motive etme	1	M7	
		TOPLAM		103	

Tablo 4.2’ de görüldüğü üzere “okul yöneticiliği ve liderlik” temasının “kişisel özellikler” kategorisinde okul yöneticilerinden yedisi bir okul yöneticisinin tehlike anlarında sakin/soğukkanlı olması gerektiğini belirtmiştir (n=7). Yöneticiler “sakinlik/soğukkanlılık” özelliğini “Birincisi de çok sakin olması gerekiyor. Yani el ayağı dolaşmaması gerekiyor” (M3), “İkincisi, soğukkanlı olmak olay durumunda” (M4), “Sakinlik” (M5), “Soğukkanlı olmak lazım” (M6) “Bir, soğukkanlı, irade sahibi” (Y11) şeklinde ifade etmişlerdir.

Okul yöneticileri, tehlike durumlarında bir yöneticinin hızlı karar almasının (n=9) önemli yönetici özelliklerinden olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca bu özellik ile ilgili okul yöneticileri bazı değerlendirmelerde bulunmuşlardır; “mutfakta yangın çıkmıştı. Yangın söndürme tüpümüz çalışmadı. Sıktık. Çalışmadı. Öğrenciler ne yapacaklarını şaşırıyorlar. Ve en sonunda bir tane çarşafı ıslatıp şey. Ateşin üzerine koymuştum. Hızlı düşündüm” (M1), “İki, hızlı ve doğru karar alabilmesi önemli” (Y11), “Tehlike hızlı geliyorsa çabuk karar veririm evet hızlı aksiyon alabilirim” (M3).

Okul yöneticileri tehlike anlarında başka kişisel özelliklerden bahsetmişlerdir. Bunlar sezgisel/öngörülü olma (n=5), isabetli kararlar alma (n=3), analiz yapma (n=6), karizmatiklik (n=7), cesur/korkusuz/kararlı olma (n=7), çözüm odaklı olma (n=2), sürekli kendini geliştirme (n=1) ve özveri/sorumluluk sahibi olma (n=6) şeklinde kaydedilmiştir.

Okul yöneticileri verilen özellikler için yukarıda belirtilen sıraya uygun şekilde aşağıdaki değerlendirmeleri yapmışlardır; sezgisel/öngörülü olma ile alakalı “Olabilecek olayları önceden, birkaç adım sonrasında görebilmeli; öngörüsü olmalı” (M8) ifadesi kullanılmıştır. İsbetli kararlar alma ile ilgili “Yönlendirici olmalı, pratik zekaya sahip olup geçici ve isabetli çözümler bulabilmeli” (M1) ve “Anında müdahale, doğru kararlar verme” (Y5) ve “Mesela özellikle sakin olması lazım, yatıştırıcı olması lazım, sağduyulu olması lazım, ekibin ona güvenmesi lazım, verdiği kararlara doğrudur diyebilecek şey de olmalı” (Y3) cevapları kaydedilmiştir. Analizlerle ilgili bir okul yöneticisi “Bazen de asimetric kontroller yardımıyla analizler yaparak tercihi üretmek gerekiyor. Asimetric kontroller gözden kaçanlar hakkında mutlaka daha fazla bilgi veriyor” (M4) ifadesi ve başka bir yönetici “Bence öncelikle ilk olarak bilgi sahibi olması ve daha öncesinde risk analizinin yapıyor oluş olması gerekiyor” (Y9) ifadesini kullanmıştır. Karizmatikliğe dair bir okul yöneticisi “Karizmatik olması lazım. Ve yetkin olması lazım” (Y3) derken bir diğer yönetici “Doğuştan bazı özelliklere sahip olmak olabilir, karizmatik mi diyorlardı, ben öyleyim... ne dersem kabul ederler” (M6) cevabını vermişlerdir.

Cesur/korkusuz/kararlı olmakla alakalı verilen cevaplar; “Şöyle, tehlike hiçbir zaman beklendiği yerden gelmez. Ben hep derim ne kadar dönerseniz arkanız vardır. Önceden hazırlıklı olmak birincisi. İkincisi, soğukkanlı olmak olay durumunda. Üçüncüsü -ben çok önem veririm- kararsız kalmamak” (M4), “Böyle durumlarda sakinliğimi koruduğumu düşünüyorum. Ve şey, cesurumdur” (Y5), “Sakinlik, cesur olmalı, çözüm odaklı olma, tecrübe. Akabinde rol model olup yönlendirme” (M5) şeklinde olmuştur. Kendini geliştirme ile ilgili bir yönetici “Kitapları kendimi geliştirmek için takip ediyorum” (M6) ifadesini kullanmıştır. Özveri/sorumluluk sahibi olma ile alakalı cevaplar ise şöyledir; “Yedi günün yedisinde de okuldayım, işimi kendimi vererek yapıyorum. Bu yüzden ardımdaki insanları benim sözümü dinlerler. Onları rahatça yönlendiririm” (M6), “Bizim sorumluluğumuzdaki kimsenin bunun bile kalması istemem” (M10),” Kişi yanlış karar da verir. Tehlike anında karar verebilmeli. Yukarıdan haber bekleyen mesaj bekleyen yönetici olamaz. Olamaz çünkü zaten o haber veya birinden haber gelene kadar orada bir can kaybı bir mal kaybı vesaire gerçekleşecektir yani. Sorumluluk alabilmeli. Önceliklerim bunlar” (Y4).

Okul yöneticilerinden alınan cevaplar incelendiğinde “mesleki özellikler” kategorisinde bulunan “kitleyi örgütleme etme” ve “Bilgili/yetkin/deneyimli olmak” özellikler “okul yöneticiliği ve liderlik” temasının en çok verilen 2 cevabı (n=13) oldukları görülmektedir. Bir okul yöneticisi kitleyi yönetme hakkında “Okulun birlik, beraberlik ortamını sağlamış iklimin diyelim. Bu uzun süreli bir iş, bir anda o iklimi sağlayamazsınız. Öğretmenlerle beraber etkili iletişim becerilerini kullanarak okuldaki o olumlu iklimi yaratarak aslında okuldaki personelin tümünün bu kriz anlarında bu olaylara müdahale anlamında ellerinden geleni yapmalarını sağlayacaktır diye düşünüyorum” (M7) ifadesini vermiştir. Yine başka bir yönetici aynı özellik için “İyi bir organizatör olmalı. Organizasyon becerisinin yüksek olması lazım” (M8). Vurgusunu yapmıştır. “Ekibimin üzerinde bir etki gücüne sahip olduğunu düşünüyorum. Yönlendirme becerisine sahip. Organizasyon becerisi de kısmen” (Y3) dikkat çeken diğer bir yönetici ifadesi olmuştur.

Bilgi, deneyim sahibi olmak ve yetkin bakış açısı taşımak bir okul yöneticisi için şöyle ifade edilmiştir; “Bence öncelikle ilk olarak bilgi sahibi olması ve daha öncesinde risk analizinin yapıyor oluş olması gerekiyor. Bunun ardından soğukkanlı bir tavır sergilemesi gerekiyor tehlike anında Koordine, planlamada uzman olması gerektiğini düşünüyorum. Bu konuda bir de son olarak da çocukların sonrası psikososyal destek olarak kendimi yeterli buluyorum” (Y9). Başka iki okul yöneticisi ise fikirlerini; “16

yıldır. Okul yöneticiliği yapıyorum. Tecrübeme güveniyorum” (M7) ifadesiyle belirtirken “Tahliye anları ya da kriz anları hızlı karar gerektiren durumlar hakkında bilgisi olacak. Yani ani bir durumda hangi konunun neyi nasıl yapabileceğini bilecek” (M2) değerlendirmesini yapan diğer bir okul yöneticisi bilgili olmayı farklı bir açıdan ele almıştır.

Hazırlıklı olma (n=4), personeli iyi tanıma (n=1) ve çalışanları motive etme(n=1) mesleki özellikler kategorisinin nispeten az tercih edilen diğer yönetici özellikleri olmuştur. Bu özellikler için okul yöneticileri yukarıdaki sırayla şu ifadeleri kullanmışlardır; “Tahliye anları ya da kriz anları hızlı karar gerektiren durumlar hakkında bilgisi olacak. Yani ani bir durumda hangi konunun neyi nasıl yapabileceğini bilecek hazırlıkları tamamlamış olmalıdır” (M2). “Kriz olduğu zaman hemen önce ve sonra ne yapacağını biliyor olmalı, önlemlerini almış, hazır olmalı” (M3). “Okul idarecisinin en önemli kişilik özelliği insanları iyi tanıması” (M2). “Öğretmenleriyle iletişiminin özellikle çok iyi olması gerekir. Çünkü öğretmenleriyle iyi bir iletişime sahip olmayan okul yöneticisi haliyle sevk ve idareyi de sağlayamaz” (M7).

4.3. Afet, Acil Durum ve Krizlere Hazırlık Mevzuatı İçin Okul Yöneticilerinin Görüşlerine İlişkin Bulgular

Afet, acil durum ve kriz anlarında okul yöneticilerinin mevzuat hakkında görüşlerine ilişkin oluşturulan tema, kategoriler ve kodlar Şekil 4. 3.'te verilmiştir.

Şekil 4. 3 Afet, acil durum ve kriz anlarında okul yöneticilerinin mevzuat hakkında görüşlerine ilişkin oluşturulan tema, kategoriler ve kodlar

Okul yöneticilerine “Okullarda afet, acil durum ve kriz anlarında Millî Eğitim Bakanlığı’nın hazırladığı mevzuat, yönetmelik ve düzenlemelerin okul yöneticilerine verdiği haklar ve yüklediği sorumluluklar hakkında düşünceleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Alınan cevaplara göre Tablo 4. 3 oluşturulmuştur.

Tablo 4 3 Afet, acil durum ve kriz anlarına yönelik okul yöneticilerinin mevzuat hakkındaki cevapları

Tema	Kategori	Kod	N	Katılımcılar	
Afet, Acil durum ve Kriz anlarına Hazırlık Mevzuatına İlişkin Görüşler	Yöneticilerle İlgili Mevzuat	Yöneticilerin sorumlulukları azaltılmalı	15	M1-M3-M4-M6-M7-M8-Y1-Y2-Y3-Y5-Y6-Y7-Y8-Y10-Y11	
		Mevzuat yöneticiyi korumalı	7	M1-M4-M6-M7-M8-Y3-Y6	
		Yöneticilerin yetkileri arttırılmalı	8	Y4-Y5-Y6-Y7-Y8-Y9-Y10-Y11	
		Destek Personeli alımını okul yönetimi yapmalı	3	M7-Y6-Y8	
	Organizasyon ve Kurumsal Yapıyla İlgili Mevzuat	Okullarda acil durum bütçesi oluşturulmalı	11	M1-M4-M5-M6-M8-Y1-Y2-Y6-Y8-Y10-Y11	
		MEM'lerde krize müdahale ekipleri oluşturulmalı	7	M2-M3-Y1-Y5-Y6-Y9-Y11	
		Okulların denetimini uzmanların yapmalı	9	M2-M3-M4-M5-M6-M7-Y1-Y7-Y9	
		Okulların bakımı için teknik ekip oluşturulmalı	6	M2-M3-M7-M8- Y1-Y5	
		Meslek liselerinden destek alınmalı	2	M3-M8	
		Eğitimlerin arttırılması	4	M6- Y1-Y3-Y7	
		Müfredata tehlikelere yönelik dersler eklenmeli	1	Y2	
		Okulların inşaatına güvenlik sistemleri zorunlu olmalı	1	M5	
		Belediyelerin okul bahçesiyle alakalı sorumlulukları olmalı	1	Y6	
		Bürokratik engeller kaldırılmalı	5	M6- Y4-Y5-Y6-Y9	
		TOPLAM		80	

Tablo 4.3'te görüldüğü üzere “afet, acil durum ve kriz anlarına hazırlık mevzuatı değerlendirmeleri” temasının “yöneticilerle ilgili mevzuat” kategorisinde okul yöneticileri sorumluluklarının azaltılması gerektiği (n=15) yöneticiler arasında hâkim düşünce olarak görülmektedir. Bu kanı için seçilen örnek ifadeler ise şöyledir; “Burada en çok yük okul müdürlerinde. Yani yetkimiz yok ama böyle kriz anında en yetkili biz olmuş oluyoruz. Tüm sorumluluk bizde oluyor. Yetkisiz görünüyoruz ama kriz anlamında en yetkili yokmuşuz gibi görünüyoruz” (M3). “Mevzuat konusunda sıkıntı yok. Hatta yükler biraz daha fazla olduğunu düşünün. Yani verilen imkanlarla verilen görevler birbirine tutmuyor. Yani çok fazla görev var ama imkân az” (Y8). “Yani özellikle bir kriz durumunda yaşanan bir olumsuz durumda her halükârda okul lidercisi sorumlu oluyor. Yani görevini yapsa da bir şekilde bir sorumluluktan kaçamıyor. Herhangi bir şeyde ilk hesap sorulan kişi biz oluyoruz. İşte bu da bizim handikabımız” (Y3). “Sorumluluklar çok büyük aslında. Fakat yüklediği sorumlulukları yerine getirebilecek maddi sorumluluklar fazla, bunlar azaltılmalı” (Y1).

Yedi okul yöneticisi mevzuatların yöneticiyi koruması gerektiğini düşünerek (n=7) şu ifadeleri kullanmışlardır; “Hazırlanan mevzuat tamamen yetkili kişiyi suçlayıcı, olası bir sıkıntıda bütün sorumluluğu yükleyici nitelikte hazırlanmış” (M1). “Bizden istedikleri şeyleri yapabilirsek belki de mevzuatın istediği doğru ama biz bizde mevzuata yönelik bizden istenenleri tam yapamadığımız için sorumluluk bize yükleniyor haliyle bir yangın çıktı diyelim mesela bizden yangın için savunma istiyorlar” (Y6).

Yöneticinin yetkileri artırılması(n=8) şeklinde değerlendirmeler için bir okul yöneticisi “Bir acil durumda veya afet halinde okul müdürlerine veya çok sayıda insanın bulunduğu toplu yaşam halinde bulunduğu yerlerdeki okul müdürü olsun veya ekip başkanları olsun bunlara yetki verilmesi, hastaneye talimat verebilmesi gerekir. Yetki verilirse kayıplar daha azalır diye düşünüyorum” (Y4) ifadesini kullanmışken başka bir yönetici; “Herhangi bir afet durumunda işte ambulansı okul yönetimi olarak aradığında direkt düşüyor olmasını isterdim. Ya da ambulans olur, itfaiye olur herhangi bir şekilde ben onunla iletişime geçerken zorluk yaşamak istemezdim (Y9). İfadesini kullanmıştır.

Destek personellerinin alımı ile ilgili işlemlerin destek personellerince yapılmasını isteyen yöneticilerden (n=3) biri “Destek personelinin Tamamıyla okul müdürüne bağlı olması, alım işlerinden başlamak üzere, personel seçiminin sadece okul müdürü değil de okulda oluşturulacak kurul marifetince, bir komisyon marifetince bunun yapılması ve gerçekten bu konuda okula fayda sağlayacak, okulda iş yapacak insanların

işe alımını yapılmasının iyi olacağını düşünüyorum” (M7) ifadesini kullanmıştır. Başka bir yönetici ise “Az imkanlarımız sınırlı, mesela sene başında diyelim ki okulda hizmetli yok acil bir şeyde alım yapabilmeliyiz” (Y8) şeklinde bir öneride bulunmuştur.

“Organizasyon ve kurumsal yapıyla ilgili mevzuat” kategorisinde okul yöneticilerinin en dikkat çekici değerlendirmesi afet, acil durum ve krizler has oluşturulacak bütçenin oluşturulmasıdır (n=11). Bir okul yöneticisi bütçe için; “Bizden çok şey isteniyor. Bekleniyor yönetmenlik ile ama bize verilen yetkiler ve bütçeler çok sınırlı” (M4) ifadesini kullanmışken diğer bir yönetici de “Uzman başka birimler tarafından da koordine edilmesi, denetlenmesi, düzenlenmesi lazım, takip edilmesi lazım herhalde ama tabi o işin uzmanı olan. Çünkü biz uzman değiliz yani işte iş sağlığı ve güvenliği konusunda bir anlamımız yok, eğitimimiz yok artı bütçemiz de yok bu da önemli” (Y1) değerlendirmesinde bulunmuştur.

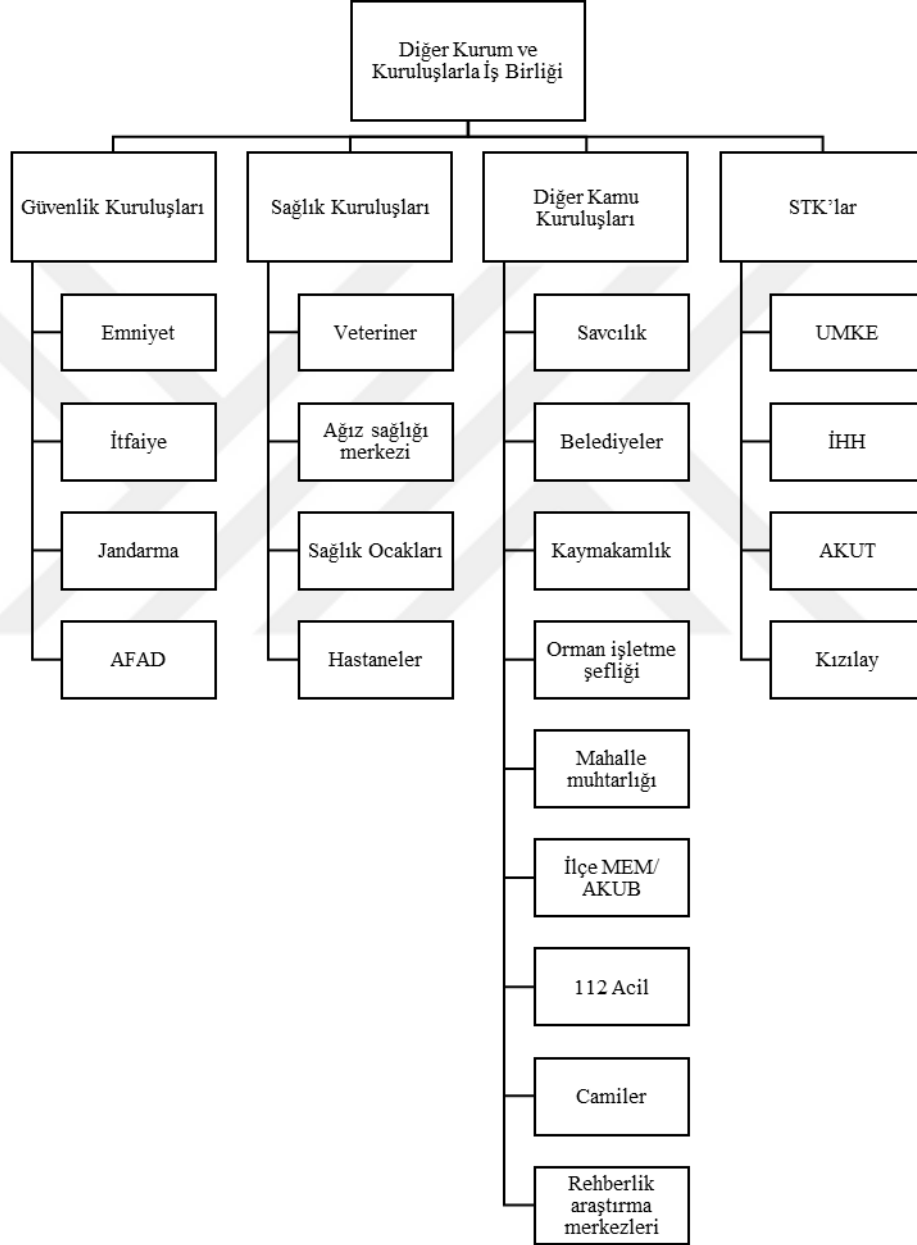
MEM’lerde krize müdahale ekiplerinin oluşturulması (n=7), okulların denetimini uzmanların yapması (n=9), okulların bakımı için teknik ekip oluşturulması (n=6), meslek liselerinden destek alınması (n=2), eğitimlerin arttırılması (n=4), müfredata tehlikelere yönelik derslerin eklenmesi (n=1), okulların inşaatında güvenlik sistemlerinin zorunlu olması (n=1), belediyelerin okul bahçesiyle alakalı sorumluluklarının olması (n=1) ve bürokratik engellerin kaldırılması (n=5) organizasyon ve kurumsal yapıyla alakalı diğer değerlendirmeler olarak kaydedilmiştir.

Okul yöneticilerinin görüşleri yukarıdaki sıraya uygun şekilde alıntılanmıştır; krize müdahale ekipleri için alınan cevaplar, “Benim kararım ilçelerde ciddi bir krize müdahale gibi bir ekip olmalı. Bu ilçe Milli Eğitime ait ya da Kaymakamlığa Resmî kurumların tamamını denetleyecek bir şey olmalı. Sadece denetleme değil icra işleri de yapmalı” (M2) ve “Millî eğitimde bir ekip olsun mesela. O ekip kriz anında, nerede kriz var mesela hemen oraya. Ara ara denetlimlere çıksın. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’nde görevli birkaç personel bunu sağlayabilir diye düşünüyorum” (M7) şeklinde olmuştur. Okullardaki iş güvenliği denetimleri için yöneticiler, “İş sağlığı ve güvenliği uzmanı yeterince yok veya yol gösterebilen, denetleyebilme konusunda insanlar yok. Kendimiz araştırarak veya bir şeylerden tecrübe ederek, kötü bir olay geldiyse başımıza. Kendimizde önlem almaya çalışıyorsunuz” (M6) ve “Aslında bizden ziyade başka bir birimin bu işleri tertibi düzenlemesi lazım. Uzman başka bilimlerden de koordine edilmesi, denetlenmesi, düzenlenmesi lazım” (Y1) cevapları kaydedilmiştir. “İlçelerde çok işlevli personel gerekir .3-4 kişi bir araya gelerek bir ekip oluşturur. O ekibin her türlü alet edevat, maddi her türlü şeyleri karşılanabilir. Ya da kendi ekipmanlarını kullanabilir”

(Y1). “Mesela şey olabilir. Ben İlçede mesela bir elektrik mühendisi, elektrikçi buldururum, su tesisatçısı buldurdum. Ara ara okulları kontrol edip bunları yapsınlar” (M3). Meslek liselerinden alınması gereken destek için bir okul yöneticisi, “Aslında meslek liseleri var bu iş için. Malzemeleri de var. Ek ders karşılığında yapılabilirler” (M3) ifadesini kullanmışken bir başka yönetici, “Bazı şeylerde tıkanıyoruz noktalar oluyor. Hem bahsedilen elektrik konusunda ya da bakımlar konusunda meslek liselerimiz var. Onlar bize destek olmalı” (M8) ifadesini kullanmıştır. Eğitimlerin artırılması ile ilgili, “Velilerle ilgili yasal düzenlemeler yapılırsa, seminerler gibi eğitim çalışmaları gibi bu sıkıntılar çok daha yerinde olur, aşılabılır. Bizler bunun eğitimini almadık, almalıyız” (M6) ve “Birincisi okullara zaman zaman eğitim verilmeli. Öğretmene, öğrencilere. Bu konuda ilk yardım eğitimi. Ondan sonra yangın eğitimi. Bunlar uzman kişiler tarafından zaman zaman senede bir kez ya da iki kez okullara gelip verilebilir” (Y7) cevapları kaydedilmiştir. Ders müfredatı için bir yönetici, “Afet bilinci, afet seçmeli değil zorunlu. Seçmeli olarak var ama kimse seçmiyor ki. Zorunlu ders olacak” (Y2) cevabını vermiştir. Güvenlik sistemleri ile ilgili cevap ise, “Örnek olarak okullarda mimarisinde. Fizik yapısında bizlerden istenen birçok şeyin inşa aşamasında yapılması gerekirken sonradan bizden eklenmesi isteniyor. Evet. Bu da beraberle mali uyumsuzluk getiriyor” (M5) şeklindedir. Belediye ve okul bahçeleri görevleri için, “Belediyenin okullarla ilgili bahçelerle ilgili sorumluluğu olmalı” (Y6) ifadesi kullanılmışken; okul güvenlik sistemleri için bir okul yöneticisi “Fizik yapısında bizlerin istenen birçok şeyin inşa aşamasında yapılması gerekirken sonradan bizden eklenmesi isteniyor. Resmi anlamda engel olan birçok şey var” (M6) ifadesini kullanmıştır. “Çocuğun hastaneye götürülmesi kısmında veliden izin almak, orada tüm sorumluluğun öğretmene bırakılması bunlar bürokratik engel oluşturuyor” (Y5) bürokratik engellerle alakalı kaydedilen bir cevap olmuştur.

4.4. Afet, Acil Durum ve Kriz Anlarında Okul Yöneticilerinin Diğer Kurum ve Kuruluşlar ile İş Birliklerine İlişkin Bulgular

Afet, Acil durum ve kriz anlarında okul yöneticilerinin diğer kurum ve kuruluşlar ile iş birliklerine ilişkin oluşturulan tema, kategori ve kodlar Şekil 4.4'te verilmiştir.

Şekil 4. 4 Afet, acil durum ve kriz anlarında okul yöneticilerinin diğer kurum ve kuruluşlara iş birliğine ilişkin oluşturulan tema, kategori ve kodlar

Katılımcılara “Okulda karşılaşılabileceğiniz doğal, beşerî ve teknolojik kaynaklı bir tehlike durumunda okul dışında farklı kurum ve kuruluşlardan alabileceğiniz destek ve yardımlar hakkında değerlendirmeleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Alınan cevaplara göre Tablo 4.4 oluşturulmuştur.

Tablo 4 4 Afet, acil durum ve kriz anlarında okul yöneticilerinin diğer kurum ve kuruluşlar ile iş birliklerine geçebileceğine ilişkin cevapları

TEMA	Kategori	Kod	N	Katılımcılar
Diğer Kurum ve Kuruluşlarla İş Birliği	Güvenlik Kuruluşları	Emniyet	10	M1-M3-M4-M6-M7-Y1-Y4-Y6-Y10-Y11
		İtfaiye	11	M1-M2-M3-M7-Y1-Y5-Y7-Y8-Y9-Y10-Y11
		Jandarma	6	M5-Y1-Y3-Y7-Y8-Y10
		AFAD	8	M2-M5-Y1-Y2-Y3-Y4-Y7-Y10
	Sağlık Kuruluşları	Veteriner	1	Y6
		Ağız sağlığı merkezi	1	Y6
		Sağlık Ocakları	4	M2-M5-Y5-Y7
		Hastaneler	9	M1-M2-M4-M5-M6-M7-M8-Y4-Y6
	Diğer Kamu Kuruluşları	Vakıflar	2	M2-M6
		Belediyeler	12	M2-M3-M4-M5-M6-M8-Y1-Y2-Y5-Y6-Y8-Y10
		Orman işletme şefliği	4	M5-M6-Y5-Y8
		Savcılık	1	M4-Y6
		Kaymakamlık	3	M5-M6- Y4
		T.C. Karayolları	1	M8
		112 acil	7	M4-M5-M7-Y4-Y6-Y7-Y9
		Mahalle muhtarlığı	4	M5-M8-Y5-Y6
		İlçe MEM/AKUB	3	M6-M7- Y2
		Rehberlik araştırma merkezleri	2	Y9-Y11
	Camiler	1	M8	
	STK'lar	UMKE	3	M5-M4-Y3
İHH		4	M4-Y1-Y3-Y4	
AKUT		4	M4- Y2-Y3-Y4	
Kızılay		1	Y10	
TOPLAM			103	

Tablo 4. 4 'de görüldüğü üzere “Diğer Kurum ve Kuruluşlarla İş birliği” temasının “Güvenlik Kuruluşları” kategorisinde okul yöneticilerinin çoğunluğu tarafından tehlike anlarında itfaiye (n=11) ile iş birliği kuracaklarını belirtmişlerdir. Bazı okul yöneticileri bu iş birliği için; “İtfaiyeden destek alabilir yangın anında” (M3). “Yangın olsa itfaiye müdürlüğünden” (M2). “İtfaiyeden destek alınabilir” (Y1) ifadelerini kullanmışlardır. Tehlike anlarına yönelik emniyet ile iletişim kumayı tercih eden yöneticiler (n=10) on kişi olarak görünmektedir. Okul yöneticileri emniyet cevabını şöyle ifade etmişlerdir; “Öncelikle emniyet. Mesela okula dışarıdan sivil vatandaş geldi. Silahlı ya da silahlı olduğunu düşünüyorsun” (Y1). “Emniyetten” (M1). “Polislerden” (M3).

Jandarma(n=6) ve AFAD(n=8) güvenlik kategorisinin diğer nispeten daha az tercih edilen iki cevap olarak kaydedilmiştir. Bir okul yöneticisi jandarma için; “Başta 182. Jandarma” (M5) ifadesini kullanırken diğer bir yönetici jandarmaya bağlı arama kurtarma işlerini yürüten “JAK” (Y3) cevabını vermişlerdir. AFAD ile iş birliği kurabileceğini (n=8) belirten yöneticilerden biri “Sivil toplum kuruluşları AFAD bize yakın olması mesela” (Y1). Cevabını verirken başka bir yönetici; “Deprem durumunda AFAD veya diğer sivil toplum örgütleri var” (Y4). İfadesini kullanmıştır.

Okul yöneticileri “Sağlık Kuruluşları” temasında çoğunlukla hastaneler (n=9) ile iş birliğini kuracaklarını söylemişlerdir. Bu tercihleriyle ilgili okul yöneticileri şu şekilde ifadeler kullanmışlardır; “tabi hastane var, 112 artık hepsiyle ilgileniyor” (Y6).” Sağlıkla alakalı bir şey olduğunu hastane ve acil 112'den alıyoruz” (M4). Okul yöneticileri veterineri (n=1), ağız sağlığı merkezini (n=1), sağlık ocaklarını (n=4). Veteriner tercihi için kaydedilen cevap; “Kriz oluşmadan ne bileyim veterinerlerle iletişime geçiyoruz” (Y6). Ağız sağlığı merkezi için aynı katılımcı “Ağız sağlığı merkezi çocukların dişleri için geliyor özellikle ilkokul öğrencilerine” (Y6). Sağlık ocakları için ise şöyle ifadeler kullanılmıştır; “Sağlık ocağına yakın buraya öyle bir avantajımız var” (Y7). “Okulumuzun sağlık ocağına yakın olmasından dolayı sağlık kurumundan yardım alıyoruz böyle durumlarda yaralanmalarda” (Y5).

“Diğer kamu kuruluşları” kategorisinde bulunan belediyeler seçeneğini hakkında okul yöneticilerin çoğunluğu müşterek fikir bildirmişlerdir. Bir okul müdürü belediyeyle kurduğu iş birliğini şöyle aktarmaktadır; “İlk başta belediyeden alabiliyoruz. Sebebi de belediyenin çalışanların biraz daha tanıdık olması bize bir avantaj getiriyor” (M8). Başka bir okul yöneticisi “belediyeden çok yardım alıyoruz” (M3), bir diğeri “Valla ilk belediyeler geliyor” (Y2) ifadelerini kullanmışlardır.

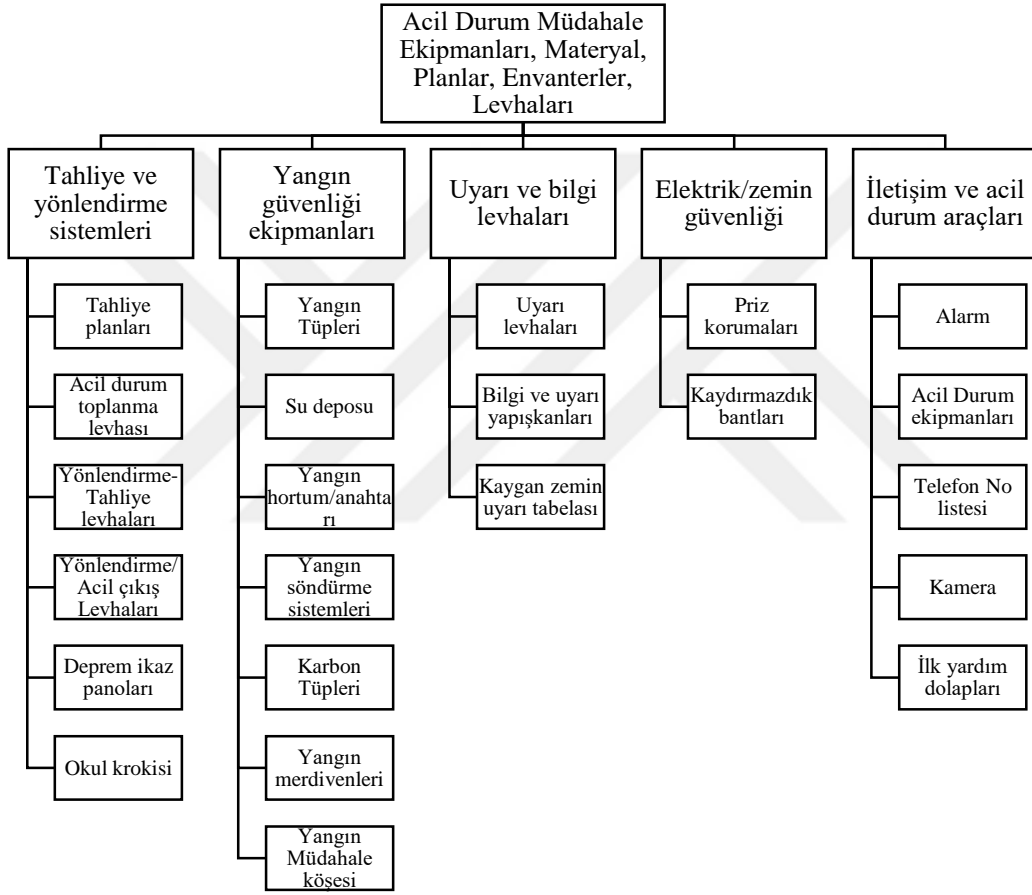
Okul yöneticilerinin diğer cevapları ise Tablo 4.4.'deki sıraya göre vakıflar (n=2), orman işletme şefliği (n=4), savcılık (n=2), kaymakamlık (n=3), T.C. Karayolları (n=1), 112 acil (n=7), mahalle muhtarlığı (n=4), ilçe MEM/AKUB (n=3), Rehberlik araştırma merkezleri (n=2), camiler (n=1) şeklinde olmuştur.

Vakıflar için okul yöneticilerinden, “bazı dezavantajlı öğrenciler için vakıflar” (M6) ve “vakıflar” (M3) cevapları kaydedilmiştir. Bahçelerdeki ağaçlar için orman işletme şefliğinden yardım isteyen bazı okul yöneticilerinin değerlendirmeleri “Orman işletme” (M5). “Dalların kesilmesi konusunda belediyeden alıyoruz. İşte Orman Genel Müdürlüğü onlarla yakın ilişki içerisindeyiz” (Y5). Savcılık için bir okul yöneticisi şu cevabı vermiştir; ““Kriz yaşadığımız an savcılığa falan bildirmeliymişiz” (Y6). Kaymakamlar ile okul arasında iş birliği ise bir M5 ve M6 yöneticiler “kaymakamlık” ifadesi ile kayda alınmıştır. T.C. karayolları cevabını seçen okul yöneticisi “Sonra karayolları alıyoruz ama karayollarına birazcık belediyeye nazaran daha da zor ulaşmamız” (M) ifadesini kullanmıştır. 112 acil çağrı merkezi diğer kamu kuruluşları kategorinin en fazla verilen ikinci cevabıdır ve okul yöneticileri 112 için “112 artık hepsiyle ilgileniyor” (Y6), “Burada mesela öğrencilerinizden herhangi birisi rahatsızlık yaşıysa 112'yi aradığımız zaman 3-10 dakika içerisinde ambulans geliyor” (Y4) şeklinde ifadeler kullanmışlardır. Mahalle muhtarlığı için okul müdürleri; “Muhtarlık okulumuz yakın” (Y6) ve “okul çevresinde köy muhtarlığı” (M5) cevaplarını vermişlerdir. Üç okum yöneticisi İlçe MEM ve ona bağlı AKUB ile iş birliği kuracağını söyleyerek “ama bizim her şeyden önce bağlı olduğumuz Milli Eğitim Müdürlükleri vardır” (M6), MEB/ AKUB belki haberiniz vardır” (Y2). İfadelerini kullanmışlardır. RAM’lar için “Teknolojik olarak, teknolojik afetler üzerine konuşacak olursak öncelikle bir uzman, RAM’dan uzman bir kişiden yardım almak isterdim” (Y9), “İtfaiye. Sağlık kuruluşları. Emniyet ve jandarma. Bunun dışında psikolojik destek için RAM” (Y11). Katılımcı kaydı bulunmaktadır. Okul yöneticilerinden M8; “sağ olsun cami imamına hemencik, iyi duyarlı insanlardır” (M8) bu cümleyle camiden alacağı desteği belirtmiştir.

STK’larla yapılacak iş birliklerinde UMKE (n=3), İHH (n=4), AKUT (n=4) ve Kızılay (n=10) mevcut cevaplardandır. Bu STK’lar ile alakalı okul yöneticilerinin görüşleri sırayla şöyledir; “Doğal afetler de zaten belediye ve birkaç tane STK var UMKE mesela” (M4). “UMKE, AFAD, kaymakamlık, Büyükşehir bazı hizmetlerde büyükşehir belediye, orman işletme, okul çevresinde köy muhtarlığı ve sağlık ocağı” (M5). “UMKE var. İHH gönüllüsü arkadaşlarımız var” (Y3). “İHH mesela” (Y1). “AKUT olabilir” (Y2). “AKUT gibi, ondan sonra İHH gibi” (Y4).” Kızılay da yazabilirsiniz” (Y10).

4.5. Afet, Acil Durum ve Krizler ile İlgili Okulda Kullanılan Müdahale Ekipmanları, Envanterler, Materyaller ve Levhalar ile İlgili Bulgular

Afet, Acil durum ve kriz anlarına müdahale ve hazırlıklarda okulda kullanılan müdahale ekipmanları, envanterler, materyaller ve levhalar ile ilgili oluşturulan tema, kategori ve kodlar Şekil 4.5’te verilmiştir.

Şekil 4. 5 Afet, acil durum ve kriz anlarına müdahale ve hazırlıklarda okulda kullanılan müdahale ekipmanları, envanterler, materyaller ve levhalar ve ilgili oluşturulan tema, kategori ve kodlar

Okul yöneticilerine “Okullarda tehlike esnasında yönlendirme levhaları, tahliye planları, yönergeler ve çeşitli acil durum ekipmanlarının önemi hakkındaki değerlendirmeleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Alınan cevaplara göre *Tablo 4. 5* Oluşturulmuştur.

Tablo 4 5 Afet, acil durum ve krizler ile ilgili okulda kullanılan müdahale ekipmanları, envanterler, materyaller ve levhalar ile ilgili okul yöneticilerinin cevapları

TEMA	Kategori	Kod	N	Katılımcılar
Acil Durum Müdahale Ekipmanları, Materyal, Planlar, Envanterler, Levhaları	Tahliye ve yönlendirme sistemleri	Tahliye planları	5	M1-M2-Y1-Y3-Y6
		Acil durum toplanma levhası	6	M1-M4- M7-Y6-Y7-Y10
		Yönlendirme-tahliye levhaları	5	Y2-Y5-Y8-Y9-Y10
		Yönlendirme/Acil çıkış levhaları	6	M3-M4-Y1-Y2-Y6-Y10
		Deprem ikaz panoları	1	Y3
		Okul krokisi	1	Y2
	Yangın güvenliği ekipmanları	Yangın tüpleri	10	M1-M2-M3-M7-Y2-Y3-Y4-Y6-Y8-Y10
		Su deposu	1	M3
		Yangın hortum/anahtarı	6	M3-M6-M7-Y3-Y8-Y10
		Yangın söndürme sistemleri	2	M1-M5
		Karbon tüpleri	1	M4
		Yangın merdivenleri	1	M3
		Yangın müdahale ekipmanları köşesi	2	M6-M8
	Uyarı ve bilgi levhaları	Uyarı levhaları	7	Y1-Y2-Y4-Y6-Y8-Y9-Y11
		Bilgi ve uyarı yapışkanları	1	M8
		Kaygan zemin uyarı tabelası	1	M8
	Priz ve zemin Güvenliği	Priz korumaları	1	Y2
		Kaydırmaz bantları	3	M1-M3-M4
	İletişim ve acil durum araçları	Alarm	2	M3-Y6
		Acil durum ekipmanları	1	M3
Telefon No listesi		1	Y8	
Kamera		2	M4-M6	
İlk yardım dolapları		3	M3-Y10-Y11	
TOPLAM			69	

Tablo 4 5’de görüldüğü üzere “Acil Durum Müdahale Ekipmanları, Materyal, Planlar, Envanterler, Levhaları” temasının “Tahliye ve yönlendirme sistemleri” kategorisinde okul yöneticilerinin çoğunluğu acil durum toplanma levhası (n=6) ve yönlendirme/acil çıkış levhaları (n=6) okullarında hazır bulundurduklarını belirtmişlerdir. Yöneticiler acil durum toplanma levhası için; “önce yan kapıdan çıkacağını söylüyorduk levhalara bakarak yapıyorlar her katta var, basket potasının orda acil toplanma alanı levhamız var” (M4), “Okulumuzda acil durum toplanma levhası bulunmakta ben asmıştım” (Y7) ve yönlendirme/acil çıkış levhaları için ise; “Çıkış -exit- o zorunlu zaten yönlendirme tabelaları” (Y2), “Biz levhaları yerleştirdik, acil çıkış levhaları” (M8). İfadelerini kullanmışlardır.

Tahliye planları (n=5), yönlendirme-tahliye levhaları (n=5), deprem ikaz panoları (n=1) ve okul krokisi (n=1) ifadelerine yönelik sırasıyla tahliye planları için; “tahliye planlarımız okulun uygun yerlerine asılı” (M1) ve “tahliye planlarımız var” (Y3), tahliye planlarımız okulun uygun yerlerine asılı” (M1), yönlendirme tahliye/levhaları için; “Mesela yönlendirme levhaları çok önemli koridorlarda bulunmakta” (M3) ve “Bilgilendirme maksadıyla yapışkanlar var koridorlarda” (M8), deprem ikaz panoları için; deprem ikaz panolarımız uyarı panolarımız var” (Y3) ve okul krokisi için, okul krokilerini her yere astık” (Y2) katılımcı cevapları kayda alınmıştır.

“Yangın güvenliği ekipmanları” kategorisinde temaya ait en çok verilen cevap yangın tüpleri olmuştur. Bir okul yöneticisi yangın tüpleri için, “Yangın söndürme tüplerimiz var” (Y3) ifadesini kullanırken başka bir yönetici “Yangın tüpleri normalde var ama 25 metreye bir gelecek şekilde ayarlanması lazım” (Y7). İfadelerini kullanmıştır. Yangın hortumları ve hortumla alakalı anahtarların (n=6) okullarında mevcut olduğunu altı yönetici belirterek bu tercihleriyle ilgili iki yönetici “Hortumlarımız çalışır vaziyette yeni okul olduğumuz için” (Y3), “Yangın söndürme hortumu mekanizması var ama su problemi olduğu için onu hiç kullanmadık” (Y8) şeklinde değerlendirmelerde bulunmuştur.

Yangın ekipmanları kategorisinin diğer kayda değer cevapları ise; su deposu (n=1), yangın söndürme sistemleri (n=2), karbon tüpleri (n=1), yangın merdivenleri (n=1) ve yangın müdahale ekipmanları köşesi (n=2) şeklinde kaydedilmiştir. Bu cevaplara uygun şekilde ve sırasıyla öğretmen görüşleri su deposu için; “Yangın hortum vana anahtarımız mevcut itfaiyeden almıştım, yangın alarm sistemimiz çalışır durumda, su

deposuna bağlı” (M3), yangın söndürme sistemleri için; “Yangın söndürme sistemimiz var” (M5), karbon tüpleri için yangın tüpleri karbon olanlar elektrikli saatlerin altında” (M4), yangın merdivenleri için; yangın merdivenlerimiz var” (M3), yangın müdahale ekipmanları köşesi için “yangına müdahale köşemizde kovadır, kürektir mevcut” (M6) ve Yangın söndürme panolarımızda gerekli yazıları yazdık, ekipmanlarımız tam” (M8) şeklinde kaydedilmiştir.

“Uyarı ve bilgi levhaları” kategorisinde bulunan uyarı levhaları temanın ikinci çoğunlukta tercih edilen materyali olduğu görölmektedir. Uyarı levhaları için ise; “uyarı panolarımız var” (Y3), “Uyarı levhaları, acil çıkış levhaları var” (Y8) ve “Uyarı levhalarımız var. Uyarı levhalarımız mutlaka var” (Y6). Cevapları alınmıştır.

Aynı kategoride bilgi ve uyarı yapışkanları (n=1) ve bilgi ve uyarı yapışkanları için (n=1) aynı yönetici “Bilgilendirme maksadıyla yapışkanlar var koridorlarda ayrıca Kaygan zemin uyarılarım” (M8). İfadesini kullanmıştır.

“Priz ve zemin güvenliği kategorisinde” okul yöneticileri priz korumaları (n=1) için; “Çocuklar sınıflarda kurcalamasınlar diye korumalı prizler koyuyoruz” (Y2), kaydırmaz bantları (n=3) hakkında; “Kaydırmaz bantları eskidi ama var” (M3), “Kaydırmaz bantları belki birçok okulda görmediğiniz, sadece merdiven aralarında değil koridorlara da koyduk” (M4). İfadeleri kullanılmıştır.

“İletişim ve acil durum araçları” kategorisinde alarm (n=2), acil durum ekipmanları (n=1), telefon no listesi (n=1), kamera (n=1), ilkyardım dolapları (n=3) ifadeleri yer almaktadır. Bu ifadeleri yönelik yöneticiler sırasıyla alarm için; “Yangın alarm butonu var ama çalışmadığını düşünüyorum, tamir ettirmem gerekecek” (Y6), acil durum ekipmanları için; “acil durum ekipmanlarımız ve yangın tüplerimiz var” (M3), telefon no listesi için; “afet ve acil durumda aranması gereken no’ları gösteren levhalar var” (Y8), kameralar için; “kameralarımız var 16 tane” (M4) ve “güvenlik kameralarımız çalışıyor” (M6), ilk yardım dolapları için; “Basit yaralanmalarda ecza dolabımız var, basit bir şey ama yaralanmalarda buz bulunduruyoruz” (Y11) ve “ilk yardım dolapları yerli yerinde”(M3) cevaplarını vermişlerdir.

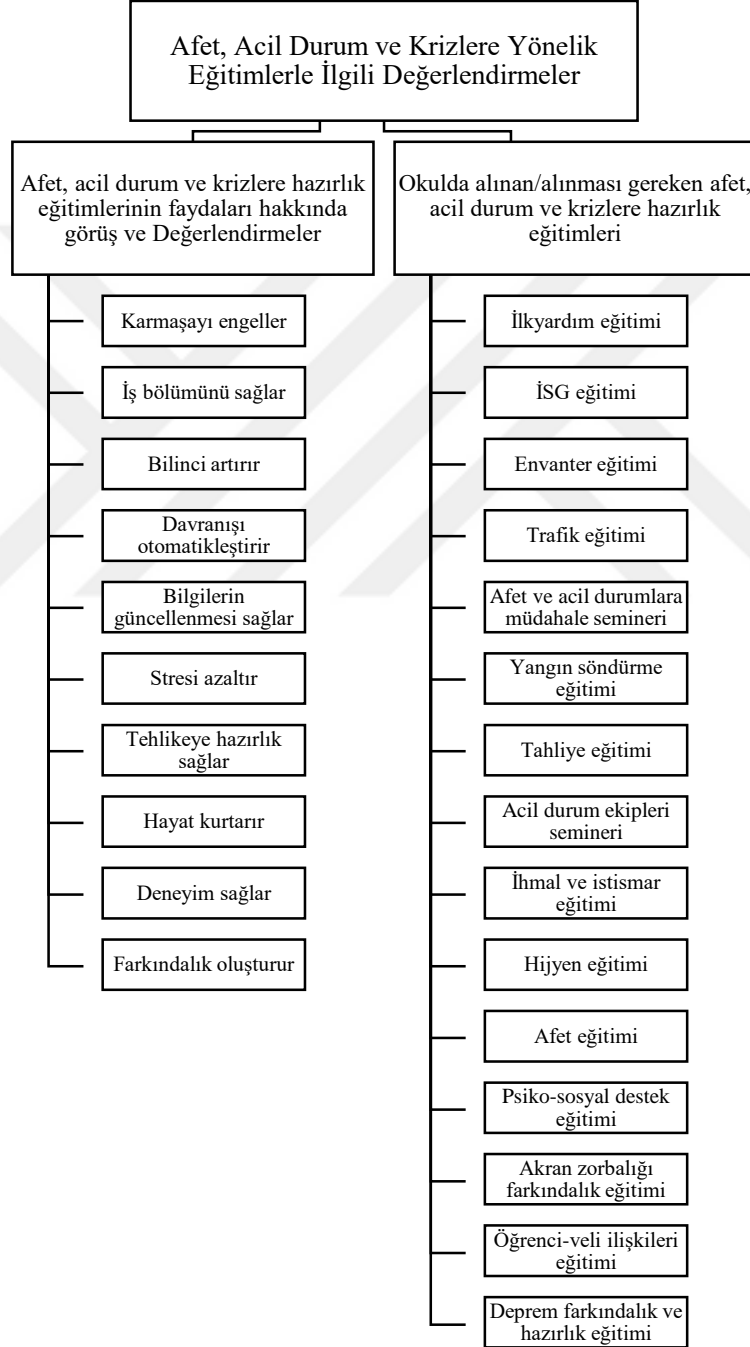
Görüşme yapılan okullarda ayrıca gözlemler gerçekleştirilmiştir. Müdahale ekipman, envanter ve materyallerden bulundurulması zaruri olan yangın tüpleri, yangın hortumları, acil durum toplanma levhaları, güvenlik kameraları ve ilkyardım dolapları için gözlemler gerçekleştirilerek kaydedilmiştir. Gözlem sonuçlarına göre okul yöneticilerinden bazıları

belirtmese de tüm okulların uygun yerlerinde yangın tüpleri ve yangın hortumlarının bulunduğu görülmüştür (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9). Acil durum toplanma levhası bir okulda kırık (G5), bir okulda yere boya ile çizilmiş (G6) olmak üzere 7 okulda levha ile belirtildiği gözlemlenmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G8, G9). Okullarda çoğunlukla ilkyardım dolapları bulunmaktadır (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G8). Aynı şekilde gözlem yapılan tüm okullarda güvenlik kameralarının olduğu gözlemlenmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9).

4.6. Afet, Acil Durum ve Krizlere Müdahale Çalışmaları Kapsamında Okulda Planlanan Eğitimlere Yönelik Okul Yöneticilerinden Alınan Cevaplara İlişkin Bulgular

Afet, acil durum ve krizlere müdahale amacıyla okulda planlanan eğitimlere yönelik okul yöneticilerinden alınan cevaplara ilişkin oluşturulan tema, kategori ve kodlar Şekil 4.6'da verilmiştir.

Şekil 4. 6 Afet, acil durum ve krizlere müdahale amacıyla okulda planlanan eğitimlere yönelik oluşturulan tema, kategori ve kodlar

Okul yöneticilerine “Okullarda çalışan öğretmenlere, öğrencilere, hizmet personellerine ve velilere yönelik tehlike anlarına uygun eğitim düzenlenmesini faydalı bulur musunuz, gerekçesiyle açıklar mısınız?” sorusu sorulmuştur. Alınan cevaplara göre Tablo 4. 6 oluşturulmuştur.

Tablo 4 6 Afet, acil durum ve krizlere müdahale amacıyla okulda planlanan eğitimlere yönelik okul yöneticilerinden alınan cevaplar

TEMA	Kategori	Kod	N	Katılımcılar
Afet, Acil Durum ve Krizlere Yönelik Eğitimlerde İlgili Görüşler	Afet, acil durum ve krizlere hazırlık eğitimlerinin faydaları hakkında görüş ve Değerlendirmeler	Karmaşayı engeller	3	M1-M4- Y10
		İş bölümünü sağlar	1	M1
		Bilinci artırır	5	M1-M2-M4-Y1-Y10
		Davranışı otomatikleştirir	1	Y9
		Bilgilerin güncellenmesi sağlar	2	M8- Y5
		Stresi azaltır	1	M4
		Tehlikeye hazırlık sağlar	1	Y5
		Hayat kurtarır	6	M1-M2-M5-Y1-Y2-Y10
		Deneyim sağlar	3	M5-Y1-Y6
		Farkındalık oluşturur	3	M2-Y3-Y5
	Okulda alınan/alınması gereken afet, acil durum ve krizlere hazırlık eğitimleri	İlkyardım eğitimi	16	M1-M2-M3-M4-M5-M6-M8-Y1-Y2-Y3-Y4-Y5-Y6-Y7-Y8-Y11
		İSG eğitimi	9	M1-M6-M7-M8-Y1-Y3-Y4-Y6-Y10
		Envanter eğitimi	7	M1-M3-M5-M7-Y5-Y7-Y11
		Trafik eğitimi	1	M2
		Afet ve acil durumlara müdahale semineri	1	Y4
		Yangın söndürme eğitimi	8	M2-M4-Y1-Y4-Y5-Y6-Y7-Y8
		Tahliye eğitimi	1	M2
		Hijyen eğitimi	3	M2-Y7-Y8
		Acil durum ekipleri semineri	2	Y4-Y11
		İhmal ve istismar eğitimi	1	Y3
Afet Eğitimi	4	M3-M7- Y1-Y3		
Psiko-sosyal destek eğitimi	5	M3-Y5-Y9-Y10-Y11		
Akran zorbalığı farkındalığı eğitimi	1	Y6		
Öğrenci-veli ilişkileri eğitimi	1	Y6		
Deprem farkındalık ve hazırlık eğitimi	2	M1-M5		
Kurtarma eğitimi	1	M5		
	TOPLAM		54	

Tablo 4. 6. ‘de görüldüğü üzere “afet, acil durum ve krizlere yönelik eğitimlerle ilgili değerlendirmeler” temasının “afet, acil durum ve krizlere hazırlık eğitimlerinin faydaları hakkında görüş ve değerlendirmeler” kategorisinde okul yöneticilerinin çoğunluğu eğitimlerin hayat kurtardığını (n=6) düşünmektedir. Bir okul yöneticisi eğitimlerin yukarıdaki faydasıyla alakalı; “Öncelikle can güvenliği ardından mal güvenliği sağlar” (M5) ifadesini, başka bir yönetici ise; telaş yapmayacağı için hayat kurtarır” (Y10) değerlendirmelerinde bulunmuşlardır. Bu kategoride dikkat çeken ikinci ifade ise eğitimlerin bilinci artırmasıdır. Bir okul yöneticisi eğitimlerin bilici artırması ile ilgili; “Çünkü yani bilinçli olduğumuz zaman doğru müdahale yapıyoruz. Kalp masajı gerektiren bir insana bilinçsiz şekilde kalp masajı yaptığın zaman ölümle sonuçlanıyor” (Y1), başkası ise; “insanların daha da bilinçli hamleler yapmasını sağlar” (M4) cevaplarını vermişlerdir.

“Afet, acil durum ve krizlere hazırlık eğitimlerinin faydaları hakkında görüş ve değerlendirmeler” kategorisinin diğer ifadeleri; karmaşayı engeller (n=3), iş bölümünü sağlar (n=1), davranışı otomatikleştirir (n=1), Bilgilerin güncellenmesini sağlar (n=2), stresi azaltır (n=1), tehlikeye hazırlık sağlar (n=1), deneyim sağlar (n=3), farkındalık oluşturur (n=3) şeklindedir. Bu ifadelere ilişkin katılımcı görüşleri yukarıdaki sıra ile şöyledir; “Olası bir afet, sıkıntı anında kimin ne iş yapacağını biliyor olması gerekir” (M1). Dediğimiz gibi kim ne yapacağını bildiği için kargaşayı engeller, (Y10). “Olası bir afet, sıkıntı anında kimin ne iş yapacağını biliyor olması gerekir. Bu da iş bölümü demektir” (M1). “Tehlike anında beyin resetlenip sıfırlandığında otomatik olarak daha önceden yapmış olduğu bir şeyi yapması gerekiyor. Aslında biliyorum demek yeterli olmuyor. Refleksif olarak beyin bu hareketi özümsemiş benimsemiş ve yapıyor olması gerekiyor” (Y9). “Eğitimler kesinlikle faydalı olur çünkü bilgilerin güncellenmesi iyi bişey” (M8). “İlk yardım konusunda özellikle yani her bir beş yıla bir belki bir eğitim alıyoruz ama unutuyoruz. Ya da hiç uygulama fırsatı olmuyor. Uygulamadığımız şeyleri unutuyoruz. Bunların yenilenmesi, ara ara tekrarlanması, yenilenmesi, öğretmenlerin kendilerini bu durumlara hazır hissetmesi konusunda bence çok faydalı” (Y5). “Eğitim kargaşayı önler, insanların daha da bilinçli hamleler yapmasını sağlar, stresi azaltır” (M4). “Acil durum ve kriz anlarında özellikle sınırlı, asabi kişiler varsa yani ortalıkta bir arbede varsa onu yatıştırıcı düzeyde psikolojik anlamda nasıl müdahale edileceğine dair, o insanları nasıl yatıştıracağız, nasıl müdahale edeceğiz? bununla ilgili de bazen yetersiz kalıyoruz. Doğru kelimeler, doğru cümleler neler olmalı. İlk söylenen, ağızdan çıkan sözcüklerle ilk kime müdahale edilmeli? Bununla ilgili de bir eğitim olmasa iyi olur”

(Y5). “Aldığımız eğitimlerle yetkinlik kazanıyoruz” (Y1). “Tecrübe sağlar” (M5). “Eğitim bilinçli hareket etmeyi sağlar, farkındalık oluşturur” (M2).

“Okulda alınan/alınması gereken afet, acil durum ve krizlere hazırlık eğitimleri” kategorisinin ilk yardım eğitimleri(n=16) ifadesi, temanın okul yöneticileri tarafından en çok verilen cevabı olmuştur. On altı yönetici ilk yardım eğitimlerini faydalı bulduğunu ve okulda personellerinin alması gerektiğini belirtirken bu yöneticilerden ikisi şu ifadeleri kullanmıştır; “Benim ilkyardım eğitimim var” (M3), “Ben hep öğrencilere şunu söyleyeyim. Bir şey bir kere olur; yani bir insanın hayatı 30 saniyede değişir. 30 saniyede ölebilirsin, kalabilirsin. Eğitim kalabilmemizi sağlar. Personeller kesinlikle ilkyardım, ama ilkyarımdan kastım biraz daha kapsamlı ilk yardım” (Y2). “Ben ilk yardım eğitim aldım” (M2).

Kategorinin diğer eğitimleri; İSG eğitimi(n=9), envanter eğitimi (n=7), trafik eğitimi(n=1), afet ve acil durumlara müdahale semineri (n=1), yangın söndürme semineri (n=8), tahliye eğitimi (n=1), hijyen eğitimi (n=3), acil durum ekipleri semineri (n=2), ihmal ve istismar eğitimi (n=1), afet eğitimi (n=4), psiko-sosyal destek eğitimi (n=5), akran zorbalığı ve farkındalığı eğitimi (n=1), öğrenci veli ilişkileri eğitimi (n=1), deprem farkındalık ve hazırlığı eğitimi (n=2) ve kurtarma eğitimi (n=1) şeklinde düzenlenmiştir.

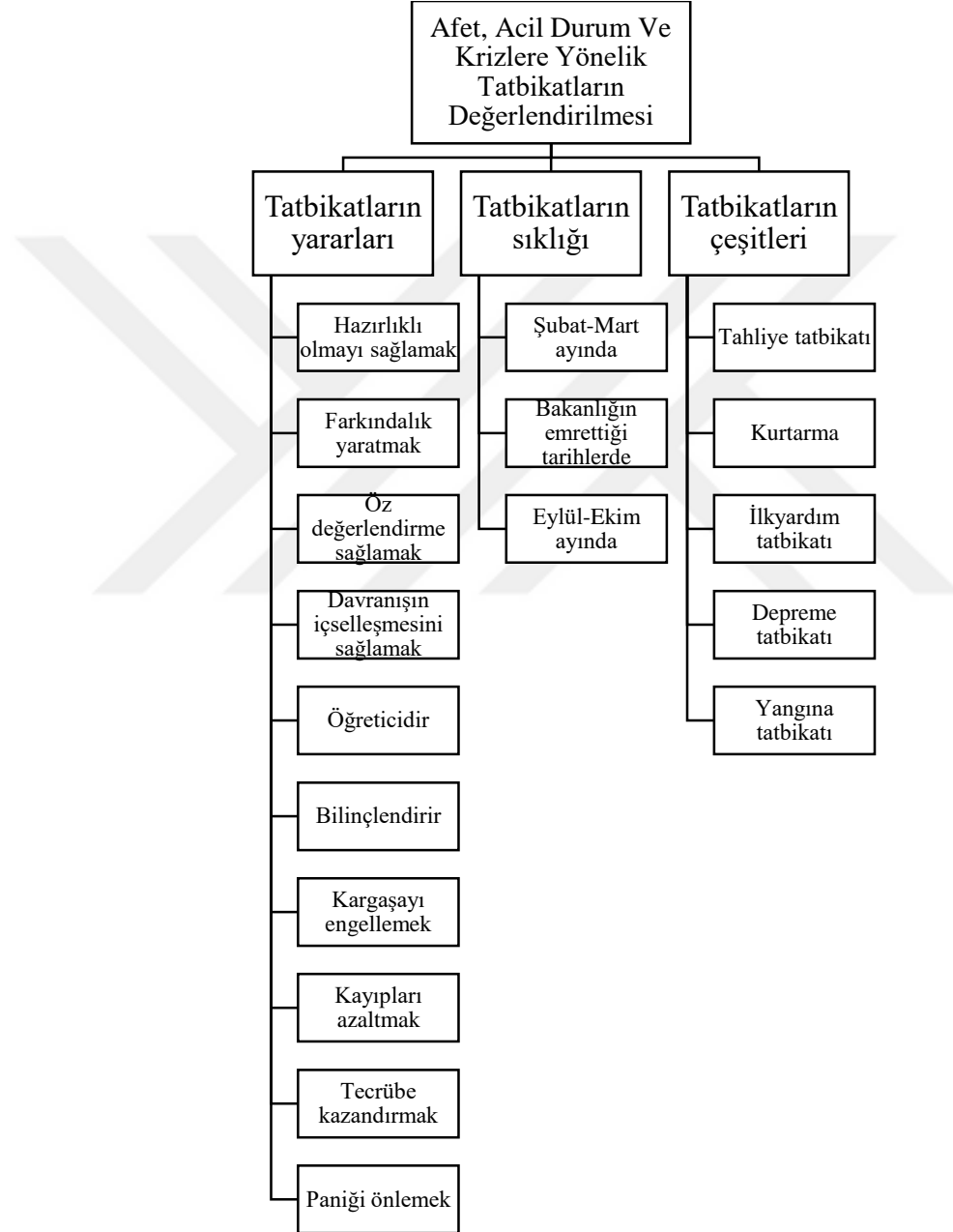
Kategoriye ait eğitimler için okul yöneticileri sırasıyla İSG eğitimi için; “Benim iş sağlığı güvenliği eğitimim var, ilkyardım eğitimim var” (M6). “İSG semineri aldım, okulda İSG ile ilgili iş ve işlemler hakkındaydı” (Y4), envanter eğitimi için; “Acil durum ekipmanları, kullanımları semineri aldım geçen” (Y11). “Yangın söndürme tüplerini kullanma eğitimi alınmalı” (M1), trafik eğitimi için; “trafik eğitimi” (M2), afet acil durumlara müdahale semineri için; “Acil durum ekipleri seminerleri aldım, afet ve acil durumlara müdahale semineri aldım” (Y4). Yangın söndürme eğitimi ve için; “Yangın ve deprem tatbikatıyla beraber eğitimler de yapılır” (M5), Yangın söndürme eğitimi ve tahliye eğitimi için; “yangın eğitimi bu eğitimleri öğrencilerimize aldırдық. Yangın eğitimi ve tahliye eğitimi öğretmenlerimiz için faydalıdır” (M2), hijyen eğitimi için; “Aşçıya da hijyen eğitimi” (M2). Acil durum ekipleri semineri için; “Acil durum ekipleri seminerleri aldım” (Y4). “Çok öğrencinin birlikte yaşadığı yerde temizlik ve hijyen eğitimi çok önemli” (Y8). İhmal ve istismar semineri için; “İhmal ve istismar eğitim aldım, Okul tabanlı afet eğitimi aldım, afet eğitim aldım, ilkyardım eğitimi aldım” (Y3). Afet eğitimi semineri için; “Afet eğitimi, yılda bir defa bütün öğrencilere Afet bilinciyle ilgili tehlikeler hakkında bilgiler veriliyor” (M3). Psiko-sosyal destek eğitimi için; “Bu konuya hiç değinilmiyor bence ama psiko-sosyal destek eğitimi çok önemli; afetler yaşadık

ülkümüzde o anda ah vah tüh bu kadar kalıyor” (Y9). “Psikolojik destek eğitimi de alınması gerekiyor, ekipman eğitimi bu kadar (M3).” Akran zorbalığı farkındalığı eğitimi için; “sık sık akran zorbalığı eğitimi rehber öğretmenimiz veriyor” (Y6), öğrenci-veli ilişkileri eğitimi için; “veli-öğrenci ilişkileri eğitimini yine rehber öğretmenimiz veriyor” (Y6). Deprem farkındalık ve hazırlık eğitimi için; “Örnek veriyorum işte deprem anında yaşanan ölümlerin büyük bir bölümü camdan atlayan bireylerle uğraşılıyor. Böyle bir ülkedeyiz ki eğitimin ne kadar önemli olduğuna güzel bir örnek diye düşünüyorum. Yangına karşı, depreme karşı ve bina tahliyesi eğitimleri düzenliyoruz” (M1). Yönetici M5 deprem farkındalık eğitimi ve kurtarma eğitimleri için; “Öncelikle can güvenliği ardından mal güvenliği sağlar. Tecrübe sağlar. Yangın ve deprem tatbikatıyla beraber eğitimler de yapılır. Ben ilk yardım ve kurtarma eğitimlerini aldım” (M5).

4.7. Afet, Acil Durum ve Krizlere Müdahale Amacıyla Okulda Planlanan Tatbikatlara Yönelik Okul Yöneticilerinden Alınan Cevaplara İlişkin Bulgular

Afet, acil durum ve krizlere müdahale çalışmaları kapsamında okulda planlanan tatbikatlara yönelik okul yöneticilerinden alınan cevaplara ilişkin oluşturulan tema, kategori ve kodlar Şekil 4.7 verilmiştir.

Şekil 4. 7 Afet, acil durum ve krizlere müdahale amacıyla okulda planlanan eğitimlere yönelik oluşturulan tema, kategori ve kodlar

Okul yöneticilerine “Okulunuzda afet, acil durum ve kriz anlarına hazırlık ve müdahale çalışmaları kapsamında tatbikat yapmayı faydalı bulur musunuz? Gerekçesiyle açıklar mısınız?” sorusu sorulmuştur. Alınan cevaplara Tablo 4. 7 oluşturulmuştur.

Tablo 4 7 Afet, acil durum ve krizlere müdahale amacıyla okulda planlanan tatbikatlara yönelik okul yöneticilerinden alınan cevaplar

TEMA	Kategori	Kod	N	Katılımcılar	
Afet, acil durum ve krizlere yönelik tatbikatların değerlendirilmesi	Tatbikatların yararları	Hazırlıklı olmayı sağlama	3	M1-M5- Y3	
		Farkındalık yaratmak	3	M2-M4- Y5	
		Öğreticilik	3	M4-M6-Y7	
		Öz değerlendirme sağlamak	1	Y1	
		Davranışın içselleşmesini sağlamak	3	Y4-Y9-Y11	
		Bilinçlendirmek	3	M4-Y8-Y11	
		Kargaşayı engeller	3	M4-Y10-Y11	
		Kayıpları azaltmak	3	M5-Y6-Y10	
		Tecrübe kazandırmak	2	M5-Y2	
		Panîği önlemek	3	M6-M7-Y8	
	Tatbikatların sıklığı	Şubat-Mart ayında	12	M1-M3-M4-M5-M6-M7-M8-Y1-Y2-Y6-Y9-Y10	
		Bakanlığın emrettiği tarihlerde	2	M7-Y9	
		Eylül-Ekim ayında	6	M4-M5-M8-Y6-Y9-Y11	
	Tatbikatların çeşitleri	Tahliye tatbikatı	5	M4-M6-M8-Y10-Y11	
		Kurtarma tatbikatı	1	M4	
		İlkyardım tatbikatı	1	M4	
		Depreme tatbikatı	14	M3-M5-M6-M8-Y1-Y2-Y3-Y4-Y5-Y6-Y7-Y8-Y10-Y11	
		Yangına tatbikat	15	M1-M2-M5-M6-M8-Y1-Y2-Y3-Y4-Y5-Y6-Y7-Y8-Y10-Y11	
	TOPLAM			83	

Tablo 4. 7’de görüldüğü üzere “afet, acil durum ve krizlere yönelik tatbikatların değerlendirilmesi” temasının “tatbikatların yararları” kategorisinde okul yöneticileri tatbikatların faydalarını; hazırlıklı olmayı sağlamak (n=3), farkındalık yaratmak (n=3), öğreticilik (n=3), öz değerlendirme sağlamak (n=3), davranışın içselleşmesini sağlamak (n=3), bilinçlendirmek (n=3), kargaşayı engellemek (n=3), kayıpları azaltmak (n=3), tecrübe kazandırmak (n3), paniği önlemek (n=3) şeklinde tanımlamışlardır. Ayrıca okul müdürleri yukarıdaki sıra ile tatbikatların faydalarından hazırlıklı olmayı sağlamak için; “Hazır olmak öğrencinin, öğretmenin krize hazır olması, bilgilerin taze kalması” (Y3)”ve “olay olmadan önce ne yapılacağını fark ettirir” (M2) cevaplarını, farkındalık yaratma işlevi için; “Tatbikat farkındalık sağlar” (M2) ve “Tatbikatlar o an için çocuklara o konuyla ilgili farkındalık yaratıyor” (Y5) cevaplarını, öğreticilik işlevi için; “Tatbikat insanları tatbik edilen durumla ilgili mazur kaldıklarında ne yapacaklarını öğretir” (M4) ve “Çocuklar deprem olduğunda nasıl davranacaklarını tatbikatla öğreniyorlar” (Y7) cevaplarını, öz değerlendirme sağlamak işlevi için; “Herhangi bir tehlike anında gerçekten biz bu işi başarabilecek miyiz, başaramayacak mıyız, neredeyiz, hangi konudayız onu görmek çok önemli. Ne derece hazırız? Neredeyiz? Hangi aşamadayız? Onları görme.” (Y1), cevabını, davranışın içselleşmesini sağlamak işlevi için; “Uygulama yaparak bilinçaltına bir bilgi yerleşiyor aslında. Otomatikleşme aslında” (Y11). Okul yöneticilerinden Y4 ise;

Bir çok, kapan, tutun. Mesela Maraş depremiyle ilgili bir anı dinlemiştim. Orada adam diyor ki; çocuğu okuldan geliyor, okulda sürekli tekrar ediyor. Çöp kapan tutun, çöp kapan tutun. Tahliyeler esnasında. Deprem anında diyor, ben ne yapacağımı şaşırdım diyor. Ayakta duruyorum o sırada diyor, oğlum bağıyor. Baba çöp kapan tutun. Çocuk onu bir şekilde içselleştirmiş. Duya duya içselleştirmiş.

Okul yöneticileri tatbikatların bilinçlendirme işlevi için; “bilinçli hamle yapmayı sağlar” (M4) ve “ne yapacağını bilmesi” (Y8) cevaplarını, kargaşayı engellemek işlevi için; “Öyle bir durum anında en azından karışıklığı, öğrencilerin kimin ne yapacağını bilmesi açısından” (Y11) cevabını, kayıpları azaltmak işlevi için; “Kayıpların sağlıklı atlatılmasını sağlayan en önemli unsurdur; afetin ön hazırlığıdır. Günlük yaşamda topluma tecrübe ve deneyim sayesinde daha az hasarla ve psikolojik yıpranmayla olayın minimize edilmesidir” (M5) ve “Gerçek yaşamda böyle bişeyle karşılaştığınızda eğitim ve tatbikata katılanlar daha hayatta kalır diye düşünüyorum” (Y6). Cevaplarını, tecrübe kazandırmak işlevi için; “Tehlike anına uygun davranışı gerçekleştirmesi, bunun

Tecrübesini sağlarlar” (Y2) ve “Tatbikat afetlerin sağlıklı atlatılmasında en önemli unsurdur, afetin ön hazırlığıdır tecrübe kazandırır” (M5) cevaplarını, paniği önlemek işlevi için; “Tehlike anında yaşanacak panik işlerin yapılmasını engelleyebiliyor, müdahaleleri güçleştirebiliyor. Bu tatbikatlar sayesinde kişiler müdahaleyi rahat bir şekilde yapabilir, mekanik bir şekilde bu işlere müdahale etmesi sağlayabilir” (M7) ve “Olası bir afette mevcut herkesin ne yapacağını bilmesi, paniklememesi en önemlisi” (Y8) cevaplarını vermişlerdir.

“Tatbikatların sıklığı” kategorisinde okul yöneticileri çoğunlukla şubat-mart ayında(n=12) tatbikatları gerçekleştirdiklerini söylemişlerdir. Bir okul yöneticisi şubat-mart tatbikatları için; “İlk dönem yapıyoruz bir depremi yangınla beraber” (Y6) ve başka bir okul yöneticisi “Şubat ayında yaptık mesela bu sene. Bir deprem bir yangın ancak yeterli mi yeterli değil” (Y1) ifadelerini kullanmışlardır. Tatbikatlarını bakanlığın emrettiği tarihler (n=2) yapan okul yöneticisi iki tane olup ifadeleri şu şekildedir; “Bir işte bakanlığımızın verdiği talimatla her yerde yapıldı” (Y9) ve “İşleri bakanlığının planladığı zamanlarda sene içerisinde tatbikat yapıyoruz” (M7). Tatbikatlarda bir diğer zaman dilimi de sene başı yani eylül-ekim aylarında yapılan tatbikatlardır (n=6). Okul yöneticileri eylül-ekim ayında yaptıkları tatbikatlar için; “Ekim ve mart aylarında olmak üzere yılda 2 kere “(M4), ve “Eylül-ekim ayında tahliye tatbikatı, şubat ayında deprem tatbikatı yapıyoruz” (Y11) cevaplarını vermişleridir.

Okul yöneticileri “tatbikatların çeşitleri” kategorisi için beş çeşit ifade kullanmışlardır. Yangın tatbikatı (n=15) ve deprem tatbikatı (n=13), tatbikatlar temasının en çok seçilen iki türü olmuştur. Genellikle her iki tatbikatı aynı ay yaptıklarını söyleyen yöneticilerin konu ile ilgili kayıtları şöyledir; “Sivil savunma haftası, şubat olması lazım o zaten zorunlu bi de ara ara yangına yapıyoruz. Ayrı ayrı değil hepsi beraber yaptık. Yangın, deprem yaptık sel için yapmadık. Çünkü bilgimiz yok” (Y2). “Yılda iki defa deprem ve yangına karşı bir deprem birer defa tatbikat yaparız” (M3). Sadece yangın tatbikatını planladığını söyleyen okul yöneticisinin cevabı şu şekildedir; “Şubat ayında bir defa. Daha çok yangın ile ilgili tatbikat yaparız” (M1). “İlk dönem yapıyoruz bir depremi yangınla beraber bir de ikinci dönem İHH ile birlikte tatbikat yapıyoruz. İkinci dönem de yapıyoruz” (Y6).

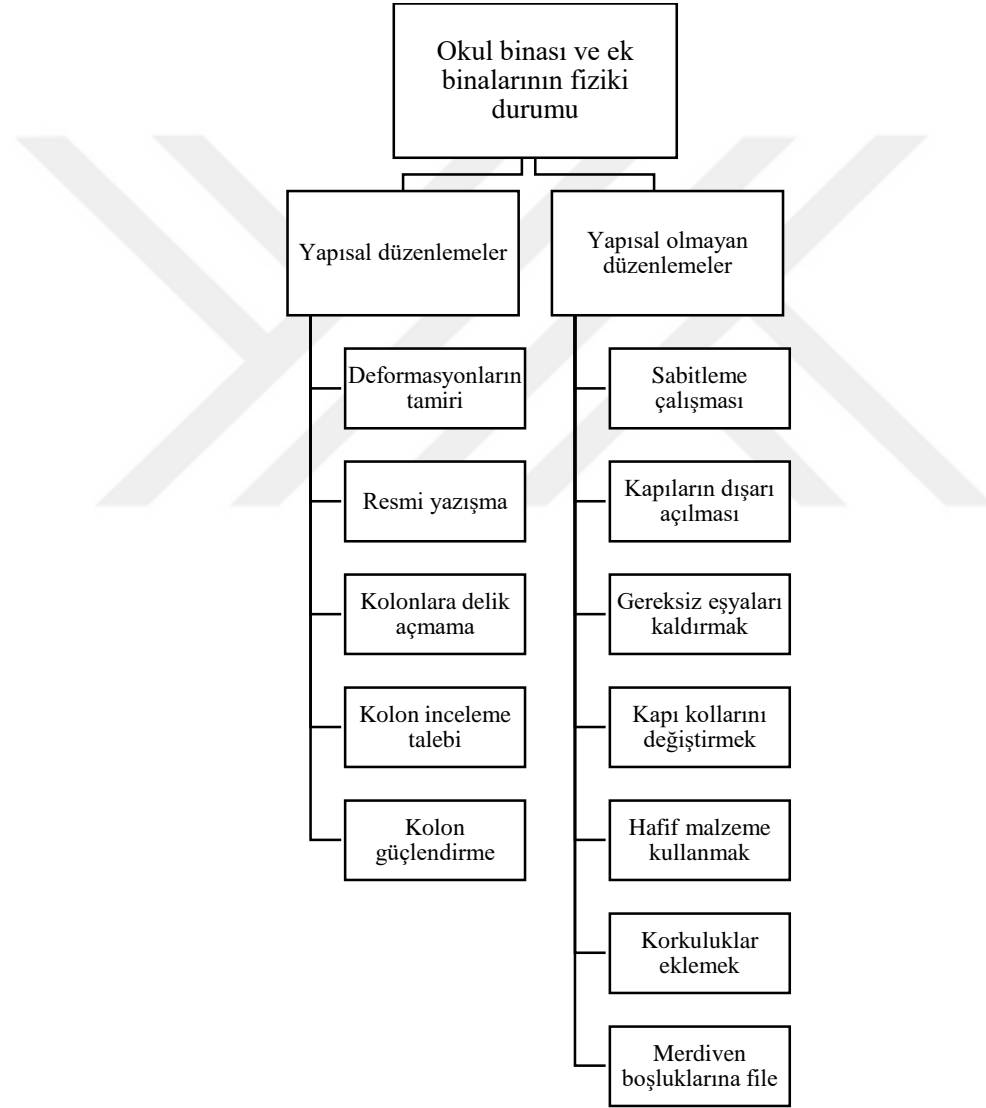
Tahliye tatbikatı (n=5) için okul yöneticileri; “Eylül-Ekim ayında” koduyla ilişkili, “Eylül-ekim ayında tahliye tatbikatı, şubat ayında deprem tatbikatı yapıyoruz”

(Y11) ve “Tahliye tatbikatı oluyor, yangın tatbikatı oluyor. Bunlar birbirine yakın tarzda yapılıyor ama adı farklı oluyor yani” (Y10). Kurtarma (n=1) ve ilkyardım (n=1) tatbikatları için bir okul yöneticisi “personel tahliye ve kurtarma ve ilk yardım müdahalesiyle alakalı tatbikatlarımız oluyor” (M4) cevabını vermiştir.

4.8. Okulların Afet, Acil Durum ve Krizlerle İlgili Okul Binalarının Yapısal ve Yapısal Olmayan Önlemler Hakkında Okul Yöneticilerinin Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Okulların afet, acil durum ve krizlerle alakalı okul binalarının yapısal ve yapısal olmayan özellikleri hakkında okul yöneticilerinin çalışmalarına ilişkin oluşturulan tema, kategori ve kodlar Şekil 4. 8’de verilmiştir.

Şekil 4. 8 Afet, acil durum ve krizlere müdahale amacıyla okulda planlanan tatbikatlara yönelik oluşturulan tema, kategori ve kodlar

Okul yöneticilerine “Okulunuzda derslikler ve bağımsız bölümlerde fiziki durumlarına yönelik yapısal (kolon, duvar) ya da yapısal olmayan (kolon, duvara asılı/sabitlenmiş) elemanlarda ne gibi iyileştirmeler/düzenlemeler yaptınız?” sorusu sorulmuştur. Alınan cevaplara göre Tablo 4. 8 oluşturulmuştur.

Tablo 4 8 Afet, acil durum ve krizlerle alakalı okul binalarında yapısal ve yapısal olmayan güvenlik önlemleri çalışmaları hakkındaki okul yöneticilerinin cevapları

TEMA	Kategori	Kod	N	Katılımcılar
Okul binası ve ek binalarının fiziki durumu	Yapısal düzenlemeler	Deformasyonların tamiri	3	M1-M3-Y1
		Resmi yazışma	6	M2-M6-M7-Y1-Y2-Y6
		Kolonlara zarar vermeme	3	M1-M3-Y9
		Kolon inceleme talebi	1	Y2
		Kolon güçlendirme	1	Y11
	Yapısal olmayan düzenlemeler	Sabitleme çalışması	17	M2-M3-M4-M5-M6-M7-M8-Y1-Y2-Y3-Y4-Y6-Y7-Y8-Y9-Y10-Y11
		Kapıların dışarı açılması	1	M2
		Gereksiz eşyaları kaldırmak	4	M4-M5-Y7-Y10
		Kapı kolları değiştirmek	2	M4-Y8
		Hafif malzeme kullanmak	1	M5
		Korkuluklar eklemek	1	M6
		Merdiven boşluklarına file germek	2	M6- Y8
		TOPLAM	42	

Tablo 4. 8’de görüldüğü üzere “Okul binası ve ek binalarının fiziki durumu” temasının “yapısal düzenlemeler” kategorisinde okul yöneticileri deformasyonların tamiri (n=3), resmi yazışmalar (n=6), kolonlara zarar vermeme (n=3), kolon inceleme talebi (n=1) ve kolon güçlendirme (n=1) iş ve işlemlerini yaptıklarını ifade etmişlerdir. Deformasyonlara yönelik tamir çalışması için bir okul yöneticisi; “Duvarlar kötü durumda bu yüzden sık sık tamirat tadilat yapıyoruz” (M1). “Yandaki tiyatro binası için yenilemek tadilat çalışması yapmak üzere görüşmesini yaptık gelip bakacaklar” (Y1) ifadesini kullanmıştır. Yapısal düzenlemeler kategorisinin okul yöneticileri tarafından en çok tercih edilen resmi yazışma cevabı için; “Kolonlarımızın birinde bombeleşme görmüştüm ben bununla ilgili bir yazışma yapıldı” (Y6), “Bir tane kolonda bir parça kopmuş. Durumu yazdık, gerekli tetkikleri bakanlık yaptı biz de sonuçları bekliyoruz” (M6) ve “Resmi yazışmaları yaptık, bakanlığa üç kere bildirdik haber bekliyoruz” (Y2) kayıtları alınmıştır. Bir okul yöneticisi kolonlara zarar vermeme ifadesi için; “Mümkün olduğunda kolonlara ve duvarlara zarar verecek matkap çalıştırmıyoruz. Kolonlara bişey astırmıyoruz” (M3), bir başka yönetici ise “Kolon üzerinde herhangi bir işlem yapmamaya özen gösterdik” (Y9) cevaplarını vermişlerdir. Kolonların kontrol edilmesi ve incelenmesi için yönetici cevabı şöyledir; Talep ettik bakanlıktan geliyorlar karot örneği alıyorlar gittiler. Bu özel bir iş okulun yaptıracağı bir iş değil” (Y2). Bir yönetici kolon güçlendirme çalışmaları için; “Okulumuzun daha önce yıllarda kolon güçlendirme işlemi yapılmış. Ahşap kolonlarımıza kiriş atılarak güçlendirilmiştir” (Y11). İfadesini kullanmıştır.

“Yapısal olmayan düzenlemeler” kategorisinde bulunan sabitleme çalışmaları (n=17) on yedi Okul yöneticisi tarafından cevap olarak verilmiştir. Bu cevaplardan bazıları şöyledir; “Deprem anında mesela dolapları mümkün olduğunda sabitliyoruz” (Y3). “Birçok şeyi sabitledik” (M4). “Deprem anında yine düşüp kırılacak şeyler, tamamı neredeyse sabitlenmiş. Yani sadece şunlar, şu ayaklı dolaplar hariç, bunların %90’ı da hepsi asılıdır ve sabittir” (M2). Kapıların dışarı açılması (n=1) ile ilgili yönetici değerlendirmesi “Okulumuzda tüm kapılar dışarı açılır vaziyettedir (M2) şeklinde olmuştur. Bir okul yöneticisi koridorda duran gereksiz eşyalar (n=4) için “Lüzumsuz eşyalar kaldırıldı” (M5). İfadesini, başka bir yönetici de “Koridorları boş bırakmak gerekiyor, gereksiz şeyleri buraya koymamak gerekiyor” (Y8) ifadesini kullanmıştır. Kapı kolları ile ilgili yapılan düzenleme (n=2) ise okul yöneticilerince; “Kapı kollarını gömme şeklinde değiştirdik tahliye esnasında takılıp çocuklar düşmesin diye” (M4) ve “güvenli kapı kollarını taktıktan sonra hem kırılmamaya başladı hem de koşan çocuğun

takılması olmayacaktır “(Y8). Okulunda genellikle hafif malzeme materyaller kullanan (n=1) okul yöneticisinin ifadesi; “Hafif malzemeler kullanıldı” (M5) şeklinde, Pencere korkuluğu çalışması yapan bir yönetici (n=1); Pencere kenarlarında çocukların sarkıp düşebilecekleri durumlarına karşı korkuluklar yapıldı. Merdiven boşluklarına file yerleştirildi düşmelere karşı” (M6) şeklinde bir ifade kullanmışken başka bir okul yöneticisi merdiven boşluklarına file germe (n=2) çalışmaları ile ilgili “Yukardan aşağı düşmemesi için merdiven filesi yapıldı” (Y8) ifadesini kullanarak yaptığı çalışmayı belirtmiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuçlar

Bu bölümde bulgular doğrultusunda elde edilen sonuçlara yer verilmiş ve elde edilen sonuçlar tartışılarak değerlendirilmiştir. Antalya İli Gazipaşa İlçesinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okullarda afet- acil durumlarının yönetimi ve kriz anına hazır olma durumları okul yöneticilerinin görüşleri temel alınarak tartışılarak değerlendirilmiştir.

5.1.1. Sene Başı Hazırlık Çalışmaları Temasına Ait Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmanın amacı doğrultusunda okul yöneticilerine “sene başında afet, acil durum kriz anları oluşmadan okullarında yaptıkları hazırlıklar” sorulduğunda, bu yöneticilerin on dördü okul afet planı hazırladıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç, Özmen (2023)’in okullarda tehlike anına hazırlıksız yakalanmamak için afet, acil durum ve kriz anına ilişkin hazırlıkların öncelikle planlama çerçevesinde yapılması risklerin azaltılmasında en büyük etken olabileceği ifadesiyle paralellik göstermektedir. Okul yöneticileri sene başı hazırlık çalışmalarında kurdukları ekipleri okul afet kurulu, öğretmenler kurulu, tahliye ekibi, sivil savunma koruma ekibi, krizlere müdahale ekibi, afete hazırlık ekibi, arama-kurtarma ekibi, ilkyardım ekibi, söndürme ekibi ve psikososyal destek ekibi olarak belirtmişlerdir. Altiner (2012) çalışmasında ekiplerin operasyonel, planlama, lojistik ve finansman şeklinde kurulması gerektiğini belirtmiştir. Okul yöneticilerin belirttikleri ekipler çoğunlukla operasyonel, kısmen de planlama ekipleridir. Diğer yandan okul yöneticileri kurdukları ekipler içerisinde lojistik ve finansman servislerine bağlı ekiplere değinmemişlerdir.

Okul yöneticileri, sene başı afet, acil durum ve kriz anları oluşmadan okulda yaptıkları çalışmalara yöneticileri ve öğretmenlerin katkı sunduğunu belirtmişlerdir. Aksoy & Aksoy (2003)’a göre de okullarda oluşturulacak ekipler okul yöneticilerinin başkanlığında kurulmalıdır ve her ekibin başında okul yöneticileri bulunmalıdır. Akpınar & Köksalan (2003) çalışmalarında okullarda tehlikelere karşı çeşitli etkinlikleri planlama ve uygulama faaliyetlerini genellikle okul yöneticilerinin yaptığını belirtmesi çalışmadaki bulguları doğrular niteliktedir. Ayrıca okul yöneticileri sene başı hazırlık çalışmalarına

öğrencilerin, velilerin, destek personellerinin ve muhtar-ihthiyar heyetinin katkısı olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırmanın sonuçları, AFAD (2013) okullarda afetle ilgili işlemlerde okul müdürü önderliğinde müdür yardımcısı, öğretmenler, hizmetli veya yardımcı personeller, okul öğrenci temsilcisi, muhtar, veliler ve okul çevresindeki kamu ya da özel örgütsel birimlerin tam bir katılımlarıyla oluşturulması gerektiğini belirtmiştir. Bu araştırmanın sonuçları acil durum ve kriz anları hazırlıkları sürecine bu katılımcı yaklaşımı benimseyen okul yöneticileri olduğu gibi, benimsemeyen yöneticiler de olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin yaklaşık yarısı, afet, acil durum ve kriz anlarına ilişkin çalışmalara katılan personellerin görevlendirmelerini aldıkları eğitimlere bakarak yaparken, diğer okul yöneticileri hem cinsiyet kriterini hem de fiziki uygunluk kriterini dikkate aldığını belirtmiştir. Dikkate alınan diğer kriterler ilgi-istek, beceri, branş, öğrenci-öğretmen sayıları, kişilik özellikleri, deneyim-yetkinlik durumları olmuştur. Kadioğlu (2009) da okullarda oluşturulacak ekiplerin kriterler temel alınarak seçilmesini ancak bu kriterlerin çeşitli personel tanıma envanterleriyle yapılmasının daha sağlıklı olacağı tavsiyesinde bulunmuştur.

Afet, acil durum ve kriz anlarına hazırlık çalışmaları sürecinde katılımcılardan sadece on okul yöneticisi planlarda güncellemeler yaptığını belirtmiştir. Okul yöneticilerince yapılan diğer çalışmalar informal veli bilgilendirme iletişim grupları, İSG ve MEBBİS platformlarında yapılan ihtiyaç bilgi girişleri, yönetmeliklerin incelenmesi olarak belirtilmiştir.

5.1.2. Okul Yöneticiliği ve Liderlik Temasına Ait Tartışma ve Sonuçlar

Okul yöneticiliği ve liderlik temasına ait bulgular doğrultusunda okul yöneticilerinin afet, acil durum ve krizler bağlamında kişisel özelliklerle alakalı değerlendirmeleri incelenmiştir. Sonuç olarak araştırmaya katılan okul yöneticileri ağırlıklı olarak sakinlik/soğukkanlılık özelliğini belirtmiştir. Bu özelliğin ardından hızlı karar alma özelliği gelirken, diğer kişisel özellikler belirtilme sıklıklarına göre; karizmatik olma, cesur/korkusuz kararlı olma, özverili/sorumluluk sahibi olma ve analiz yapabilme, sezgisel/öngörülü olma, isabetli karar alma, çözüm odaklı olma, sürekli kendini geliştirebilme şeklinde sıralanmıştır.

Mesleki özellikler için on üç okul yöneticisi kitleyi organize etme hakkında görüş bildirirken aynı sayıda okul yöneticisi bilgili/yetkin/deneyimli olma özelliğine öncelik verirken, bunu sırasıyla uygun bir şekilde; iletişim/koordinasyon becerisine sahip olma, hazırlıklı olma ve birer görüşle personeli iyi tanıma ve çalışanları motive etme izlemektedir.

Mesleki özellikler bakımından, çok az okul yöneticisinin personeli tanıma ve motive etme gibi çalışan odaklı özellikleri çok az belirtmesi, tehlike anlarına müdahaleleri daha çok lider odaklı yürütme eğiliminde olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca yöneticilerin krize müdahale iş ve işlemlerini teknik odaklı yürütme eğiliminde oldukları yorumu da yapılabilir.

Düzgün (2022) krizlerde bir yöneticinin hazırlıklı olma, isabetli kararlar alma, otoriteyi kullanma, planlama, örgütleme, iletişim ve koordinasyon kurma, olaylar üzerinde kontrol sağlama ve ders çıkarma gibi çeşitli yeteneklere sahip olması gerektiğini öne sürmüştür. Bu araştırmanın sonucunda okul yöneticilerinin de benzer özellikleri vurguladığı görülmektedir.

Okul yöneticilerinin en çok ifade ettiği sakinlik/soğukkanlılık özelliğini, krizle başa çıkmada temel bir özellik olarak gördükleri söylenebilir. Bu durum, sakinlik ve soğukkanlılığın kriz ve acil durum anlarında yöneticilerin hızlı ve doğru kararlar almaları için temel bir özellik olduğu görüşünü desteklemektedir. Ayrıca okul yöneticilerinin hızlı karar almak, karizmatiklik, cesur/korkusuz/kararlı olmak ifadelerini belirtmeleri, kriz anlarında okulun üyelerini harekete geçirme ya da hızlı kararlar verme becerilerini önemli bulduklarını gösteriyor olabilir.

5.1.3. Mevzuata İlişkin Görüşler Temasına Ait Tartışma ve Sonuçlar

Okul yöneticilerinden afet, acil durum ve kriz anlarına yönelik mevzuatla ilgili sonuçlar mevzuatın yöneticilerle alakalı kısmında okul yöneticilerinin ağırlıklı olarak mevzuatın yüklediği sorumlulukların fazla olduğunu, sorumlulukların azaltılması gerektiğini düşünmektedirler. Yöneticilerin, mevzuatın yöneticiyi ilgilendiren kısımlarıyla ilişkili diğer değerlendirmelerinin ise sırasıyla yetkilerin artırılması, mevzuatın yöneticileri koruması gerektiği ve destek personellerinin istihdamı konusunda söz sahibi olmaları şeklinde görüşlerinin olduğu görülmektedir. Akarsu (2010) İngiltere acil durum yönetiminin merkezi kuruluşların değil yerel yönetimlerin sorumluluğunda olduğunu, STK'lar, belediyeler, gönüllüler ve bölge insanlarından oluşan bir kurulun kriz

yönetim hizmetlerini yürüttüklerini belirtmiştir. Yasalar, okulların acil durum hizmetlerini büyük oranda yerel yönetimlere vermiştir. Bu araştırmanın sonuçlarına bakıldığında ise okullarda kriz yönetim hizmetlerinin okul yöneticilerinin sorumluluğunda olduğu, ancak okul yöneticilerinin bu sorumluluğun paylaşılmasını arzu ettiğini göstermektedir.

Okul yöneticileri mevzuata ilişkin örgütsel ve kurumsal yapı açısından yaptıkları değerlendirmelerde yöneticiler okullarda acil durumlara ait bir bütçenin tanımlanması gereğini öncelikle vurgulamaktadırlar. Okul yöneticilerinin ise bütçenin artırılması talebini sıklıkla dile getirmeleri, kaynak yetersizliğinin okullarda kriz yönetimi açısından öncelikli bir sorun olduğunu ortaya koyar niteliktedir. Özmen (2023)'de çalışmasında eğitim kurumlarının afetlere özel bütçeleri bulunmadığını, bu eksikliğin farklı kurumlardan talep ederek karşılamaya çalıştıklarını belirtmesi de bu sonucu desteklemektedir. Abbas ve ark. (2024) da okullarda etkili bir kriz yönetimi için finansal kaynakların ve teçhizatların tedarik edilmesinin önemli olduğunu söylemektedir. Araştırmaya katılan yöneticiler ikinci olarak okullarda tehlike anlarıyla ilgili denetimleri uzman bir kurulun yapmasını ve ardından MEM'lerde krize müdahale ekiplerinin kurulmasını dile getirmektedirler. Bunları sırasıyla bürokratik engellerin kaldırılması gerektiği, okulların bakımı için teknik ekip oluşturulması gerektiği, eğitimlerin artırılması gerektiği, meslek liselerinden destek alınması gerektiği, müfredata dersler eklenmesi gerektiği, okulların yapım aşamasında çeşitli güvenlik sistemlerinin eklenmesi gerektiği, belediyelerin okul bahçelerinin bakımıyla alakalı görev ve sorumluluklarının olması gerektiği görüşleri izlemektedir.

5.1.4. Diğer Kurum ve Kuruluşlarla İş Birliği Temasına Ait Tartışma ve Sonuçlar

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, İtfaiye teşkilatları, Sağlık kuruluşları (hastaneler, veterinerler, aile sağlığı merkezleri, sağlık ocakları), belediyeler, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve muhtarlıklar, üniversiteler ve araştırma kurumları ile kurulacak iletişim ağı, afet öncesi hazırlık, afet anında müdahale ve afet sonrası iyileştirme süreçlerinin yönetilmesinde okul yöneticilerinin imkanlarını artırmaktadır (Özmen, 2023).

Okul yöneticileri, okullarında tehlike anları oluşmadan önce, sonra ya da herhangi bir tehlike anında güvenlik konusunda iş birliğine gidecekleri kuruluş olarak çoğunlukla itfaiyeyi belirtmişlerdir. Bunu ikinci olarak emniyet izlemektedir. Bu konularda iş birliği yapacaklarını belirttikleri diğer kuruluşların ise jandarma ve AFAD olduğu

görülmektedir. Kadioğlu (2009) da eğitim kurumunda olay komuta sisteminde görevli personeller arasında ya da gerekli görüldüğünde kurum dışında jandarma, ambulans, polis, itfaiye ile iş birliği yapması gerektiğini belirtmiştir.

Okul yöneticileri “sağlık kuruluşlarından” ağırlıkla tıbbi destek için hastanelerden destek alabileceklerini belirtirken; sağlık ocakları, ağız sağlığı merkezi ve veterinerlikleri diğer iş birliği yapılacak sağlık kuruluşları olarak değerlendirildiği görülmektedir. Diğer kurum ve kuruluşlarla yapılacak iş birliği temasının en dikkat çekici sonucu on iki yöneticinin iş birliğine gidilecek kurumun belediyeler olacağını belirtmeleridir. Okulların belediyelerden beklentileri üzerine bir çalışmada okul yöneticilerinin belediyelerden fiziksel eksikliklerinin giderilmesi ve destek taleplerinin karşılanması için beklenti içinde olduğunu göstermektedir (Bozkurt ve ark., 2023). Ardından okul yöneticilerinin bir tehlike durumunda iş birliği ve iletişim kuracaklarını belirttikleri kamu kurumları sırasıyla 112 acil çağrı merkezi, orman işletme şefliği ve mahalle muhtarlığı, İlçe MEM/AKUB ve kaymakamlık, RAM ve vakıflar, savcılık, camiler ile T.C. Karayolları izlemektedir.

Okul yöneticilerinin ayrıca okullarında tehlike anları oluşmadan önce, sonra ya da herhangi bir tehlike anında STK’larla da yardım ve iş birliği kurma eğiliminde oldukları saptanmıştır. Okul yöneticileri iş birliği yapabileceklerini belirttikleri STK’ların AKUT, İHH, UMKE ve Kızılay olduğu görülmektedir.

5.1.5. Acil Durum Materyal, Envanter, ekipman ve Planları Temasına Ait

Tartışma ve Sonuçlar

Okul yöneticilerine okullarında bulundurdukları müdahale ekipmanları, materyal, plan, envanter ve levhalar sorulduğunda tahliye ve yönlendirme sistemlerinden, tahliye prosedürlerinde yer almalarına karşın, sadece altı yönetici bahçelerinde acil durum toplanma levhalarının, aynı şekilde altı yönetici de bina koridorlarda yönlendirme/acil çıkış levhalarının bulunduğunu belirtmiştir. Okul yöneticileri tahliye planları ve yönlendirme-tahliye levhalarına nispeten az değinirken, deprem ikaz panoları ve okul krokisine ise neredeyse hiç değinmemişlerdir.

Okul yöneticilerince okullarında yangın anında kullanılacak güvenlik ekipmanlarından yangın tüpü on yöneticinin görüşleri doğrultusunda en çok belirtilen ekipman olmuştur. Bunu sırasıyla yangın hortumu/anahtarı, yangın söndürme sistemleri

ve yangın müdahale ekipmanları köşesi, su deposu, karbon tüpleri ve yangın merdivenleri izlemektedir.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinden sadece yedisi okullarında uyarı levhalarını hazır bulduklarını belirtirken, ayrıca bilgi ve uyarı yapışkanları, kaygan zemin uyarı tabelaları olduğu bildirilmiştir. Okul müdürlerince nispeten daha az belirtilen materyal ve ekipmanlar ise sınıflarda elektrik prizleriyle alakalı yaşanacak sorunlara karşı korumalı prizler ve merdivenlerde oluşacak düşmelere karşı kaydırmaz bantlardır. Okul yöneticileri okullarındaki iletişim ve acil durum araçları olarak ilkyardım dolapları, alarmlar ve kameralar, acil durumlarda kullanılacak ekipmanlar ve telefon numarası listelerini daha az belirttiği görülmektedir.

5.1.6. Eğitimlerle İlgili Temaya Ait Tartışma ve Sonuçlar

Okul yöneticileri afet, acil durum ve krize hazırlıklar kapsamında yapılan eğitim çalışmalarının yararlarını, bu eğitimlerin hayat kurtaracağını, bilinci artırdığını, karmaşayı engellediğini, deneyim sağladığını, farkındalık oluşturduğunu, bilgilerde güncellemelere olanak verdiğini, tehlikeye karşı hazır olmayı sağladığını, stresi azalttığını, davranışları otomatikleştirdiğini ve iş bölümünü sağladığını belirtmişlerdir. Bu çalışmanın okul yöneticilerinin eğitim çalışmalarını hayat kurtarıcı olarak gördükleri şeklindeki sonucu, Altınır (2012)'in, afet ve acil durumlarına yönelik yapılan planlama ve eğitimlerin okuldaki beşerî unsurların canını ve malını, okulun tüm eşya, demirbaş ve malzemesinin korunması ve bunlarla birlikte eğitimin sürekliliğin sağlaması şeklindeki değerlendirmesiyle benzerlik taşımaktadır.

Okul yöneticileri okullarda alınan/alınması gereken afet, acil durum ve krizlere hazırlık eğitimi olarak en sık dile getirdikleri ilkyardım eğitimidir. Okul yöneticileri ikinci olarak iş sağlığı ve güvenliği eğitimini ve ardından sırası ile yangın söndürme eğitimi, envanter eğitimleri, psiko-sosyal destek eğitimi, afet eğitimi, hijyen eğitimi, deprem farkındalığı ve hazırlığı eğitimi, acil durum ekipleri semineri, trafik eğitimi, afet ve acil durumlara müdahale semineri, ihmal ve istismar eğitimi, akran zorbalığı ve farkındalığı eğitimi, öğrenci-veli ilişkileri eğitimi, kurtarma eğitimlerini ifade etmişlerdir. Çok az sayıda okul yöneticisi, okullarda beşerî krizlere yönelik eğitimler arasında bulunan öğrenci-veli ilişkileri eğitimi, akran zorbalığı farkındalığı eğitimi ve ihmal-istismar eğitimlerini dile getirmiş olması, okul yöneticilerinin okullarını

yaşanabilecek olası beşerî krizlerle başa çıkma konusunda yeterince hazırlamadıkları yönünde yorumlanabilir.

5.1.7. Tatbikatlarla İlgili Temaya Ait Tartışma ve Sonuçlar

Okul yöneticileri okullarda afet, acil durum ve kriz anlarına hazırlık ve müdahale çalışmaları kapsamında tatbikat yapmanın yararlarını tatbikatların hazırlıklı olmayı sağlaması, farkındalık yaratması, öğretici olması, paniği önlemesi olarak ifade etmişlerdir. Birkaç okul yöneticisi tatbikatların bilinçlendirme, kargaşayı engelleme, kayıpları azaltma, tecrübe kazandırma yararlarına da değinmişlerdir. Araştırmanın bu sonuçları alanyazın ile tutarlıdır. Örneğin Koçak & Yavaş (2015) tatbikatların hedefi okulun risk algısına uygun yapılan planlamaların isabetliliğini ölçmek, sonuçlarına göre hazırlanan raporların incelenerek gerekli güncellemeler yapmak ve yönetim unsurlarının kapasitelerini yoklamaktır şeklinde bir değerlendirme yaparken, Demirkasımoğlu da (2018), tehlikeye karşı planlanan eylemlerin etkinliğini sınamak için tatbikat yapıldığını, tatbikatlara katılanların tehlikeler hakkında tecrübe, bilgi ve öngörü kazandıklarını belirtmiştir.

Okul yöneticileri okullarda afet, acil durum ve kriz anlarına hazırlık ve müdahale çalışmaları kapsamında şubat-mart aylarında tatbikat yaptıklarını belirtirken, birkaç okul yöneticisi eylül-ekim aylarında tatbikat düzenlemeyi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Bakanlığın emrettiği tarihlerde de çalışmalar yapan okul yöneticileri bulunmakta olup nispeten az sayıdadır. Millî Eğitim Bakanlığı İdari ve Mali İşler Dairesi'nin "İkaz alarm" ve "Personel Tahliye" tatbikatları için 2011 yılında "Sivil Savunma Günü ve 1-7 Mart Deprem Haftasında Okullarda Yapılmasını Planladığı Tatbikatlar" konulu yazısını göndermiştir. Bu yazıya istinaden her kademe okullar yazıdaki tarihte her yıl çalışmalarını tamamlamaktadırlar. Araştırmamıza katılan okul yöneticileri de bakanlığın emrettiği tarihlerde tatbikatlarını tamamladıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca İlkyardım hizmetleri genelgesine göre; okullarda tahliye tatbikatları ekim ayının ikinci haftası "Dünya Afet Risklerinin Azaltılması" haftasına yönelik çeşitli tehlike senaryoları ile tahliye ve sığınaklara toplanma tatbikatları gerçekleştirilmektedir. Okul yöneticilerinin -bu iki mevzuata göre- tatbikatların sıklığını "eylül ayında (sene başı) ve şubat-mart ayında" şeklinde belirtmesi, Türkiye'de geçmişte deprem yaşanan aylara yönelik ve Millî Eğitim Bakanlığı'nın emirleri doğrultusunda hareket edildiğini göstermektedir.

Okul yöneticilerinin okullarında düzenledikleri tatbikatları sıklıkla yangın ve deprem tatbikatı olarak ifade etmişlerdir. Bazı okul yöneticileri tahliye, kurtarma ve ilkyardım tatbikatlarını da okullarında yapılan tatbikatlar olarak belirtmişlerdir.

5.1.8. Okulun Fiziki durumlarıyla İlişkili Temaya Ait Tartışma ve Sonuçlar

Okul yöneticileri okullarında derslikler ve bağımsız bölümlerin fiziki durumlarına yönelik yapısal (kolon, duvar) ya da yapısal olmayan (kolon, duvara asılı/sabitlenmiş) elemanlarda yaptıkları iyileştirmeler/düzenlemelere ilişkin yapısal düzenlemeler kapsamında binaların fiziki sorunları, duvarlarda ve kolonlarda oluşan deformasyonların tamiri, kolonlarda delme, kesme gibi çalışmalara müsaade etmeme, kolonların güçlendirilmesi ve kolonlarda (karot örneği aldırma vb.) inceleme yapılmasına yönelik taleple ilgili olarak üst makamlarla sıklıkla yazıştıklarını ve makamlara bilgi verdiklerini belirtmişlerdir. Özmen (2023)'e göre okulda fiziksel noksanlıkların tespiti ve raporlanması haricinde yapılacak tüm çalışmalar yüksek maliyetli çalışmalardır. Buna karşın okullar gerekli kaynakları resmi taleplerde bulunarak edinmeye çalışmaktadırlar. Bu doğrultuda araştırmaya katılan okul yöneticilerinin okullarda oluşan fiziki sorunların çözümünde aynı gerekçeyle bürokratik yolu izledikleri söylenebilir.

Okul yöneticileri yapısal olmayan düzenlemelerden de genel olarak kolon, duvar, koridor gibi fiziki kısımların üzerine, yanına ya da belirli bölgelerine eklenen elemanlarla sabitleme çalışmaları yapıldığını bildirmiştir. Okul yöneticilerinin okullarda sarsıntı esnasında düşme ya da devrilme ihtimali olan pano, dolap, akıllı tahta, vitrin ve aydınlatma elemanlarını sabitleme çalışmaları, MEB (2010) kılavuzundaki, sarsıntılarda yaşanan kayıpların sebebinin sağlam olmayan binalar ve binaların içindeki yapısal olmayan unsurların prosedüre uygun olmayacak şekilde monte edilmesi ve sabitlenmemesi değerlendirmeleriyle uygunluk göstermektedir.

Birkaç okul yöneticisi de koridorlardaki, duvarlardaki ya da tavana asılı materyallerden gereksiz gördüklerini kaldırarak tehlike esnasında yaralanmaları azaltmaya çalıştıklarını belirtmiştir. Okul yöneticilerinin belirttiği diğer yapısal olmayan düzenleme ve önlemler ise sırasıyla merdiven boşluklarına file germek ve kapı kollarını değiştirerek panik halinde koşuşturmalarda yaralanmaları azaltmak, kapıların dışarı açılmasını sağlamak, materyallerde hafif malzemeler tercih etmek ve pencerelere korkuluklar eklemektir.

5.2. Öneriler

1. Okul yöneticileri, görev yaptıkları okullarda tehlikelere karşı müdahalelerin başarıya ulaşmasını ve kayıpların minimize edilmesini hedefliyorsa öncelikle müdahale algılarını güncelleyerek, zarar azaltma ve krize müdahale süreçlerini tümleşik bir süreç olarak ele alabilir, zarar azaltma çalışmalarına da öncelikle okul risk analizleriyle başlayabilirler.
2. Okul yöneticileri afet, acil durum ve kriz anlarına karşı bireysel çabalar yerine açık sistem olarak okulun tüm paydaşlarının dahil olduğu yapılar kurarak katılımcı yönetimi benimseyebilirler.
3. Okul yöneticileri okullarda krize müdahale ve zarar azaltma iş ve işlemlerini planlara dayalı olarak belirleyebilir, planlar için okulun iç ve dış çevresindeki tüm paydaşların katılımı sağlanabilir, düzenli olarak güncellemeler yapılabilir ve paydaşlara duyurulabilir.
4. Okul yöneticileri Milli Eğitim Müdürlüklerinin bünyesinde kurulan AKUB yapılanması başta olmak üzere, AFAD, UMKE, JAK, Kızılay, belediyeler, mimarlar ve mühendisler odası, sağlık ocakları, ağız ve diş sağlığı merkezleri, RAM, Esnaf ve Sanatkarlar Odası, muhtarlıklar gibi kuruluşlarla iletişime geçerek sene içinde verilebilecek eğitim ve seminerler başta olmak üzere, malzeme/envanter, evrak, fikri ve maddi destek vermelerini sağlayacak kurumlararası iş birliklerini güçlendirebilirler.
5. Okul yöneticileri okullarının buldukları bölgelere göre değişen risk algılarını temel alarak tatbikatları çeşitlendirebilirler. Yangın ve deprem tatbikatlarının yanı sıra okulların kendi risk değerlendirmelerine göre senaryolar üretildiği tatbikatlar yapılabilir.
6. Bakanlıkça okullara afet, acil durum ve krizlere müdahalelerde ya da kriz sonrasında tehlikelerden olumsuz etkilenenlere yönelik psiko-sosyal destek hizmetlerinde kullanmak üzere bütçe tanımlanması, müdahale süreçlerinin başarısını artırabilir.
7. Milli Eğitim Müdürlüklerince Meslek liselerinde, çıraklık eğitim merkezlerinde çalışan öğretmen ve stajyer statüsündeki öğrencilerden ya da MEM'lerde görevli teknik elemanlardan oluşturulan bir ekibin okullarda elektrik, su, internet ve altyapı bakımlarını üstlenmesi önleme çalışmaları kapsamında faydalı olabilir.
8. Okullarda iş sağlığı ve güvenliği işlemlerini yürütmek üzere belediye ya da kaymakamlık bünyesinde oluşturulan uzman ekiplerin okullarda saha denetimleri

gerçekleştirerek, okul yöneticilerine rehberlik edebilirler. Böylece risk oluşturacak durumların meydana gelmeden engellenmesi sağlanabilir.

9. Müdahale ekipmanları ve envanter eğitimleri ilkyardım eğitimleri gibi düzenli periyotlarla ve uygulamalı olarak düzenlenebilir.

5.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Yapılan çalışma sadece okul yöneticileriyle gerçekleştirilmiştir. Okullar ile temas halinde farklı gruplarla ya da okullarda kurulan okul afet kurulu üyeleriyle görüşmeler yapılarak çalışmaya farklı açılardan yaklaşılabilir.
2. Çalışmanın katılımcı grubu sadece devlet okullarında görev yapan okul yöneticileridir. Katılımcı seçimi güncellenerek özel okul yöneticileriyle de görüşmeler yapılabilir.
3. Çalışmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırma ile nicel araştırmanın beraber kullanıldığı karma bir yöntem çalışma için tercih edilebilir.

KAYNAKÇA

- Abbas, A., Karakaya, H., Akdoğan, B., Gözler, A., Kılıç, R. ve Akdoğan, N. (2024). Okullarda kriz yönetimi: nitel bir çalışma örneği. *Erciyes Journal of Education*, 8(2), 56-72. <https://doi.org/10.32433/eje.1385509>.
- Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD). (2013). *İlkokul öğrencileri için afet bilinci eğitimi*. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
- Akarsu, A. H. (2010). *İngiltere’de İlköğretim Okullarında Acil Durum ve Yönetimi İlkeleri ve Uygulamaları*. (Yüksek lisans tezi, T.C. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Akçay, S. ve Koca, E. (2024). Nitel Araştırmalarda Veri Doygunluğu. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(3), 829-848. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1423415>.
- Akman, Dömbekçi,, H. ve Erişen, M. A. (2022). Nitel Araştırmalarda Görüşme Tekniği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 22(2), 141-160. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227330>.
- Akpınar B. Köksalan B, (2003). Olağanüstü haller ve okul. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 13(1). 151:158.
- Aksoy, C., Emen, E. ve Göksoy, S. (2013). Okullarda güvenlik sorunu. *Milli Eğitim Dergisi*, 43(200), 123-139.
- Aksoy, H. H. ve Aksoy, N. (2003). Okullarda Krize Müdahale Planlaması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*.36(1), 37-49. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000076
- Aksu, A. (2009). Kriz Yönetimi ve Vizyoner Liderlik. *Yaşar Üniversitesi E-dergisi*, 4(15),2435-2450. <https://doi.org/10.19168/jyu.45318>
- Aksu, A. ve Deveci, S.(2009). İlköğretim okulu müdürlerinin kriz yönetimi becerileri, *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4(2), 448-464.
- Altınar, A. T. (2012). Okullarda Afete Hazırlık El Kitabı. İstanbul: Boyut Matbaacılık.
- Altun, F. (2018). Afetlerin Ekonomik ve Sosyal Etkileri: Türkiye Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 2(1), 1-15.
- Aykaç, B. (2001). Kamu Yönetiminde Kriz ve kriz yönetimi. *Gazi Üniversitesi İktisat ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 123-132.
- Aysan, F. ve Mete, Otlu, B. (2017). Okul psikolojik danışmanlarının krize müdahalede kullandıkları başa çıkma stratejileri: İzmir ili örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(2), 459-478.
- Azer, Eraltan, G. (2024). *İlk ve Ortaöğretim Okullarında Afet ve Acil Durumlara Yönelik Eğitim ve Planlamaların Değerlendirilmesi (İzmir – Karabağlar Örneği)*. (Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2). 368-388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Bayram, H. (2021). Nitel Araştırma Yöntemleri: Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrencilerinin Algısına İlişkin Fenomenolojik Bir Çalışma. *Journal Of University Research*, 4(2), 108-118. <https://doi.org/10.32329/uad.883957>

- Bozkurt, R., Elçi, M., Elçi, R., Kesik, A., Özen Çerçi, N. ve Özen, G., (2023). Belediyelerin eğitim-öğretim hizmetleri ile ilişkisi. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 9(26), 65–78.
- Broward Country Public Schools. (2006). *Crisis response and recovery handbook*. The School Board Of Broward Country. (<https://www.ed.gov/sites/ed/files/2022/02/broward.pdf> adresinden erişilmiştir)
- Cengiz, S. ve Odabaş, L. (2021). Eğitim Kurumları İdarecilerinin Kriz Anında Afet ve Acil Durumlara Yönelik Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi: Gümüşhane İli Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 10(3): 521 – 531.
- Çalık, C., Çalık, T. ve Kurt, T. (2016). Güvenli Okulun Oluşturulmasında Okul İklimi: Kavramsal Bir Çözümleme. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 73-84.
- Çalışkan, A. (2020). Kriz yönetimi: bir ölçek geliştirme çalışması, *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 106-120.
- Çelik, K. (2007). Okullarda Acil Durum Yönetimi. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Coşkun, S. ve Küpelioğlu, E. (2023). Türkiye’de ve Dünyada Afet Yönetimi. Ankara: Tiav.
- Değerliyurt, M. ve Erkal, T. (2009). Türkiye’de Afet Yönetimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22), 147-164.
- Demirkasımoğlu, M. (2018). Tatbikat planlaması ve yönetimi. *Dirençlilik Dergisi*, 2(2); 145-165.
- Demirtaş, H. (2000). Kriz Yönetimi: Yeni Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(23); 353-373.
- Dölek, İ. (2021). Afetler ve afet yönetimi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Düzgün, A. (2022). Kriz Yönetimi. A. Düzgün (Editör), *Kriz Yönetimi ve Liderlik*. (ss 1-15). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Gençel, Z. ve Kepenek, E. (2016). Türkiye’de Afet Zararlarını Azaltma Çalışmaları: Mevzuat Açısından Genel Bir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*. 1(1):44-50.
- Gezer, Y. (2020). Kriz Yönetim Becerilerine (Kriz Öncesi, Dönemi ve Sonrası) İlişkin Olarak Okul Müdürlerinin Sergilemiş Oldukları Davranışlar. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 4(8); 282-298.
- Güngör, M. (2023). Öğretmen Adaylarının Afete Hazırlık ve Zarar Önleme ile İlgili Bilgi Düzeyleri Hakkında Bir Afet Okur Yazarlığı İncelemesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 20(3). 770–780. <https://doi.org/10.33437/ksusbd.1358517>
- İçen, Ç. ve Sezgin, Z. (2024). İlköğretim okulu yöneticilerinin kriz yönetimi becerilerine yönelik öğretmen görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi(Ö14)*, 600-615. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1454549>
- İnandı, Y. ve Karakuş, A. (2018). Ortaokul yöneticilerinin okullarında yaşanan kriz durumlarını yönetme becerilerinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 14(2): 500-518.
- Kadıoğlu, M. (2009). *Eğitim Kurumları İçin Acil Afet Yardım Planlama Rehberi*. İstanbul sismik riskin azaltılması ve acil durum hazırlık projesi (ISMEP).
- Karasar, N. (2020). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Koca, M. (2023). Afet ve Afetle İlişkili Kavramlar. S. Çapar (Editör), *Türkiye’de Mevzuat Bağlamında Afet ve Acil Durum Yönetimi*. Ankara: Tiav Yayınları.
- Koçak, H. ve Yavaş, H. (2015). Afet Yönetiminde Tatbikatların Yeri ve Önemi. *Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR)*, 13, 1098-1114.

- MEB. Millî Eğitim Bakanlığı Destek Eğitim Genel Müdürlüğü 19.08.2014 tarihli ve 2014/16 sayılı “İş Sağlığı ve Güvenliği” genelgesi.
- MEB. Millî Eğitim Bakanlığı Destek Eğitim Genel Müdürlüğü 19.10.2021 tarihli ve 2021/13 sayılı “Afet ve Acil Durum Yönetimi” genelgesi.
- MEB. Millî Eğitim Bakanlığı Destek Eğitim Genel Müdürlüğü 22.02.2020 tarihli ve 2020/3 sayılı “İlkyardım Eğitim Hizmetleri” genelgesi.
- MEB. Millî Eğitim Bakanlığı Destek Eğitim Genel Müdürlüğü 26.04.2018 tarihli ve 2018/10 sayılı “Okullarda Güvenlik Önlemlerinin Alınması” genelgesi.
- MEB. Millî Eğitim Bakanlığı İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı 05.01.2021 tarihli ve 2011/01 sayılı “28 Şubat Sivil Savunma Günü ve 1-7 Mart Deprem Haftasında Okullarda Yapılmasını Planladığı Tatbikatlar” genelgesi
- Millî Eğitim Bakanlığı (2010). Okullarda Afet ve Acil Durum Yönetimi El Kitabı.
- Millî Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2019). *Tebliğler Dergisi*, 82(2739), 205-218.
- Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü. (2019). *Okul tabanlı afet eğitimi*. (S. Akbıyık, Ed.). Millî Eğitim Bakanlığı.
- Mullaoğlu, A. (2024). *Olası Afet Durumlarında Giresun Üniversitesi Personellerinin Afetle Mücadeledeki Önceliklerinin Analitik Hiyerarşi Projesi ile Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. T.C. Giresun Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Ocak, Y. (2006). *Ortaöğretim okullarında kriz yönetimi (Edirne ili örneği)*. (Yüksek lisans tezi Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne)
- Okumuş, K. ve Subaşı, M. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426.
- Öksüz, T. (2023). Bütünleşik Afet Yönetimi. S. Çapar (Editör), *Türkiye’de Mevzuat Bağlamında Afet ve Acil Durum Yönetimi*. Ankara: Tiav Yayınları.
- Özdikmen, T. (2017). *Acil Durum Yönetimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özdikmen, T. (2019). *Afet ve acil durum yönetimi*. Ankara: Sözkese Matbaacılık.
- Özmen, B. (2023). *Eğitim kurumları için afet ve acil durum yönetimi planlama rehberi*. İstanbul sismik riskin azaltılması ve acil durum hazırlık projesi (ISMEP).
- Özsezer, S. ve Sağlam, A. Ç. (2015). Liselerde okul yönetimlerinin kriz yönetme becerilerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Elektronik Eğitim bilimleri Dergisi*. 4(7). 13-28.
- Öztürk, C. (2023). *Yükseköğretim Kurumlarında Kriz Yönetimi: Covid-19 Tedbirleri Konusunda Mardin Artuklu Üniversitesi Örneği (Bir Durum Çalışması)*. Doktora Tezi. T.C. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Resmî Gazete, 17 Haziran 2009 yayım tarihli ve 27261 sayılı, 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.
- Resmî Gazete, 18 Haziran 2013 yayım tarihli ve 28681 sayılı, İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik.
- Resmî Gazete, 14 Temmuz 1965 yayım tarihli ve 12056 sayılı, Devlet Memurları Kanunu.
- Resmî Gazete, 26 Aralık 2012 yayım tarihli ve 28509 sayılı, İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği.
- Resmî Gazete, 29 Aralık 2012 yayım tarihli ve 28512 sayılı, İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği.
- Resmî Gazete, 30 Haziran 2012 yayım tarihli ve 28339 sayılı, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu.
- Sapsağlam, Ö. (2019). Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Doğal Afet Farkındalığı. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 38(1), 283-295. <https://doi.org/10.7822/omuefd.517081>

- Sarı, E. (2023). Türkiye’de Afet Yönetiminin Kurumsal Gelişimi. S. Çapar (Editör), *Türkiye’de Mevzuat Bağlamında Afet ve Acil Durum Yönetimi*. Ankara: Tiav Yayınları.
- Sayın, N. (2008). *Ortaöğretim kurumlarında kriz yönetimi stratejisinin incelenmesi (İstanbul İli örneği)*. (Doktora tezi, T.C. Marmara Üniversitesi).
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2021). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tankun, E. T. (2000). Nitel Araştırmalar. *Öneri Dergisi*, 3(14), 29-34. <https://doi.org/10.14783/maruoneri.734111>
- Tutar, H. (2021). *Kriz ve stres yönetimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu (t.y.). Risk. İçinde *Güncel Türkçe sözlük*. Erişim Tarihi: Ocak, 2,2025, <https://sozluk.gov.tr/>
- Türk Dil Kurumu (t.y.). Kriz. İçinde *Güncel Türkçe sözlük*. Erişim Tarihi: Kasım, 5,2024, <https://sozluk.gov.tr/>
- Yaman, F. (2021). Dünya’da ve Ülkemiz ’de Afet & Acil Durum Yönetimi ve Güncel Yaklaşımlar. Ankara: Gece Kitaplığı.

10. EKLER

EK-1 Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 14.05.2025-247037

T.C.
ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Alanı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Sayı :E-70561447-050.04-247037
Konu :Sosyal ve Beşeri Bilimler Alanı Bilimsel
Araştırma ve Yayın Etiği Kurul Kararı
hk

14.05.2025

Sayın Prof. Dr. Kamile DEMİR

İlgi : 30.04.2025 tarihli ve 26344380--E.9239 sayılı yazınız.

İlgide kayıtlı yazınız ile başvurusunu yaptığımız çalışmanızla ilgili değerlendirme sonucu verilen Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Alanı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 08.05.2025 tarih ve 05/28 numaralı karar ekte sunulmuştur.

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Kenan Ahmet TÜRKDOĞAN
Rektör

Ek:Prof. Dr. Kamile DEMİR 28 Nolu Karar (1 Sayfa)

T.C.

ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sosyal ve Beşeri Bilimler Alanı Bilimsel Araştırma Etiği Kurul Kararı

TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI	KARAR TARİHİ
05	28	08.05.2025

Karar Numarası: 2025/28

Prof. Dr. Kamile DEMİR'in Danışmanlığını yaptığı Diğer Araştırmacılar Yüksek Lisans Öğrencisi Yüksel YILDIRIM'ın Araştırmanın yürütücüsü olduğu 30.04.2025 tarihli ve 9239 E. No'lu "**Okul Yöneticilerinin Afet, Acil Durum ve Kriz Anını Yönetme Durumlarının İncelenmesi (Gazipaşa İlçesi Örneği)**" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasına ait etik kurul başvurusunun görüşülmesi istemi.

Prof. Dr. Kamile DEMİR'in Danışmanlığını yaptığı Diğer Araştırmacılar Yüksek Lisans Öğrencisi Yüksel YILDIRIM'ın Araştırmanın yürütücüsü olduğu 30.04.2025 tarihli ve 9239 E. No'lu "**Okul Yöneticilerinin Afet, Acil Durum ve Kriz Anını Yönetme Durumlarının İncelenmesi (Gazipaşa İlçesi Örneği)**" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasına ait etik kurul başvurusunun fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvurucaya ait olmak üzere araştırma süresince uygulanmasının **etik olarak uygun olduğuna** oybirliği ile karar verildi.**08.05.2025**

(e-İmzalıdır)

Prof. Dr. Burçin Cevdet ÇETİNSÖZ
Kurul Başkanı

(e-İmzalıdır)

Prof. Dr. Kamile DEMİR
(Kurul Başkan YRD.)

Prof. Dr. Serdar BULUT
Üye

(Mazeretli)

Prof. Dr. Hamdi Alper GÜNGÖRMÜŞ
Üye

(e-İmzalıdır)

Prof. Dr. Seymur AĞAZADE
Üye

(Mazeretli)

Prof. Dr. Süleyman Cem ŞAKTANLI
Üye

(e-İmzalıdır)

Prof. Dr. Kemal VATANSEVER
Üye

T.C.
ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARARLARI

Karar Tarihi : 20.07.2023

Toplantı Sayısı: 25

Enstitümüz Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi Tezli Yüksek Lisans programı 20541002 numaralı öğrencisi Yüksel YILDIRIM'ın yüksek lisans tez önerisi konusunun görüşülmesi

2023.25.471 Enstitümüz Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi Tezli Yüksek Lisans programı 20541002 numaralı öğrencisi Yüksel YILDIRIM'ın yüksek lisans tez önerisi konusu görüşüldü.

Enstitümüz Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi Tezli Yüksek Lisans programı 22541002 numaralı öğrencisi Yüksel YILDIRIM'ın danışmanı Prof. Dr. Kamile DEMİR'in teklifi ve ilgili Anabilim Dalı Başkanının uygun görüşü doğrultusunda tez konusu önerisinin "**Okul Yöneticilerinin Afet, Acil Durum ve Kriz Anına Hazır Olma Durumlarının İncelenmesi (Gazipaşa İlçesi Örneği)**" olarak belirlenmesine oy birliği ile karar verilmiştir.

Doç. Dr. Derman VATANSEVER BAYRAMOL
Müdür

İzinli
Doç. Dr. Elif AKTAŞ
Müdür Yardımcısı

Dr. Öğretim Üyesi Seçkin AYDIN SAVAŞ
Müdür Yardımcısı

Doç. Dr. Ali Osman UYMAZ
Üye

Doç. Dr. Tuğba AKTAR KÜÇÜKASLAN
Üye

Doç. Dr. Ertan KÜÇÜKSAYAN
Üye

Mehmet Emin ER
Raportör

EK-2 Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) İzin Belgesi

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ARAŞTIRMA UYGULAMA İZİNİ BELGESİ

Başvuru No: MEB.TT.2025.026723.01

T.C. Kimlik No: 33*****90

Adı Soyadı: YÜKSEL YILDIRIM

Araştırmanın Adı: OKUL YÖNETİCİLERİNİN AFET, ACİL DURUM VE KRİZ ANINI YÖNETME DURUMLARININ İNCELENMESİ (GAZİPAŞA İLÇESİ ÖRNEĞİ)

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Okul / Kurum Müdürü, Okul / Kurum Müdür Yardımcısı, Öğretmen

Veri Toplama Aracının Başlığı: afet ve acil durumlara yönelik kriz hazırlıklarını değerlendirme formu, Yanı yapılandırılmış görüşme formu

Araştırma Uygulama İzininin Kabul Tarihi: 02.06.2025

Araştırma Uygulama İzininin Bitiş Tarihi: 02.06.2026

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup aşağıda ifade edilen bilgiler kapsamında araştırma uygulama izni Millî Eğitim Bakanlığı ilgili birimleri tarafından onaylanmıştır.

Uygulama Yapılacak İller	Uygulama Yapılacak Birimler	Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatları	Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu
ANTALYA	İlkokul	Cumhuriyet İlkokulu	702115
ANTALYA	İlkokul	Ahmet Tuncer İlkokulu	702132
ANTALYA	İlkokul	Av. Kemal Akça İlkokulu	702136
ANTALYA	İlkokul	İstiklal Şehit Süleyman Gür İlkokulu	702144
ANTALYA	İlkokul	Ekmel Şehit Mesut Yılmaz İlkokulu	702149
ANTALYA	İlkokul	Gazi Mustafa Kemal İlkokulu	702154
ANTALYA	İlkokul	Fadime Tuncer İlkokulu	702158
ANTALYA	İlkokul	Akalan İlkokulu	702161
ANTALYA	İlkokul	Atatürk İlkokulu	702167

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ARAŞTIRMA UYGULAMA İZİNİ BELGESİ

Uygulama Yapılacak İller	Uygulama Yapılacak Birimler	Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatları	Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu
ANTALYA	Ortaokul	Atatürk Ortaokulu	713750
ANTALYA	Ortaokul	Akalan Ortaokulu	713754
ANTALYA	Ortaokul	Fadime Tuncer Ortaokulu	713761
ANTALYA	Ortaokul	Gazi Mustafa Kemal Ortaokulu	713777
ANTALYA	Ortaokul	Ekmel Şehit Mesut Yılmaz Ortaokulu	713781
ANTALYA	Ortaokul	İstiklal Şehit Süleyman Gür Ortaokulu	713790
ANTALYA	Ortaokul	Cumhuriyet Ortaokulu	713799
ANTALYA	Ortaokul	Av. Kemal Akça Ortaokulu	713801
ANTALYA	Ortaokul	Ahmet Tuncer Ortaokulu	713810
ANTALYA	Ortaokul	Muzkent Ortaokulu	761087
ANTALYA	Anadolu Lisesi	Gazipaşa Anadolu Lisesi	323600
ANTALYA	Anadolu Lisesi	Gazipaşa Merkez Anadolu Lisesi	750712
ANTALYA	Fen Lisesi	Gazipaşa Fen Lisesi	763638
ANTALYA	Anadolu İmam Hatip Lisesi	Şehit Demet Sezen Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	762154
ANTALYA	İmam Hatip Ortaokulu	Karalar Hüseyinli İmam Hatip Ortaokulu	762444
ANTALYA	Anaokulu	Antalya Büyükşehir Belediyesi Gazipaşa Anaokulu	761089

Not: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ARAŞTIRMA UYGULAMA İZİNİ BELGESİ

Uygulama Yapılacak İller	Uygulama Yapılacak Birimler	Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatları	Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu
ANTALYA	İlkokul	Macar Fahri Özçelik İlkokulu	702170
ANTALYA	İlkokul	Burhan İlkokulu	702178
ANTALYA	İlkokul	Beyrebuca İlkokulu	702181
ANTALYA	İlkokul	Karalar Hüseyinli İlkokulu	702188
ANTALYA	İlkokul	Karatepe İlkokulu	702191
ANTALYA	İlkokul	Çobanlar İlkokulu	702195
ANTALYA	İlkokul	Yakacık Mehmet Oğuz Galadran İlkokulu	702205
ANTALYA	İlkokul	Kahyalar İlkokulu	702217
ANTALYA	İlkokul	Kahyalar Asarcık İlkokulu	702221
ANTALYA	İlkokul	Muzkent İlkokulu	702233
ANTALYA	İlkokul	Çalıpınar İlkokulu	702242
ANTALYA	İlkokul	Aydincik İlkokulu	702247
ANTALYA	İlkokul	Doğanca Şehit Fatih Uysal İlkokulu	703732
ANTALYA	İlkokul	Yeniköy Bozerkek İlkokulu	703782
ANTALYA	Ortaokul	Yakacık Mehmet Oğuz Galadran Ortaokulu	709545
ANTALYA	Ortaokul	Çobanlar Ortaokulu	709587
ANTALYA	Ortaokul	Karatepe Ortaokulu	709592
ANTALYA	Ortaokul	Karalar Hüseyinli Ortaokulu	709611
ANTALYA	Ortaokul	Doğanca Şehit Fatih Uysal Ortaokulu	709622
ANTALYA	Ortaokul	Beyrebuca Ortaokulu	713737
ANTALYA	Ortaokul	Burhan Ortaokulu	713741
ANTALYA	Ortaokul	Macar Fahri Özçelik Ortaokulu	713746

EK-3 Nitel Veri Toplama Aracı

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Sorusu

“Okul Yöneticilerinin Afet, Acil Durum ve Kriz Anını Yönetme Durumlarının İncelenmesi (Gazipaşa İlçesi Örneği)”

Okul:

Görüşmeci:

Tarih:

Saat (başlangıç-bitiş):

GİRİŞ

Merhaba, benim adım Yüksel YILDIRIM. Gazipaşa İlçesi Çobanlar İlkokulunda sınıf öğretmenliği yapmaktayım. Alanya Alaaddin Keykubad Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Alanında yüksek lisans eğitimimi devam ettirmekteyim. Gazipaşa İlçesinde bulunan ilk ve ortaöğretim kademelerinde çalışan okul müdürü ve müdür yardımcılarının okullarda karşılaşılabilecekleri afet, acil durum ve kriz anlarına karşı hazırlık ve müdahale çalışmaları hakkında bir çalışma yürütmekteyim ve sizinle de okulunuzda afet, acil durum ve kriz anlarında karşılaşılabilecek tehlike, risk ve olaylara karşı yürütülen çalışmalar hakkında konuşmak istiyorum. Planladığım görüşmeler için okul yöneticileri ile konuşmak istiyorum çünkü okullarımızda tehlikeler karşısında en büyük görev ve sorumluluğun okul müdürleri ve müdür yardımcılarında olduğunu düşünüyorum. Yürüttüğüm çalışmada okul yöneticilerinin afet, acil durum ve kriz anlarına yönelik yaptıkları planlama, hazırlık ve müdahale çalışmaları hakkında mevzuat bağlamında bilgileri, yetkinlikleri ve deneyimleri açısından doğru yapılan uygulamaların ve eksikliklerin ortaya çıkarılmasına katkı sağlamayı amaçlıyorum. Buradan hareketle sizin yürütülen bu bilimsel çalışma için fikir, düşünce ve deneyimlerinizi öğrenmek istiyorum.

Tez Danışmanı

Yüksel YILDIRIM

Prof. Dr. Kamile DEMİR

Yüksek Lisans Öğrencisi

Araştırma hakkında araştırmacıdan gerekli bilgileri öğrendim ve bu formun imzalı bir örneğini elden teslim aldım.

Katılımcı Adı ve imzası:

Katılımcı Çalışma Adresi ve Tel no'su:

KİŞİSEL BİLGİLERİNİZE DAYALI SORULAR

1. CİNSİYETİNİZ: KIZ (...) - ERKEK (...)
2. YAŞINIZ (YAZINIZ) :
3. EĞİTİM DURUMUNUZ: LİSANS (...) - YÜKSEK LİSANS (...) - DOKTORA (.....)
4. BRANŞINIZ (YAZINIZ):
5. HİZMET YILINIZ (YAZINIZ):
6. KURUMDAKİ GÖREVİNİZ (YAZINIZ):

SORULAR

1. Sene başında afet, acil durum kriz anları oluşmadan önce okulunuzda ne gibi hazırlıklar yaptınız?
 - a. Hazırlık çalışmalarına kimleri dahil ettiniz?
 - b. Okulunuzda “okul afet kurulu” oluşturuldu mu, kurulu oluştururken nelere dikkat edersiniz?
 - c. Okulunuzda güncel “okul afet planı” var mı, planı kimler hazırladı?
 - d. “Okul afet planı” güncel mi, güncellemeleri ne zaman yaparsınız?
 - e. Okul afet planının bulunmasının faydası nelerdir?
 - f. Okulunuzda hangi müdahale ekiplerini kurdunuz?
 - g. Müdahale ekipleri oluşturulurken çalışanların ilgi, beceri ve bilgi düzeyleri bağlamında nasıl bir yol izlersiniz?
 - h. Okulunuzda afet, acil durum ve krizlere hazırlık çalışmalarında karşılaştığınız zorluk ve engellere yönelik değerlendirmeleriniz nelerdir?
2. Tehlike durumlarında bir okul yöneticisinin yönetici ve liderlik özelliklerinden hangilerine sahip olması gerektiğini düşünüyorsunuz?
 - a. Tehlike anlarında olayların üstesinden gelecek liderlik özelliklerinden hangilerine sahip olduğunuzu düşünüyorsunuz?
 - b. Okulunuzda daha önce yaşanan bir tehlikeye karşı verdiğiniz tepkiler ve yaşadığınız zorluklar karşısında karar verme süreçlerinizi düşündüğünüzde neler söyleyebilirsiniz?
3. Okullarda afet, acil durum ve kriz anlarında Millî Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı mevzuatın okul yöneticilerine verdiği haklar ve yüklediği sorumluluklar hakkında düşünceleriniz nelerdir?
 - a. Mevzuata göre okulunuzda gördüğünüz eksiklikler hakkında neler söylersiniz?
 - b. Mevzuata göre bir yönetici olarak tehlike durumlarına yönelik doğru yaptığınıza inandığınız uygulamalar nelerdir?
 - c. Mevzuata eklendiği takdirde okulunuzda afet, acil durum ve kriz anlarına müdahalelerde elinizi güçlendirecek ne gibi maddeler olabilir?

4. Okulda karşılaşılabileceğiniz doğal, beşerî ve teknolojik kaynaklı bir tehlike durumunda okul dışında farklı kurum ve kuruluşlardan alabileceğiniz destek ve yardımlar hakkında değerlendirmeleriniz nelerdir?
 - a. Okulunuzda beşerî, doğal ya da teknolojik kaynaklı hangi tehlikeler yaşanabilir?
 - b. Okul çevresinde afet, acil durum ve krizlere anlarında yardım alabileceğiniz hangi kuruluşlar bulunmaktadır?
 - c. Tehlike anında hangi kurumlara rahatça ulaşabilirsiniz?
5. Okullarda tehlike esnasında yönlendirme levhaları, tahliye planları, yönergeler ve çeşitli acil durum ekipmanlarının önemi hakkındaki değerlendirmeleriniz nelerdir?
 - a. Okulunuzda tehlike anlarına yönelik kullanılan/ bulundurulan hangi ekipman, materyal, levhalar vardır?
 - b. Okulunuzda eksik gördüğünüz bir materyal/ekipman var mıdır?
 - c. Kullanılan bu materyallerin bina içindeki konumları ile ilgili çalışmalarınız nelerdir?
 - d. Okulunuzda kullandığınız bu materyal ve ekipmanların kullanılabilirliği/standardizasyonu hakkında neler söyleyebilirsiniz?
6. Okullarda çalışan öğretmenlere, öğrencilere, hizmet personellerine ve velilere yönelik tehlike anlarına uygun eğitim düzenlenmesini faydalı bulur musunuz, gerekçesiyle açıklar mısınız?
 - a. Okulunuzda ne sıklıkla eğitim düzenliyorsunuz?
 - b. Afet, acil durumlarla ilgili hangi eğitimleri aldınız?
 - c. Tehlikelere hazırlık ve müdahale açısından personellerin hangi eğitimleri almaları okul güvenliğini artırıcı etki yapabilir?
7. Okulunuzda afet, acil durum ve kriz anlarına hazırlık ve müdahale çalışmaları kapsamında tatbikat yapmayı faydalı bulur musunuz? Gerekçesiyle açıklar mısınız?
 - a. Okulunuzda yapılan tatbikatların sıklığı nedir, ne zaman tatbikatlar yaparsınız?
 - b. Okulunuzda hangi tehlike durumları için tatbikatlar planladınız?
8. Okulunuzda derslikler ve bağımsız bölümlerde fiziki durumlarına yönelik yapısal (kolon, duvar) ya da yapısal olmayan (kolon, duvara asılı/sabitlenmiş) elemanlarda ne gibi iyileştirmeler/düzenlemeler yaptınız?
 - a. Bu iyileştirmeleri düşündüğünüzde hangi tehlikelere hazırsınız?

EK-4 İntihal Raporu

OKUL YÖNETİCİLERİNİN AFET, ACİL DURUM VE KRİZ ANINI YÖNETME DURUMLARININ İNCELENMESİ

ORJİNALLİK RAPORU

% 6	% 5	% 4	% 2
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	% 1
2	Submitted to Mongolian University of Science and Technology Öğrenci Ödevi	% 1
3	columbustelegram.com İnternet Kaynağı	<% 1
4	Ovur, Muzeyyen. "Öğretmen Adaylarının Eğitim Hukuku İle İlgili Eğitim İhtiyaçları (Bir Eylem Arastırması).", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2021 Yayın	<% 1
5	Submitted to Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
6	acikerisim.sakarya.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
7	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
8	www.scribd.com İnternet Kaynağı	<% 1
9	docplayer.biz.tr İnternet Kaynağı	<% 1
10	canakkale.meb.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
11	Mazlum, Ayşegül Atalay. "Belirsizlik Yönetimi ve Proaktif Davranışlar İle İlişkisi", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024 Yayın	<% 1
12	aof.sorular.net İnternet Kaynağı	<% 1

11. ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı : Yüksel YILDIRIM

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

- 2012, Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı
- 2013, Sınıf Öğretmeni, Çobanlar İlkokulu (2022) (Gazipaşa/ANTALYA),

Yabancı Dil Bilgisi:

İngilizce (B2 seviye)